

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.
ΤΕΥΧΟΣ 6 (775) — ΙΟΥΝΙΟΣ 1923

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ :	Στὸ Πέρασμά σου.
Α. ΓΕΡΑΝΟΣ :	Γράμματα στὴ γυναίκα μου.
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ :	Μὲ νέα φτερά—'Ανοιξιὰτιμες πνοές.
ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ :	Πόθος.
ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ :	Σονέττο.
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ :	'Ο δρόμος μὲ τὶς νεραντζιές.
ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ :	Εἶναι τὰ μάτια . . .
ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ :	Καλὴ του ὥρα.
Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ :	Καλοκαίριανὸ ξύπνημα.
ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤ. ΔΑΦΝΗ :	'Η γῆ καὶ τὰ στάχυα.
ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ :	'Η ἀνάξια.
Α. ΑΡΓΗΣ :	'Η εὐτυχία.
ROBERT BROWNING :	Μιά ἑλαφριά γυναίκα (Μετ. Λέανδρου Παλαμά)
R. TAGORE :	'Απὸ τὸν «Κηπουρὸ» (Μετ. Κ. Καρθαίου).
THOMAS CARLYLE :	'Ο "Ἡρώας-Ποιητῆς (Μετ. 'Ηλία Φ. 'Ηλιοῦ).
PAUL HARTWIG :	"Αυτοχὸς γάμος (Μετ. 'Απ. Ν. Μαγγανάρη).
ΓΕΡΑΣ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ :	'Η «Κόλαση» τοῦ Δάντη.
Χ. ΜΟΛΙΝΟΣ :	Τραγούδια τοῦ Αἰγαίου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Φαινόμενα καὶ πράγματα —Νεοελληνικὴ Φιλολογία.—Θεατρικὴ κίνηση.
—'Ο,τι θέλετε.—Χωρὶς Γραμματόσημο.—Περιεχόμενα Α' ἐξάμηνου.—
Νέα Βιβλία.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

ΕΣΦΟΚΑΚΟΥΣ · ΣΤΟΑ ΡΑΖΗ 5-7

ΑΘΗΝΑΙ

Θ ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1923

ΤΕΥΧΟΣ 6 (775)

ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΟΥ

Στὴ δὶα ἰ. μ.

Στὴ ζήση αὐτῆ. ποὺ τὴ μισοῦμε,
στὴ γῆς αὐτῆ. ποὺ μᾶς μισεῖ,
ποῦ, ὅσο νὰ πιοῦμε. δὲ σὲ σβηθοῦμε,
πόνε πικρὸ καὶ πόνε ἀψή,
ποὺ μᾶς κρατᾶς καὶ σὲ κρατοῦμε·

σ' αὐτὴ τὴ μαύρη γῆς καὶ ζήση
ποὺ περπατούσαμε τυφλά,
κι ἀνθὸς γιὰ μᾶς δὲν εἶχε ἀνθίσει
κι οὔτε εἶχε σὲ δεντροῦ ψηλά
κρυμμένο ἀηδόνι κελαηδήσει,

ἦρθες Ἐσὺ μίαν ἀγιαν ὄρα.
ὄραμα θεῖο καὶ ξαιρνικό,
καὶ γέμισε ἥλιο, ἀνθόν, ὀπώρα,
κελαηδισμό παθητικὸ
ὄλ' ἢ καρδιά μας. ὄλ' ἢ χώρα....

Ἄχ! τόσο λίγο νὰ βαστάξει
τούτ' ἢ γιορτὴ κ' ἢ πασκαλιὰ!
Ἐφυγες κ' ἔχουμε ρημάξει
ξανά... Ἡ γιορτὴ κ' ἢ πασκαλιὰ
γιατὶ ἔτσι λίγο νὰ βαστάξει;

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΓΡΑΜΑΤΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΟΥ (1)

Ἀγαπημένη,

Περπατῶ ἐδῶ στους μεγάλους δρόμους, μιῶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, κοιτάζω τὰ σπίτια, γρικῶ βιαστικὲς κουβέντες γιὰ τὴν πολιτική, γιὰ τὸ ἐμπόριο, γιὰ τὶς γυναῖκες, γιὰ ὅλα τὰ πάθη.

Καὶ μία ἀλόκοτη συγκίνηση μὲ κυριέβει, ἔτσι πού διαβαίνω βιαστικὰ τοὺς δρόμους, θωρῶ τὶς ἀγέλαστες ὄψεις τῶν ἀνθρώπων. Τί συγκίνηση θά'νιθε, συλογούμαι, ἓνας ἀνθρώπος πού θὰ περπατοῦσε στους δρόμους τῆς Πομπηίας, μίαν ὥραν πριχού ν' ἀνοίξει τὸ ἠφαιστείο καὶ τὴν καταχωνιάσει! Κι' ἀφτὸς μονάχα θὰ γνώριζε τὴν ἔκρηξη μιᾶ ὥρα προτῆτερα. Ὅλη γύρα του ἡ ζωὴ θάταν ὅπως ἡ σημερινὴ τριγύρα μου ὅμοια πολύπλοκη καὶ βιαστικὴ, οἱ ἀνθρώποι βυθισμένοι σὲ σκοτεινὲς ἔγνιες, τὰ σπίτια στέρεα, γιομάτες οἱ ἀγορὲς καὶ τὰ θέατρα, οἱ γυναῖκες ἀπαράλλαχτα βαμένες.

Συχνὰ γυρίζοντας, τὸν καιρὸ τούτο, στὴ μεγάλη τούτη πολιτεία νιόθω τὴν ἴδια ἀνατριχίλα μὲ τὸν ἀνθρώπο ἀφτὸν πού θὰ γνώριζε τὸ μελούμενο μιᾶ ὥρα προτῆτερα.

Χτὲς τὸ βράδι σὲ μιᾶ συνεδρία τῶν ἐδῶ Ἑλλήνων πού συζητούσανε γιὰ ἀναγέννησες τῆς Ἑλλάδας καὶ γιὰ δημοκρατίες, συνάντησα τὸ φίλο μας τὸν Κοσμᾶ.

Ἐφχαριστημένος, χαμογελαστός, μὲ μιᾶ πίπα στὸ στόμα γιὰ νὰ ξεγελιέται καὶ νὰ κόψει τὸ τσιγάρο, ὁ φίλος μας ὁ Κοσμᾶς μὲ κοίταξε μὲ ἀλαφρὴ περιφρόνηση.

Εἶχε θριαμβέψει πάλι στὴ συζήτηση, καλῆτερα ἀπ' ὅλους εἶχε ξεκαθαρίσει μ' ἐπιγραμματικὴ σαφήνεια καὶ συντομία τὶς ἀποψεις κ' εἶχε ἐπιβάλει τὴ γνώμη του. Ὅπως συνήθιζε, στρίμοξε κι' ἀπόψε τοὺς ἀντίπαλούς του σὲ διλήματα λογικὰ κι' ἀφτοὶ μὴν μπορώντάς νὰ ξεφύγουν, ὑποταζόντανε μισώντας καὶ θαμάζοντας τὸ νικητῆ. Κι' ὁ Κοσμᾶς κατέβαζε τὰ διὸ δάχτυλα πού τὰ εἶχε σηκώσει γιὰ νὰ διατυπώσει τὸ διλήμα κι' ἔριχνε τὴ ματιὰ του ἀπάνου ἀπ' ὅλους σὰν ταβρομάχος.

Τώρα ὅλοι τους εἶχανε φύγει κι' ἀπομείναμε οἱ διὸ μας, κουβεντιάζοντας.

(1) Ἀπὸ ἓνα βιβλίο πού γράφηκε ἐφέτο.

— Πῶς ἄλλαξες, Μανάγη! μοῦ εἶπε χαμογελώντας. Ὅταν σὲ ἀκουγα πρὸ δλίγου νὰ συζητᾶς καὶ ν' ἀρνιέσαι μὲ ἀγανάκτηση τοὺς παλιούς σου Θεοὺς—τὴ θρησκεία, τὴν πατρίδα, τὴν ἰδιοκτησία, τὴν ἠθική, τὸ δίκαιο—ὅλα τὰ θεμέλια τῆς σύγχρονης ζωῆς, συλογιζόμουνα μὲ ἀλαφρὴ περιφρόνηση τὸ ὁμολογῶ :

Ἄλλάζει ὁ Μανάγη, ρέει, δὲν ἀποχτάει πρόσωπο, χάνεται! Ὅ, τι χτὲς πίστεβε, σήμερα τὸ ἀναλύει, τὸ περγελάει, ζητάει καινούργιο. Κ' ἔτσι ἀκατάπαφτα. Θυμοῦμαι πόσες φορὲς ὡς τώρα σὲ εἶδα, ν' ἀλάξης! Σὰν ἦσαν ἔφηβος καὶ πηγαίναμε μαζὶ στὸ Γυμνάσιο τί ρομαντικὴ μελαγχολία πού εἶχες, τί μίσος γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, τί νοσταλγία ἀλόκοτη! Ὅλη σου ἐτούτη ἡ φουσκοδεντριά ξέσπασε σὲ ἀσκητισμὸ καὶ λίγο ἔλειψε νὰ καλογερέψεις, θυμάσαι. Κ' ὕστερα δόθηκες στὴ μάθηση. Καὶ πάλι τὴν παράτησες καὶ δόθηκες στὴν τέχνη. Μὰ πάλι ξεφέβγεις καὶ τώρα σὲ νογῶ νὰ περιπλανιέσαι ἀγωνιώντας, σὲ νέα σύνορα. Ὡσπότε;

— Ὡς νὰ γεράσω. Ὅσο νάμαι ζωντανός. Ὡστόσο θὰ ρέω, θ' ἀρπάζω τὸν κόσμον γύρω μου, σὰ θροφή, καὶ θὰ τὸν κάνω αἷμα καὶ σάρκα μου. Ἄμα γεράσω, δὲ θὰ μπορῶ πιά ν' ἀφομοιώνω καὶ θ' ἀποχτήσω κ' ἐγὼ σταθερότητα καὶ ἀκνησία—σὰν καὶ σένα!

— Ἐγὼ γέρασα; ἔκαμε ὁ Κόσμος ξεσπώντας σὲ σιγὴ περιπαιχτικὸ γέλιο.

Δὲ μίλησα. Ξαφνικὰ θλίψη μὲ κυρίεψε καὶ ἀγανάκτηση γιὰ τὸ νέο ἀφτό. Πῶς τὸν εἶχα ἀγαπήσει! Ὅταν μὲ τὴν θεία καὶ κωμικὴ ἔπαρση τῆς νιότης, γυρίζαμε ὡς τὰ ξημερώματα τοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, μὲ τί ὀρμὴ χαλούσαμε καὶ δημιουργούσαμε τὸν κόσμον!

Ἐλεγα: Ἄχ! νάχα χίλια κορμιὰ ν' ἀκλουθῆσω χίλιες στρατὲς! Μὰ ἀπὸ ἀνάγκη θὰ διαλέξω ἀπ' ὅλες μου τὶς πεθυμιὰς μιὰ, καὶ ἀφτὴ ὅλη μου τὴ ζωὴ θὰ μάχομαι νὰ κάνω πράξη. Κ' οἱ συναθλητὲς τριγύρω μου θὰ μάχονται ἀνοίγοντας ἄλλες στρατὲς. Κι ὅλοι μαζὶ θάμαστε σὰν ἕνας, θὰ προχωροῦμε σὰν πολυκέφαλος ἀγωνιστὴς καὶ θὰ πολιορκοῦμε ἀπ' ὅλες τὶς μεριὰς τὸ ἀδύνατον, γιὰ νὰ παραδοθεῖ.

Καὶ τότε!

Στὴν Ἑλλάδα, θαμαστὸ εἶναι συχνὰ τὸ ξύπνημα τοῦ νέου. Εἶναι γιομάτος δύναμη, ἐπιθυμίες, πιθανότητες. Μὰ ξάφνου, στὸ γύρισμα τῶν τριάντα χρόνων, ἀρχίζει καὶ κουράζεται, ξεθυμαίνει, μάχεται νὰ τοποθετηθεῖ, νὰ ἡσυχάσει. Δὲν ἀντέχει περσοτέρω. Εἶναι σὰν τὶς κοπέλες πού, ἀνύπαντρες παίζουν πιάνο, τραγουδοῦν, κάνουν ζωγραφικὴ, ἐκδρομὲς, τὰ μάτια τους λάμπουν, εἶναι ὅλο ἀνησυχία καὶ

πνέμα. Κ' ἐφ' ὧς ὡς παντρεφτοῦν, ὁ θεῖος παλμὸς χαλαρόνεται, τὰ μάτια σβύνουνε, βαραίνει τὸ κορμί—ἤσουχάζουν. Ὅλος ὁ καρβῆς γιὰ τὸ πάπλωμα.

— Δὲν ἔχω Κοσμᾶ, εἶπα, τὴν ἀξίωση ὁ νοῦς σου νὰ προχωρεῖ ἀκατάπαφτα, νὰ φτάνει ὡς τὸν ἀκρότατο γκρεμὸ κάθε ιδέας, νὰ βλέπει τὰ σύνορα καὶ τὴν ἀνημποριά της καὶ νὰ ὀρμάει ν' ἀνεβεῖ μιὰν ἄλλη ιδέα, νὰ φτάσει ὡς τὸ ἀκρότατο ἀκρωτήρι μιᾶς ἄλλης ἀναζήτησης ὡς νὰ δεῖ πάλι τὴν ἄβυσο — κ' ἔτσι νὰ διατρέξεις ὅλο τὸν κύκλο τοῦ νησιοῦ πὸν μπόρεσε ὡστόσο νὰ στερεώσει ὁ ἄνθρωπος ἀπάνου στὸ χάος.

Καὶ μήτε σοῦ ζητῶ νὰ ψαχουλέβεις, φρίσσοντας καὶ γοητεμένους, τριγύρω τὴν ἄβυσο. Ἄφτᾶ εἶναι θεϊκὰ παιχνίδια πὸν δὲ σοῦ ταιριάζουν. Εἶσαι ἄνθρωπος, τῆς ἐνέργειας, πρακτικὸς, καὶ χρέος ἔχεις ν' ἀκολουθήσεις ἓνα μονάχα δρόμο, πιστέβοντας πὸς ὁ δρόμος ἀφτὸς δὲν ἔχει τελιομό.

Μιὰ ὅμως ἀξίωση ἔχω πάντα ἀπὸ σένα: Νὰ διακρίνεις τὴν πιὸ σύγχρονη ἀνησυχία καὶ ἀφτὴ νὰ ὑπηρετήσεις μὲ λόγο καὶ πράξη.

Μὲ περγελᾶς γιατί ἐνῶ ἄρχισα συντηρητικὸς καὶ νασιοναλίστας, τόρα κατάντησα ἐπαναστάτης, θεωρῶ τὴ σύγχρονη κοινωνία ἀνήθικη, τὴν πατριδα στενὴ, τὸν παλαιὸ θεὸ ἀνίκανο νὰ μᾶς σώσει. Ἐνῶ ἐξὸ καφκίεσαι πὸς ἀπόμεινες πιστὸς ὅπως ἄρχισες — προοδεφτικὸς καὶ πατριότης.

Μοῦ θυμίζεις τοὺς παιδαγωγούς μας πὸν γύρισαν τόρα καὶ χρόνια ἀπὸ τὴν Ἑβρώπη' συγνάζανε στὰ Πανεπιστήμια, ὅπου, καθὼς ξέρεις, οἱ ιδέες γίνονται δεχτὲς ὅταν πιά ἀναγνωριστοῦν ἀπ' ὅλους, ὅταν δηλ. πάβουν πιά νάβαι ἀληθινές. Ἀκούσανε, μισοκατάλαβαν, κρατήσανε σημείωσης, ἀγοράσανε βιβλία καὶ κατεβήκανε στὴν Ἑλλάδα, ἀνοπολοὶ μὲ τὰ παλιοσιδεφικά τούτα. Ἀπὸ τότε πόσοι αἰῶνες δὲν πέρασαν! Οἱ θεωρίες κ' οἱ πιὸ καινούργιες πάλισαν, ὁ πόλεμος ἦρθε, νέες ἀνάγκες καὶ ἀγωνίες τρικυμίζουν τὸ νοῦ — μὰ οἱ παιδαγωγοί μας, ἀκίνητοι, στὶς μικρές τους, παλιές βεβαιότητες, χαμογελοῦν, παχαίνουν καὶ ἀνορθώνουν τὴν Ἑλλάδα.

Κοσμᾶ, μὲ ἀγωνία σὲ παρακολουθῶ νὰ βολέβεσαι σὲ συνήθειες καὶ σὺ, καὶ νὰ φοβάσαι ν' ἀντικρύσεις τὴ νέα μεταπολεμικὴ πραγματικότητα. Μοῦ φαίνεται πὸς ἓνα κομάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου, μιὰ ψυχὴ μου πὸν ὄδεβε κατὰ τὴν πράξη, ξεπέφτει, ὅταν ξεπέφτεις, καὶ χάνεται. Γι' ἀφτὸ φωνάζω.

— Τὶ θὲς νὰ κάμω Μαναγῆ; Κι ἂν ἀκόμα θεωρητικὰ οἱ ιδέες σου εἶναι πιὸ προχωρημένες, ξεχνᾶς ὅμως πὸς ἓνας πολιτικὸς, ἓνας ἄνθρω-

πος τῆς θετικῆς δράσης, τότε μονάχα ἔχει ἀξία, ὅταν ἡ ἰδεολογία του ἔχει τὶς ρίζες της σὲ ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερη ὁμάδα. Ὁ πολιτικός δὲν πάει μπροστὰ φωνάζοντας στὴν ἔρημο. Ζεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀφουκράζεται, ὀργανώνει τὶς ἐπιθυμίες, τὶς συνταιριάζει μὲ τὶς ἱκανότητες τοῦ λαοῦ καὶ προχωράει, σιγά, μὲ περισκεψη.

— Ἐνας ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ, ὁ Πέτρακας, μοῦ εἶπε μιὰ φορὰ στὴν κουβέντα ἀπάνου: «Τὰ παλαιὰ πολιτέματα». «Τὶ ἐνοεῖς, τοῦ κἀνω, τὰ «παλαιὰ πολιτέματα»; Νά, τὰ σημερινά; Βουλευτές, ὑπουργοί, πατρίδες».

Νὰ ἓνα μάθημα, Κοσμᾶ, σὲ ὅσους πολιτικούς ζοῦν, ὅπως λές, ἀνάμεσα στὸ λαὸ κι' ἀφουκράζονται. Πόσο θάχε ὠριμάσει στὴν ψυχὴ τοῦ ἀπλοῦ τούτου ἀνθρώπου, ἀξεδιάλυτη ἀκόμα, χωρὶς πρόσωπο ὀρισμένο, ἢ ἀνάγκη τοῦ μελούμενου! Ὅλη ἡ σημερινὴ τραγικὴ φάρσα, τὸ Κράτος, τοῦ φάνηκε ξαφνικὰ σὰν κάτι πολὺ παλιὸ κι' ἀκατανόητο.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἔλλαξε τὴν ψυχικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ κόσμου, μιὰ ἀγωνία πνίγει τὶς ψυχές, μιὰ ἀναζήτηση ὀδυνερῆ ν' ἀνοίξομε ἓνα δρόμο, νὰ σωθοῦμε! Κατὰ τί ἀλλάξατε σεῖς, πού φιλοδοξάτε νὰ γίνετε ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ; Ὅλοι ἐσεῖς θὰ κατεβῆτε στὴν Ἑλλάδα, θὰ γίνετε ἀρχηγοὶ. Σὰς ἀκουγα ἀπόψε νὰ μιλάτε ὅλοι μασούσατε τὰ λόγια σας, κοιτάζατε πέρα, ἄλλοι δεξιά, ἄλλοι ζερβά, τὸν πάτρονα νὰ προβάλει. Ἄλλοι τὸ Βενιζέλο, ἄλλοι τὸ Βασιλιά. Σὰν τὶς μαίμοῦδες πού στριφογυρίζουνε στὸ κλουβί, καταμεσίς στὸ πανηγύρι καὶ κοιτᾶζουν ἀπὸ τὰ κἀγκελα πότε θὰ προβάλει ὁ γύφτος ν' ἀνοίξη τὴ θύρα καὶ νὰ χυθοῦνε ὀξω παίζοντας, ἀσκημονώντας, μασουλίζοντας τὸ ψωμί καὶ τὰ καρῦδια πού κλέφτουν!

Τὶ ντροπὴ, ἀλήθεια, ἓνας λαὸς σὰν τῆς Ἑλλάδας, νὰ μὴν ἔχει, στὴν κρίσιμη τούτη στιγμή, μιὰ φωνὴ γενναία, καθαρὴ, νὰ μιλήσει!

— Ἡ ἰδεολογία σου μπορεῖ νάναί καλὴ γιὰ τοὺς θεωρητικούς ὀδηγούς πού πάνε μπροστὰ στὴ δυσκίνητη, μάβρη ἀνθρώπινη μᾶζα καὶ σαλέβουνε σὰ φῶς. Ἄφτοὶ χρέος, ἔχουνε νὰ ἐτοιμάσουν τὸ δρόμο τῆς πράξης, μιλώντας, γράφοντας, πεθαίνοντας. Ἄφτος εἶναι ὁ ρόλος τους.

Μὰ ἐγὼ ὡς πολιτικός ἀν σήκωνα τὴ νέα κόκινη σημαία κανένας δὲ θαρχότανε δίπλα μου νὰ πολεμήσει. Καὶ θάμουνε μόνος. Ἐνας πολιτικός μόνος, Καπετὰν ἓνας, εἶναι γελοῖος.

— Ὅταν σοῦ μιλῶ, ποτὲ δὲ συγγέω τὸν πολιτικὸ μὲ τὸν προφήτη. Λέω πὼς πραχτικά, γιὰ σένα τὸν πολιτικὸ, θὰ σῦφερνε νὰ ζήσεις ἀνάμεσα στὸ λαὸ σου τὴν πιὸ προχωρημένη τούτη ἀνησυχία τοῦ κόσμου, νὰ τῆς δώσεις φωνὴ καὶ νὰ μάχεσαι νὰ τὴν κάνεις πράξη.

Κι' ἂν στήν ἀρχή ἀποτύχεις τούτο θᾶνε ἡ μεγαλύτερή σου ἐπιτυχία. Θὰ δοῦν ὅλοι πῶς ἔχοντας νὰ διαλέξεις ἀνάμεσα στὸ ἔφκολο, καὶ στὸ δύσκολο, διάλεξες τὸ δύσκολο, γιὰ χάρη μιᾶς ἰδέας θυσιάζοντας τὸ ἄμεσο ἀτομικὸ σου συμφέρο. Κι' ἀπὸ τὸ πάντα κάνει βαθιὰ ἐντύπωση στὸ λαὸ—ὄχι μονάχα γιὰτι τέτιοι ἀνθρώποι καταντήσανε σπάνιοι μὰ γιὰτι τὸ πλήθος εἶναι περσότερο ἀπ' ὅτι θαροῦμε, στὰ βάθητά του ἰδεολόγο.

Ἡ φωνή σου ἢ λαμπρή δὲ θὰ ἐξεφτελιζόταν ἀναμασώντας ἀθλιες κοινοτοπίες. Ὅλα ἔχουν εἰποθεῖ καὶ καλὰ εἰποθεῖ, ὑποστηρίζοντας τὰ «παλαιὰ πολιτεύματα». Μὰ βρισκόμενος μπροστὰ στὸ νέο, στὸ ἀσχιμάτιστο, θάχες τὴν ὑπέρτατη χαρὰ νὰ τοῦ δώσεις πρόσωπο· καὶ τὸ πιὸ σημαντικὸ—θὰ δεῖς τότε πῶς ὁ λόγος σου δὲν εἶταν τόσο ἀπροσδόκητος κι' ἄγνωστος, ὅσο φοβόσυνα. Λούφαζε βουβὸς σὲ ἀρίφνητες καρδιές καὶ μόλις μίλησες, γρίκησε τὸνομά του, βρήκε τὸ πρόσωπό του καὶ φωνάζει μαζί σου.

Κι' ἂν συλογιστεῖς τὴν παγκόσμια ἀνησυχία, τοὺς λαοὺς πού με περσότερη συνείδηση ταράζονται γύρω μας κι' ἀκόμα τὴν καθαρὰ ἑλληνικὴ δυσφορία, οἱ καρποὶ τῆς ἐνέργειάς σου θᾶρθουν πιὸ γλιγορα καὶ θάνατι πιὸ πλούσιοι ἀπ' ὅ,τι ἐλπίζεις.

Ἐνα μονάχα σοῦ συνιστῶ. Νὰ μὴ λιγοψυχήσεις, νὰ μὴ σὲ παραστρατίσουν οἱ λεπτομέρειες, νὰ μὴν ἀκλουθήσεις τὴν πραχτική, τάχατε, ταχτική τοῦ συβιβασμοῦ. Χάθηρες. Σήμερα πού σαπίζει ὁ κόσμος, κ' ἡ ἀτιμία κι' ὁ συμβιβασμὸς ἐξεφτελιζοῦν καὶ τίς πιὸ γεναίες ψυχές, μιὰ μονάχα ταχτική εἶναι πραχτική καὶ συμφέρι. Νάσαι ἀνένδοτος.

Χωρίσαμε ψυχραμένοι με τὸ φίλο τὸν Κοσμὰ καὶ τώρα κάθομαι, Ἄγαπημένη, καὶ σοῦ γράφω ὅλα τούτα τὰ λόγια μου καὶ συλογούμαι.

Ποιὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο χρέος μας ; Νὰ φωνάζομε, νὰ φωνάζομε στήν ἐρημία !

A. ΓΕΡΑΝΟΣ

ΜΕ ΝΕΑ ΦΤΕΡΑ

O! a new song, a free song.
Low on the ground and high in the air . . .
W. Whitman : «Leaves of Grass».

Μὲ νέα φτερά ! Μὲ νέα φτερά !
Πῶς τὴν ψυχὴ μου τὴν πλανᾶ
τὸ φτερωτὸ καρᾶβι
ποῦ σὲ γαλάζια ὡς πάει νερὰ
ἢ στὸν αἰθέρα ὅταν κυλᾶ
σὺν ἡλίου φῶς ἀνάβει.

— Ἔλα μαζί μου ! Πιὸ ψηλὰ
νὰ σ' ἀνεβάσω ἀπ' τὴ ζωὴ
κι ἀπὸ τὸν Ἄδη πέρα,
νὰ δεῖς μιὰ πλάση νὰ γελᾶ
σὺν ἀνοιξιᾶτικο προῦ
στὸν κρουσταλλένιο αἰθέρα.

Νὰ δεῖς τὸν ἡλιο νὰ κερνᾶ
τὸ φλογερὸ του θεῖο κρασι
σὲ διαμαντένιο τάσι,
καὶ τὴν Ἀγάπη νὰ περνᾶ
στὴν Ἡλιοχώρα τὴ χρυσή
καὶ στὸ ξανθὸ γιορτάσι.

Μὲ νέα φτερά ! Μὲ νέα φτερά !
Κερένια ὡς εἶναι, κι ἂν πορεῖ
τριανταφυλλένια ! — Φτάνει
ὅ,τι ἡ ψυχὴ μου λαχταρᾶ
στὸν οὐρανὸ Σου νὰν τὸ βρεῖ,
τ' ἀτάνεμο λιμάνι !

— "Ελα μαζί μου! Πιὸ ψηλά
 νὰ σ' ἀνεβάσω ἀπ' τὴ ζωὴ
 κι ἀπὸ τὸν Ἄδη πέρα,
 νὰ σοῦ χαρίσω τ' ἀπαλὰ
 φτερὰ τοῦ νοῦ, καὶ τὴν πνοὴ
 τοῦ λυτρωμένου ἀγέρα.

Κι ὅπως ἀνοίγει τὰ φτερὰ
 τὸ χελιδόσι πὸν περνᾷ
 στὸ φῶς τοῦ Ἀπριλομάη
 ἔτσι, πουλί, κ' ἡ νέα χαρὰ
 φτερὰ ν' ἀνοίγει, καὶ ξανὰ
 στὰ οὐράνια νὰ μᾶς πάει!

Μὲ νέα φτερά! Μὲ νέα φτερά!
 Πῶς τὴν ψυχὴ μου τὴν πλανᾷ
 τὸ φτερωτὸ καρᾶβι
 πὸν σὲ γαλάζια ὡς πάει νερά
 ἢ στὸν αἰθέρα ὅταν κυλᾷ
 σὰν ἥλιου φῶς ἀνάβει.

— "Ελα νὰ πᾶμε! Τ' αἶλο φῶς
 χαράζει μὲς στοῦ δειλινοῦ
 τὰ ὄνειρεμένα πλάτια
 καὶ στέλνει ἀχτίδες ὁ κρυφὸς
 καρᾶβοκύρης τ' οὐρανοῦ
 στὰ γερανὰ σου μάτια.

Κι ἂν θέλεις πάλι πιὸ ψηλά
 νὰ σ' ἀνεβάσω ἀπ' τὴ ζωὴ
 κι ἀπ' τὸ θλιμμένο δαίλι
 ἔλα νὰ πᾶμε, ὅπου γελᾷ
 στὴ σκοτεινιά, σὰ θεία γραμμὴ,
 τῆς χαρᾶυγῆς τ' ἀχείλι.

Γύρω πουλιά, κορυδαλοὶ
 θὰ κελαῖδοῦνε σὰν ἀδλοὶ
 καὶ σὰν ἀπὸ φλογέρα
 τὴ μυστικὴ μου Ἀγάπη, ἐνῶ
 μαζί σου ἀγέρας θὰ περνῶ
 στὸν ξάστερον αἰθέρα!

Μὲ νέα φτερά! Μὲ νέα φτερά!
 Κερένια ἄς εἶναι, κι ἂν μπορεῖ
 τριανταφυλλένια! — Φτάνει
 ὅ,τι ἡ ψυχὴ μου λαχταρᾷ
 στὸν οὐρανὸ Σου νὰν τὸ βρεῖ,
 τ' ἀπάνεμο λιμάνι.

ΑΝΘΙΣΙΑΤΙΚΕΣ ΠΙΝΘΕΣ

Τριανταφυλλένια τὰ βουνά, τριανταφυλλένια ἡ δύση.
 Τὰ μάγουλά σου, κόκκινα λουλούδια γιορτερά.
 Ὁ Μάης, ξανθὸ ρηγόπουλο στὴν ἀνδισμένη φύση,
 κ' Ἐσύ, ὄλο δίψα, καὶ ζητᾷς τὴν ἄγνωρη χαρά.

Νά, τὸ κροντήρι ξέχειλο, ροδοστεφανωμένο.
 Πιές! Ἡ χαρὰ δὲν ἔρχεται παρὰ γιὰ μιὰ στιγμή,
 κι ἂν αὔριο τ' ἄγριο σύννεφο ξεσπάσει μανιασμένο
 τ' ἀστροπελέκι νὰ σὲ βρεῖ μ' ὀλόρθο τὸ κορμί.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΝΟΣ

Τὴν πὶὸ βαθειά σου νοιώθω τώρα ὀδύνη
 Ποὺ σοῦ φλογίζει ἀκέρια τὴν καρδιά . . .
 Ἄκου! βαρυβογγάει στὴν ἀμμουδιά,
 Καὶ σὰν ἀνθὸς τὸ κῆμα πάει καὶ σβήνει.

Χοροπηδοῦν οἱ βάρκες στὰ λιμάνια,
 Στὴν ἀνανθη θλιμμένη χειμωνιά
 Τὰ πέλαγα τὰ πνίγει ἡ σκοτεινιά,
 Καὶ— θέ μου, —πῶς μαυρίζουνε τὰ οὐράνια!

Τὴν πὶὸ βαθειά σου νοιώθω τώρα ὀδύνη
 Ποὺ σὲ καρφώνει ἀμίλητη, βαρειά.
 Δακρίζουν τὰ ματάκια σου, κι ἄργά,
 Ἄργα γλυστράει τὸ σούρουπο καὶ σβήνει.

Γύρε στὴν ἀγκαλιά μου ἀπόψε ἀγάλη
 Νὰ σβήσεις τὸν ἀλύτρωτο καημό.
 Στὰ στήθεια μου θὰ βρεῖς τὸ λυτρωμό,
 Τὴν ἄσωστη χαρὰ νὰ νοιώσεις, πάλι.

Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ πόνος θ' ἀπαλύνει . . .
 Καὶ σὰ μᾶς εὔρει ἡ νύχτα ἡ σκοτεινή,
 Θὰ πιοῦμε τὸ κρασί τὸ ρουμπινί,
 Θὰ πιοῦμε τὸ κρασί, ποὺ ἔλα τὰ σβήνει . . .

ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Σ Ο Ν Ε Τ Τ Ο

Γλυκειά σά φῶς πού τὸ πεφτάστρι ἀφήνει
 Διαβαίνεις μέσ στὸ νοῦ καὶ στ' ὄνειρό μου,
 Ἦσοιος γοργός στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου,
 Πνοή ἑλαφρὴ πού τὸ κερί δὲ σβήνει.

Καὶ δὲ σαλεύει μέσα μου ἡ γαλήνη
 Τ' ἄσπρα φτερά της στὸν κρυφὸ καημό μου
 Κι ὁ πόθος πού φωτίζει τὸ λογισμό μου
 Χαρές κι ἀνθούς σὰν πάντα ἀγνοῦς μου δίνει :

Χαρές . . . Λουσμένες στῆς σιγῆς τὸ δάκρυ
 Κι ἀνθη πού ζοῦν παράμερα σὲ μιὰ ἄκρη.
 Ἦ μοῖρα μου τ' ἀδράχτι ἔχει τυλίξει

Ἔτσι νὰ ζήσω τὰ στερνά μου χρόνια
 Σὰ βρύση σιγαλὴ πού τρέχει αἰώνια
 Χωρὶς ποτάμι ἢ θάλασσα νὰ σμίξει.

ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΛΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ :

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΡΑΝΤΖΙΕΣ

ΤΑ ΩΡΑΙΑ τραγούδια ἐσώπασαν σὰ χείλη μαραμένα,
 Γλυκά τοῦ Πάνα ἢ σύριγγα δὲ θ' ἀντηχήσει πιά.
 Οἱ Ἀμαδρουάδες δὲ γυρνοῦν στὰ δάση, ἐρημωμένα
 Τάλη ἀπομένουν κ' οἱ γλυπτοὶ βωμοὶ χωρὶς φωτιά.

Καὶ σύ, γιδάρη Ἀρκαδικέ, τὴν τέχνη ἔχεις ξεμάθει,
 Πού τῆ βαθιὰ ξύπναε ἀργὰ κι ἀρμονικὰν ἠχώ·
 Χέρσο ἔχει μείνει τοῦ ἱεροῦ τοῦ στίχου τὸ χωράφι
 Κι ἀλλί ! τραγούδια μοναγὰ βαρβαρικά ἀγοικῶ.

ΜΕ ΤΟ ΡΑΒΔΙ τοῦ πελεγρίνου πάω σὲ ταξίδι μακρινό--
 --Σὲ ὀμιγλιασμένῃς πολιτεῖς τῆ θλίψη μου ν' ἀνιστορῶ.

Νὰ λέω γιὰ τὰ γλυκά σου χεῖλη καὶ τὴ φλογάτη σου ματιά,
 Ποῦ ἔχει τὴν ἄμαθῆ καρδιά μου βαθιὰ πληγῶσει καὶ βαριά.

Καὶ γιὰ τὸν ἄξαφνο, ἀκριβή μου, βασανισμένο σου χαμό.
 Μὲ τὸ ραβδί τοῦ πελεγρίνου πάω σὲ ταξίδι μακρινό.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕἶΝΑΙ ΤΑ ΜΑΤΙΑ...

Εἶναι τὰ μάτια, ποῦ διψοῦν πλήθιο τὸ φῶς νὰ πιοῦνε
 Στὸν ἥλιο ἢ σ' ἄλλα ἀσύγκριτα ματάκια καὶ πιστά,
 Τὰ μάτια, ποῦ μὲ χρώματα καὶ μ' ὀμορφιῆς μεθοῦνε,
 Ποῦ εἶναι ἀνοιχτὰ καὶ χαίρονται καὶ νείρονται κλειστὰ.

Εἶναι τὰ χεῖλη, γιὰ νερὸ ποῦ ἢ γιὰ κρασί διψοῦνε
 Στὴ βρύση ἢ σ' ἄλλα ρόδινα χειλάκια ποῦ ἀγαποῦν,
 Εὐλογητὰ τὸν Ἔρωτα σὰ γλυκοτραγουδοῦνε,
 Πιὸ εὐλογητὰ τὴν πίκρα τους σὰν κοῦβουν καὶ σιωποῦν.

Εἶναι τὰ χέρια, τῆς χαρᾶς ποῦ πλέκουν τὰ στεφάνια,
 Τρυγώντας τ' ἄνθη τῶν ἀγρῶν ἢ νειότης ποθητῆς,
 Στὸν τίμιο κόπο νὰ λυγοῦν ποῦ τῶχουν περηφάνεια
 Καὶ τὴν κορώνα ποῦ κρατοῦν ψηλὰ τῆς ἀρετῆς.

Μὰ δόξα πιότερη στὸ νοῦ, ποῦ ἔχει φτερὰ καὶ πάνω
 Στὰ γαλανὰ ζυγιάζεται τοῦ ἀπείρου σὰν ἀητός,
 Καὶ μιὰ γραμμούλα φωτεινὴ θ' ἀφήσῃ σὰν πεθάνω,
 Σὰν ἄστρου, μὲς στὴν ἄβυσσο ποῦ πέφτει τοῦ Παντός.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΚΑΛΗ ΤΟΥ ΩΡΑ

«Οι άνθρωποι του τραπεζίου, με τις καλοκαθισμένες τους ώρες, άξιζονε κάτι κι αυτοί», μου έλεγε ο Ρουπακιάς.

Ἡ αἰτία, πού μ' ἔκανε νά πάω νά μείνω λίγες μέρες, στό χωριό, δέ μπορούσε νά εἶτανε βέβαια ἡ συντροφιά τοῦ μπάρμπα - Νικολάκη. Οὔτε κάνε τόν εἶχα συλλογιστεῖ ἐτοιμάζοντας τά ρούχα, πού ἔπρεπε νά πάρω μαζί μου. Ἦθελα νά ξεκουραστώ ἡ αἰτία ὅλη κι ὅλη αὐτή εἶτανε, καί διάλεγα τὸ Νιχωρι γιὰτί ἐκεῖ θά νοίκιαζα τὸ πιὸ καλὸ δωμάτιο στό σπίτι τῆς Ραλλοῦς, μιᾶς μακρυνῆς μου ξαδέρφης — ἔτσι γλύτωνα ἀπ' τῆ σκοτούρα νά τρέχω νά γυρῶ δωμάτια σὲ ξένα σπίτια — καί γιὰτί, ἀποτραβηγμένος μέσα στὴ ζωὴ του τὴ μονόχωτη, θά στεναχωριόμουνε ἀπ' τὴν πρώτη βραδιά. Αὐτὴ ἡ βεβαιότητα ἡ παρήγορη, πὼς ἀπ' τὴν πρώτη βραδιά θά μὲ περιτριγύριζε ἡ ἀνία, μοῦ ἔξασφάλιζε τὴν ἀνάπαψη. Πήγαινα γιὰ νά σκάσω ἀπὸ στεναχώρια, καί νά καταφέρω ἔτσι νά ρίξω ἀπὸ πάνω μου ὅλο τὸ ἀφάνισμα, πού μοῦ τὸ εἶχε κάνει δῶρο ἡ μακρόχρονη κ' ἐκνευριστικὰ γλεντισμένη ζωὴ στὴ μεγαλόπολη. Στὴν ἀρχή, ὅταν θά τὸν ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου κωμικὰ ξεστομισμένο μὲς στὴν ἀγορὰ ἢ στὰ χωράφια τοῦ Νιχωριοῦ, ἴσως νά μὲ κυρίευε κάποια διάθεση πανικοῦ, ἴσως κιάλας, μὴ καταφέροντας νά βαστάξω, ξαναετοιμαζόμουνε γιὰ νά τὸ στρίψω πίσω πάλε «στὴν πολιτεία. Μὰ δὲ θά τῶκανα, κι ἀκολουθώντας, ὀμπρὸς στῆς μοναξιάς τὸ μυριστικὸ ἥλιασμα, τίς συμβουλὲς τῆς χωριάτικης ὑπομονῆς θά ἐπιτύχαινα ν' ἀποχτηνωθῶ. Αὐτὸ εἶτανε — μοῦ τὸ ὑπαγόρευε ἡ κομπογιαννίτικα ἐμπνεύστρα μου πείρα — ἀντιφάρμακο πὸν εἶχε ἀνάγκη ἡ κατάστασή μου.

Ἐτοιμάζοντας τὰ ρούχα σφύριζα εὐχαριστημένος γιὰ τὴν ἀπόφασή μου. Λαχταροῦσα νά στεναχωρεθῶ μιὰ ὥρα ἀρχίτερα, κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ βιάση μάγκωσα καί τὸ δάχτυλό μου σὲ μιὰ βαλίτσα. Εἶχα τόσο ξεμάθει νά στεναχωριέμαι πὸν τὸ γύρεμα τώρα ἀνυπόμονα. Καί φυσικὰ δὲν ἔπρεπε νά μὲ διασκεδάσει ἡ στεναχώρια, γιὰτί τότες στὰ χαμένα θά πηγαίνανε οἱ κόποι τῆς μετακίνησης καί τὰ ἔξοδα. Ἄν τύχαινε ἔξαφνα κ' ἔπαινε τὸν ἐπίφοβο χαραχτήρα τοῦ διασκεδαστικοῦ τότες μοῦ ἔμνησκε ἓνα ἄλλο μέσο σωτήριο: Θά ξανάφερνα στὸ νοῦ τίς μέρες τῆς ἀλησμόνητα φριχτῆς ἀνίας μὲ τοὺς δικούς μου

σὲ τοῦτο ἔδω τὸ χωριό, θὰ τις ξαναφέρνα μὲ τέτοιο πείσμα δημιουργικότητος πού θὰ πίστευα πὼς τόντις ἐκεῖνες τις ἴδιες μέρες ξαναζοῦσα ἢ θεραπεία μου τότες θὰ τὰ πηγαινε πρῖμα. Κι ἀφοῦ προετοιμιάστηκα ν' ἀντιμετωπίσω τὸν κάθε κίντυνο, ἔφυγα γιὰ τὸ Νιχώρι μου.

Λοιπὸν φῶς φανερὸ πὼς οὔτε κάνε μοῦ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ ὁ μάρμπα - Νικολάκης. Δὲν τογὲ θυμήθηκα, καὶ μαζί κάποια του ἱστορικά, παρὰ μόνε τῆ στιγμῆ πού μὲ ὑποδέχτηκε—τὸν εἶχε στείλει ἡ ἀδερφή του ἢ Ραλλού, ποῖος ξαίρει μὲ πόσες φωνές—στὸ πίσω τὸ πορτί τοῦ κήπου. Μ' ἀγκάλιασε, σὰν αὐτὴ νὰ εἶτανε ἡ πιὸ ἐπίσημη κ' ἴσως ἢ πιὸ εὐκολὴ διάχυση τῆς στοργῆς του, καὶ κατόπι ἄρχισε νὰ γελᾷ. Ἄστειο τοῦ φαινότανε πού μὲ, ξανάβλεπε· γελοῦσε ἔτσι μὲ τὴν καρδιά του κάθε πού θὰ γινότανε κάτι ἀπρόσμενο. Τοὺς ξαναθυμόμουνε ἀμέσως τώρα τοὺς τρόπους τῆς ἀπραγῆς του εὐθυμίας, τὴν περιέργη καὶ τὴ μυστικὴ στωϊκότητα τῆς τεμπελιάς του . . . Ἄρχιζα ν' ἀνησυχῶ προβλέποντας πὼς τὸ νὰ τὸν παρατηρῶ καὶ τὸν ἐξετάζω διασκεδαστικὸ θὰ μοῦ εἶτανε.

Δὲ θὰ μπορούσα νὰ κάνω διαφορετικὰ γιὰτι γὰρ τώρα — τις ἤξαιρα πιά καλὰ αὐτέσ μου τις ἀδυναμίες — οἱ συμβουλὲς ὅλες τοῦ ἐγὼ μου, ἀποξενώνοντας τῆς καλῆς ὑγείας τὴν ἀνάγκη, θὰ ξοδεούντανε γιὰ ἓνα ὅσο τὸ δυνατὸ σοφώτερο περικύκλωμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς πού κάποιες μεριές της ἤξαιρα, πού στὸ βάθος ξένη μοῦ εἶτανε καὶ πού, ἂν τὸ γύρευα, θ' ἄβρισκα τὴν τέχνη νὰ τὴ βαθιωνίσω.

Περάσαμε ἀπ' τὸν κῆπο, πού εἶτανε ἀρκετὰ μεγάλος καὶ περιποιημένος μ' ἐπιμέλεια αὐτοδίδαχτου· ὁ μάρμπα-Νικολάκης μ' ἐξηγοῦσε πὼς συστήνανε, σ' ἓνα βιβλίο πού τώρα τελευταία διάβαζε, νὰ κοπρίζουνε τὸ λαχανικά. Μ' ἐξηγοῦσε τις δυσκολίες πού δοκίμαζε γιὰ νὰ δώσει στοὺς ντόπιους νὰ καταλάβουνε τὰ καλὰ τῆς χτηνοτροφίας, καὶ τὸ μὲ τὶ τρόπο λογάριζε ὁ ἴδιος νὰ σκαρῶσει, μοναχός του, δυὸ κλωσσομηχανές. Ἄπάνω σ' αὐτὸ ξανάρχισε νὰ γελᾷ.

Φτάσαμε ἐπὶ τέλους στὸ σπίτι, ὕστερα ἀπὸ ἀμέτρητους ὀμιλητικούς σταθμοὺς—ἀγαποῦσε ὁ μάρμπα-Νικολάκης νὰ σταματᾷ γιὰ νὰ δίνει ἔτσι στὰ λόγια του τὴ βαρύτητα τοῦ καλοθρεμένου—καὶ τότες τῷλεισε τὸ στόμα του μ' ἓνα τέτοιο τρόπο, πού θ' ἄλλεγες πὼς δὲν εἶτανε ὁ ἴδιος πού μιλοῦσε τόση ὥρα. Ἡ Ραλλού, κι αὐτὴ μ' ἀγκάλιασμα καθερωμένης συγκίνησης μὲ ὑποδέχτηκε, μὲ πῆγε στὴν τραπεζαρία κι ἄρχισε νὰ πηγαινοέρχεται καὶ νὰ μοῦ φέρνει γάλα κι αὐγά καὶ τυρὶ καὶ γλυκό, καὶ πάλι νὰ ξαναφεύγει καὶ νὰ μοῦ φέρνει ἄλλο γλυκό. Εἶχε στὰ κινήματά της, μὰ ὅμοιά καὶ στὴν ὁμιλία, μιὰ προθυμία μαλθακῆ, ἀργο-

κίνητη κ' επαρχιώτικα χαδιάρα, σά νά περνούσε τή ζωή της μέ λογαριασμάτα ἐγκυμοσύνης. Ἡ κόρη της ἡ Ἐλενούλα εἶτανε στό σχολιό, πού φέτος πιά τὸ τέλιωνε. Γιά τὰ καλά, πού τῆς μνηνούσανε οἱ δασκάλες κ' ἡ διευθύντρια, ἠῦρε καιρὸ νά ρητορέψει, προσπαθώντας νά μοῦ κάνει ἐντύπωση. Γιά τὸν ἄντρα της μοῦ μίλησε μόνη καὶ μόνη γιὰ νά μοῦ πεῖ τὸ πόσο περηφανευότανε, τὸ πῶς φούσκωνε μέ τὴν πρόοδο τῆς κόρης του. Ὁ μπάριμπα-Νικολάκης βουβὸς σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα, μιλιὰ κ' ἡ Ραλλοῦ γιὰ τοῦ λόγου του· πὲς πῶς δὲν ὑπαρχε. Ἐγὼ πάλε δὲν εἶχα ἄλλο στό νου—ποιὸς ξαίρει ἀπὸ ποιὲς ἀντίδρασεις κρυφές κι ἀγνώριστες τῆς νόησής μου σπρωγμένος—παρὰ τῆ ζωῆ του, τὸ πῶς τὴν καταλάβαινε ὁ ἴδιος, τὸ πῶς ἀσυναίσθητά του θὰ τὴν κυβερνοῦσε, τὸ πῶς αὐτὴ θὰ τονὲ συντρόφευε . . . Ἡ γαλήνη, τὸ φῶς πού ἐρχότανε παιγνιδίζοντας ἀπ' τ' ἀκροθάλασσο, ἡ εἰκόνα τοῦ κήπου πού περάσαμε, τὸ κεντημένο σκέπασμα τοῦ τραπεζιοῦ, τὰ πάντα μέ συνεπαίρνανε γιὰ νά χαρῶ τὸ χρόνο μέσα στὴν ἀπλότητα τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μέ τὴ συνείδησή της νά γίνω ἓνα, νά συνταιριάξω τίς ἐπιθυμιὲς τοῦ πολύπαθου μου ἐνδιαφέρον, ὄχι μέ τὸ ρεμβασμό, ἀλλὰ μέ τὴν ψύχραιμη ἐκμετάλλεση τῆς λογικῆς μου.

Ἡ Ραλλοῦ εἶχε φύγει στό μαγεριό. Ἐβαλα στ' αὐτὶ μου ἓνα μεγάλο κοχύλι, πού στόλιζε τὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ· τὸ εἶχα συνήθειο ἀπ' τὰ παιδιάτικά μου χρόνια κι ἄκουσα, ὅπως καὶ τότες, κάποιου θαλασσινοῦ ἀπομνημονίου τὴ νάρκη νά μουῦρχεται σὰν παραμιλητὸ ἀσκητισμοῦ γνώριμο...

Κοίταξα ὑστερὶς τὸ μπάριμπα-Νικολάκη· εἶτανε ἕτοιμος νά ξανανοῖξει ὀμιλία. Τοῦ ἔδωκα ἀφορμὴ καὶ μοῦ εἶπε, μέ κάποια ἀπερίμενη τρυφεράδα: «Νά τὴ δεῖς τὴν Ἐλενούλα μου, εἶναι ἴδια ἡ μάνα της ὅταν πῆγαινε κ' ἐκεῖνη στό σχολιό. Ἐγὼ τὴν πῆγαινα κάθε πρωτὶ στό σχολιό τὴ μάνα της... Μὰ εἶναι ἴδια κι ἀπαράλλαχτη!»

Ὁ μπάριμπα-Νικολάκης εἶτανε ἓνας ἀνθρώπος πού ἀπὸ νωρὶς τὸ κατάλαβε πὼς ἔπρεπε νά δουλέψει γιὰ νά φάει. Τὸ κατάλαβε, ὅπως τὸ καταλαβαίνουνε ὅλοι, μόνη πού ἔβγαλε διαφορετικὸ συμπέρασμα. Μὲ τὴν κρίση του, τὴν ἀναπαυτικὴ καὶ τὴν ἡδονικὰ χαριτόλογη, μπερδεψε τὸ φαῖ καὶ τὴ δουλιὰ σὲ τέτοιο σημεῖο πού κατάντησε νά τὰ βλέπει μονόχυτα κ' ἔνωμένα. Ἐνωμένα μὰ μέ τὴν ὄψη τοῦ ἓνος στοιχείου, τοῦ πρώτου. Ἡ δικαιοσύνη τῷθελε νά φροντίσει περισσότερο γι' αὐτὸ—μιὰ κ' εἶτανε ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ δευτέρου στοιχείου—κ' ἐκεῖνος στάθηκε πάντα του δίκαιος· ἐστὶ δὲ θέλησε νά

δει στη βιοπάλη παράξενα περιτραπέζιο και χαμογελαζόμενο κόσμο. Ἐν βαθύτεροι λόγοι κατασκευῆς φαρδόκυλης δὲν τονὲ φωτίζανε, πάλε και τῆς πιὸ ἀρχαίας καλῆς συμπεριφορᾶς ἢ ἀπαιτήση θάφτανε γιὰ νὰ τοῦ δείξει πὼς οἱ ἀνθρώποι τῆς δράσης θέση δὲν ἔχουνε σ' ἓνα γέμα σοβαρὸ (τὴν ἔκφραση αὐτῆνα τὴν παίρνω ἀπ' τὸ στόμα του· πολλές φορὲς τὸν ἄκουσα νὰ λέει: «ἔχουμε καιρὸ νὰ κάνουμε κανένα γέμα σοβαρὸ») και πὼς οἱ ἄλλοι, οἱ πιστοὶ, ἔχουνε καθῆκο ν' ἀπλοποιήσουνε τὴ δράση ὅσο τὸ δυνατὸ συστηματικώτερα (1). Ὁ βαθυστόχαστος ἀσιατισμὸς τῆς ὄρεξῆς του δὲ θέλησε ποτέ νὰ βρεῖ τὰ μέσα γιὰ νὰ πιστέψει στὴν ἐνέργεια. Φαίνεται πὼς ἡ ἀπολαυτικὴ ἀγρηστία τῆς ὑπαρξῆς του τονὲ πότιζε αὐτάρκεια, μαζί της ἔκανε παρεῖα ἔξαιρετη. Ἐῴτανε κόκκινος, ὑπόφερε ἀπὸ ρεματισμούς, και ξουριζότανε ὅταν εἶχε στεναχώριες.

Νέος ἔχασε τὸν πατέρα του κ' ἔπρεπε μόνος του νὰ συντηρήσει τὴ μάνα και τὴν ἀδερφή του, βάρος μεγάλο. Τὸ πιὸ εὐκόλο εἴτανε νὰ φύγει, ἀφοῦ δὲν εἶχε δὰ κ' ἔδωπέρα καμιὰ σπουδαία θέση· ποιὸς ὁ λόγος νὰ γυρέψει τὸ πιὸ δύσκολο; Και δίχως πολλές ἱστορίες ἔφυγε στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἡ ἀδερφή του ἀναγκάστηκε νὰ ξενοδουλέψει. Μὲ τὰ λίγα πὸν ἔβγαζε ζοῦσε και τὴ μάνα της, μ' αὐτὴ δὲ μπόρεσε νὰ βαστάξει τὸ χωρισμὸ τοῦ γιου, και στὰ τρία χρόνια ἀπάνω πέθανε. Ἡ Ραλλοῦ τότες, τῶφερε ἡ τύχη ἢ μπορεῖ κ' ἢ ὑπόληψη πὸν ὄλοι τῆς δείχνανε, καλοπαντρεύτηκε μὲ τὸ Σωτηράκη Παραγκῆνη, ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ τίμια παλληκάρια τοῦ Νιχωριοῦ. Ἐκλεισε ὁ δευτέρος ὁ χρόνος κ' ἔφερε στὸν κόσμο, δύσκολη ὅμως ἢ γέννα, μιὰ κόρη «ἥλιο πὲς τὴν και φεγγάρι», πὸν τὴ βάφτισε ὁ ἀριστερὸς ψάλτης τῆς Παναγίας και τὴν ἔβγαλε Ἐλένη, γιὰτὶ μ' αὐτὸ τ' ὄνομα τονὲ συνέδενε, λέει, κάποιον νεανικὸ εἰδύλλιον ἐνὸς φίλου του. Περνούσανε τὰ χρόνια και ὁ μπάρμπα-Νικολάκης οὔτε γραφὴ ἔστειλε οὔτε κάνε μήνυμα. Και περνούσανε τὰ χρόνια ὡς πὸν μιὰ νύχτα Ἀπριλιάτικη, ἡ ὥρα ἔντεκα

(1) Τὴν ἀντιπάθεια, πὸν αἰστάνεται ἓνας τέτοιος ἀνθρώπος τοῦ τραπέζιου, γιὰ κάθε ἐνέργεια τὴ βρίζουμε—πιὸ μαθηματικὰ ἐξηγημένη—και στὸ λάγνον τὸν ἀνθρώπο: σ' ἓνα κορμὶ γυναίκας οἱ γραμμὲς πὸν θὰ κεντρίσουνε τὴν ἐπιθυμία μας εἶναι πάντα οἱ καμπύλες. Ἡ καμπύλη γνωστὴ σὰ σύμβολο τῆς στασιμότητος, τῆς ἀνάταψης, ἀρνηση τῆς ἐνέργειας Ἀντιπαθητικὲς μᾶς εἶναι οἱ γωνίες· οἱ τετραγωνισμοὶ ἢ οἱ τριγωνισμοὶ (=ἐκφρασεσ ἐνέργειας) θὰ μᾶς εἶναι πάντα σημάδια ἢ τοῦ γελοίου· ἢ τοῦ ἀντιασθητικοῦ. Αὐτὰ βέβαια ὁ μπάρμπα-Νικολάκης ποτέ του δὲν τὰ συλλογίστηκε, μὰ ἔξάπαντος τὸ ὑποσυνείδητό του τὰ ἤξαιρε καλύτερα ἀπ' ὅτι τὸ δικὸ μου.

περασμένες, χτυπή ή πόρτα. Ὁ Σωτηράκης εἶχε κοιμηθεῖ, καὶ κατέβηκε ἡ Ραλλοῦ ν' ἀνοίξει μόνε πού δὲν τρελάθηκε⁽¹⁾: μπροστά της ὁ ἀδερφός της ὁ Νικολάκης, ὅλος κι ὅλος! Καλοζωϊσμένος, καλοθρεμένος, καλοντυμένος. Τὸν πήγε στὴν τραπεζαρία, φροντίζοντας πλιότερο νὰ τοῦ λέει: «Σιγὰ μὴ καὶ ξυπνήσει ὁ Σωτηράκης . . . σκοτωμένος εἶν' ὁ ἐρρημος ἀπ' τὴ δουλιά! . . .» παρὰ νὰ τοῦ ρωτήσει ποιά μπόρα τὸν ἔφερενε. Ἡ γυναικεὶα της ἢ πονηριά κάτι εἶχε μυριστεῖ κ' ἤθελε γι' αὐτὸ νὰ τοῦ ἐπιβάλει: πρῶτο, φόβο γιὰ τὸν ἄντρα της καὶ δεύτερο, σεβασμὸ γιὰ τὴν προκοπὴ του τὴν ἀφάνταστη. Ὁ ἀδερφός της ὅμως δὲν τὸ εἶχε καὶ πολὶ συνήθειο νὰ στεναχωριέται ἀπὸ τέτοιου εἴδους διαπαιδαγωγικὲς ὑποβολές, καὶ τῆς εἶπε καθαρὰ καὶ ξάστερα πὼς οἱ δουλιές του στὴν Ἀλεξάνδρεια δὲν τὰ πήγανε καλά, πὼς ζημιώθηκε ἀπ' τὴν κάθε του ἐπιχείρηση, πὼς καταστράφηκε καὶ πὼς ἦρε, ὕστερα ἀπὸ μεγάλες συλλογές καὶ πλὴ μεγάλους δισταγμούς, πὼς τὸ καλῆτερο πού εἶχε εἶτανε νὰ γυρίσει στὴν πατρίδα, νὰ ἡσυχάσει κιὰ κι αὐτὸς κοντὰ στὴν ἀδερφή του, πού ὁ Πανάγαθος τῆς τᾶφερε ὅλα βολικά. Ἡ Ραλλοῦ κατέβασε τρεῖς πιθαμὲς τὰ μούτρα της, μὰ τί νὰ σοῦ κάνει κιάλας; δὲν μπορούσαν νὰ τὸν πετάξουνε στὸ δρόμο σὰν κατσίβελο! Τὶ θὰ λέγανε κ' οἱ κακὲς οἱ γλώσσες! Κἀτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ . . . Τὰ ἴδια εἶπε κι ὁ Σωτηράκης τὴν ἄλλη μέρα πού ξύπνησε, καὶ πού βρέθηκε πρῶτὴν ἀπαράσκευος πρόεδρος συζυγικοῦ συμβουλίου—ὁ μάρμπα-Νικολάκης ὑποσκέθηκε πὼς θὰ γύρευε νὰ βρεῖ κάποιον δουλίτσα, νὰ μὴ ζεῖ ὀλότελα στὴ ράχη τους. . . Οἱ μέρες γινόντανε μῆνες, οἱ μῆνες χρόνια καὶ περνούσανε. . . Ἀγαποῦσε νὰ καταγίνεται μὲ τὸν κῆπο—

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἱστορικὰ τοῦ μάρμπα-Νικολάκη, μὰ δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ παραδεχτῶ πὼς εἶναι—ἐξ αἰτίας τῆς φόρας τους—σύμφωνα μὲ τὴν ἀλήθεια: δίνουνε τὴν ἐντύπωση τοῦ σύντομου, ἐνῶ ὅταν ἐκεῖνος ἔπιανε, ὡς εἶναι καὶ τὸ παραμιρότερό του ἐπεισόδιο, νὰ τ' ἀφηγᾶται μὲ τὴν ὀμιλία του τὴν ἱερατικὰ ἀνετάραχη τ' ἄλλαξε, τὸν καιρὸ τὸν ἔκανε δικό του καὶ σοῦ φαινότανε ἔτσι, πὼς τὸ καθένα ἀπ' τὰ ἱστορικὰ του ἀργὰ ξετυλίχτηκε στὸ διάστημα, μαζὶ μὲ τοὺς

(1) Δὲν τρελάθηκε μὰ πίστεψε, ἂν καὶ πρῶτὴν δὲν μπορούσε νὰ στηριχτεῖ ἢ κακιά της ὑποψία, πὼς ἡ τρομάρα τῆς σταμάτησε τὴν ἐγκυμοσύνη: «Ἔνα σοὶ ἀποβολή, κι αὐτὸ» τῆς ἐξήγησε ἡ μαμὴ ἢ Καναράκενα, πού δὲν ἤθελε νὰ ἀντιστρατεύεται στοὺς τέτοιους παρήγορους φόβους τῆς πελατείας. Ἀπὸ τότες ἡ κοιλία της βάραινε καὶ τὴ δυσκόλευε.

αἰῶνες· τὸ σύντομο τοῦ εἶτανε ξένο ὅταν ἀποφάσιζε ν' ἀφηγηθεῖ κάτι.

Τὸ βράδι γύρισε ἀπ' τὸ σκολιὸ ἢ Ἑλενούλα, κ' ἡ μητέρα της μοῦ τὴν ἔφερε καὶ μοῦ τὴν ἔδειχνε μὲ φλυαρία, πὺν κ' ἡ ἴδια τὸ καταλάβαινε πὺς δὲν εἶτανε ἐξαιρετικὰ εὐχάριστη Ἡ κόρη κάμποσο νοστιμούλα, κ' ἡ μικρογραμμένη της φιλαρέσκεια σοῦ τὴν παρουσίαζε ξυπνούτσικη κι ἀντιπαθητικὴ. Τῆς εἶπα μερικὰ λόγια καλά, ξεχνώντας ὅμως πὺς ἔπρεπε νὰ τὰ συνοδέσω μὲ χαμόγελο, κ' ἡ μικρὴ κοκκίνισε ὕστερα ἀπ' τὴ μητέρα της. Ὁ μπάριμπα-Νικολάκης δὲ μιλοῦσε, μὰ μοῦ ἔκανε νοήματα πὺν θέλανε νὰ πούνε : «Δὲν εἶχα δίκιο νὰ σοῦ λέω πὺς μοιάζει ἀπαράλλαχτη τὴ μάνα της»!

Τὴν ὥρα πὺν θάλεγα νὰ μοῦ στρώσουνε τὸ τραπέζι γιὰ νὰ φάω ἦρθε κι ὁ Σωτηράκης. Κοντός, μὲ μουστάκια ρούσσα, βαμένα. Τὸ κεφάλι του πελώρια φαλάκρα, καὶ τὸ ὕφος του διαχυτικὸ, φοβισμένο, ὕφος δασκάλου πὺν ἀποφάσιζε νὰ μείνει γεροντοπαλλήκαρο. Δούλευε στὰ ταχυδρομεῖα.

Αὐτὸ τὸ βράδι, καὶ τὶς ἄλλες μέρες τὸ ἴδιο, τὸ πράμα πὺν χτυποῦσε περισσότερο στὰ μάτια μου καὶ πὺν μὲ πείραζε κατάβραθα, εἶτανε ἡ ψυχρὴ περιφρόνηση, πὺν ἡ Ραλλοῦ κι ὁ ἄντρας της δείχνανε γιὰ τὸ μπάριμπα-Νικολάκη. Ὅλα τους τὰ φερσήματα, ἂν κ' ἡ παρουσία μου κἄπως θὰ τοὺς δειλίαζε, καὶ τὰ λόγια τους τοῦ φωνάζανε πὺς αὐτοὶ τονὲ θρέφανε, πὺς εἶτανε ἀχαίρεφτος, πὺς ἡ τεμπελιά του περνοῦσε κάθε ὄριο. Ἐβλεπα πὺς εἶχε πιά καταντήσει ὁ κακόμοιρος τὸ καταφρόνιο τοῦ σπιτιοῦ. Ἦθελα νὰ δῶ τὸ πὺς ἐκεῖνος τὴν ἔκρινε τὴ θέση του, μὰ εὐκολο δὲ μοῦ εἶτανε. Στους περιπάτους πὺν πηγαίναμε κάθε ἀπομεσήμερο κατὰ τὸ λόφο τοῦ Κοπάση, ἢ μέσα στὴν ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ, στίς ὥρες πὺν περνούσαμε σ' ἓνα μικρὸ ὑπαίθριο καφενεῖο τοῦ κεφαλόφρυσου, καὶ στὰ γυράκια πὺν φέρναμε μέσα στὸν κῆπο, ποτὲς δὲ μοῦ παραπονέθηκε γιὰ τὴν ἀδερφή του οὔτε γιὰ τὸ γαμπρό. Γιὰ λόγου τους σπάνια ἄνοιγε τὴν κουβέντα, καὶ τίποτις δὲν ἔδειχνε νὰ τοὺς κρατοῦσε κάκια γιὰ τὰ φερσίματά τους, σὰ νὰ τᾶβρισκε φυσικὰ καὶ δίκαια. Δίκαιο νὰ τονὲ θρέφουνε, ἀφοῦ εἶχανε τὸν τρόπο τους, δίκαιο πάλε καὶ νὰ τὸν καταφρονοῦνε. Ἡ ἀγάπη του ἢ ἀπλοϊκὴ γιὰ τὴ δικαιοσύνη, πὺν τῶνομά της τόσο συχνὰ τᾶφερνε στίς ὀμιλίες του, μοῦ ἔκανε νὰ δίνω αὐτῆνα τὴν ἐξήγηση.

Δέκα μέρες πὺν εἴμουνε στὸ Νιχώρι. Τὰ ὅσα ἤξαιρα ἀπ' τὴ βιογραφία τοῦ μπάριμπα-Νικολάκη, κ' ἡ στάση πρὸ πάντων τῶν δικῶν του, μὲ κάνανε σιγὰ σιγὰ ἔτσι ἀδιάφορο γιὰ ὅλα πὺν ἐξωτερικὰ τῶν

τριγυρίζανε, για όλα τα γραφικά, που αποχτούσα τη βεβαιότητα πως τώρα πιά θα κατάφερα να βρω την κάποια κρυφή του αδυναμιά, την πραγματική χρωματιά των εσώψυχών του συνήθειων. Θα μου εΐτανε τώρα πιο εύκολο να δώσω δρόμο στο ακριβολόγημα τής φαντασίας μου.

Ένα απομεσήμερο τόν ακολούθησα στο βουναλάκι που εΐτανε λίγη ώρα μακριά μας. Τό τριγυρίζανε βατομουριές, και θάμνοι, και μικρόδεντρα. Ο τόπος, λείι, εΐτανε πρόσφορος για πουλιά και πήγαινε εκεί να στήσει τις ξόβεργες τόν ακολούθησα. Διάλεξα ένα στεγνό μέρος στην πρασινάδα, και ξάπλωσα εκεί. Σε λίγο τέλειψε τό στήσιμό του κ' ήρθε και κάθισε κ' εκείνος κοντά μου.

Δέν εΐτανε στα κέφια του και παρακάλεσε να του μιλήσω εγώ, να του πώ καμιά αληθινή ιστορία. Τόν έκανα γούστο που ήθελε να μάθει, και του διηγήθηκα κάτι που έρχότανε πρόχειρα στο νού μου. Δέν έμοιαζε να ευχαριστείται ή άκεφιά του περίσσευε. Σωπάσαμε. Ένα κοπάδι πουλιά περάσανε από πάνω μας, κ' εκείνος ούτε γύρισε να τά κοιτάξει, ξεχασμένος, Η σιωπή του μ' έθλιβε, ήθελα να του ρωτήξω τι είχε. Μιά παιδιάτικη άτολμία μ' έμπόδιζε. Η ώρα περνούσε, κ' έπαιρνε πιά να βραδυάζει όταν μονάχος άνοιξε τό στόμα του, κι άρχισε να μου διηγείται τό γάμο ενός φίλου του, που έγινε στην Άλεξάντρεια. Όπως εΐτανε φυσικό νόμιζα πως ή ιστορία αυτή θα είχε κάποια σκέση με τη σημερινή του πάρα — αν όχι, τότες γιατί αυτήνα να διαλέξει—και περίμενα ν' ακούσω τό τέλος. Τίποτις όμως εκείνος . . . δέ μου έκανε παρά τη λεπτομερέστατη περιγραφή, όχι γενικά τής γιορτής, μα του γαμπρού και τής νύφης: τό τι φορούσανε, τό πως εΐτανε χαρούμενα κι άνυπόμονα τά πρόσωπά τους, άκόμη και τό τι λέγανε. «Δέν μπορείς να φανταστείς» μου εΐλε «τό πως τους θυμούμαι! Θαρρώ πως τους έχω τώρα μπροστά μου . . . Τους βλέπω και τους άκούω . . . Πάνε δέκα χρόνια από τότες, μά τους βλέπω ίδιους κι άπαράλλαχτους!» Αυτό εΐτανε τό τέλος, και σάπασε. Τό πρόσωπό του είχε γαληνέψει, τό περιέχυνε μια εύθυμη περηφάνεια και μαζί σαν κάποια ήδονή. Οί άκεφίες του είχανε φύγει, σηκώθηκε άλλος άνθρωπος, κι άρχισε να καταγίνεται με τις ξόβεργες του. Ψιλοτραγουδούσε. Έγώ συλλογιόμουνε πως ίσως έπρεπε νάρχιζα πιά να καταλαβαίνω κάτι.

Στά τέλος τής ίδιας τής βδομάδας μου ήρθε ένα γράμμα απ' την πόλη, που με καλούσε να γυρίσω πίσω όσο μπορούσα πιο γρήγορα.

Σάββατο τόλαβα, εΐπα να περάσω και την Κεριακή μου στο Νιχώρι, κι από Δευτέρα πιά να φύγω.

Αὐτήνα τὴν Κεριακὴ ὁ Σωτηράκης ἔλειπε ὄξω νὰ τελέψει κάποια δουλιὰ, μαζί του πῆγε κ' ἡ Ρα'λουί. Ἡ Ἐλενούλα ἔμεινε στὸ σπίτι, κ' ἐγὼ ἀποφάσισα νὰ καθήσω ὅλη τὴ μέρα στὸν κῆπο, μαζί μὲ τὸ μπάριμπα-Νικολάκη. Μιλήσαμε γιὰ ἓνα σωρὸ πράματα τοῦ χωριοῦ, φάγαμε καὶ μουῦδειξε, κ' ἐγὼ δὲν ξαίρω γιὰ ποσοστὴ φορὰ, τίς κλωσσομηχανὲς ποὺ εἰτοίμαζε. Κατὰ τὸ δειλινὸ ἦρθε κ' ἡ Ἐλενούλα στὴν παρέα μας· φοροῦσε μιὰ γαλάζια ποδιὰ μ' ἄσπρη ταντέλλα στοὺς γύρους, καὶ τὰ μαλλιά της τᾶδνε πίσω στὸ λαιμό· ἓνας πελώριος κόκκινος φιόγκος. Μόλις τὴν εἶδε ὁ μπάριμπα-Νικολάκης νᾶρχεται ἀπ' τὸ πίσω τὸ πορτί, μοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καταμαγεμένος καὶ μοῦ εἶπε: «Ἰδια κι ἀπαράλλαχτη ἡ μάνα της... Πῶς τὴ θυμοῦμαι! Ὅμοια ἔτσι εἶτανε κ' ἐκείνη ντυμένη τὴ μέρα ποὺ τῆς δώσανε τὰ βραβεῖα στὸ παρθεναγωγεῖο... Ἐγὼ τὴν εἶχα πάει, καὶ θαρρῶ πὼς τὴ βλέπω τώρα μπροστα μου, σὰ νὰ εἶτανε ἐκείνη ἡ μέρα...» Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε ἀπ' τὴ στοργή. Τονὲ κοίταξα, ἐλπίζοντας πὼς ἐπιτέλους θὰ φωτιζόμουνε. Ἡ Ἐλενούλα κάθησε πλάι του.

Ὁ καιρὸς εἶτανε ὁμορφος μὲ τὸ καλοκαίριασμα τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ δέντρα ἠσυχάζανε στίς φυλλωσιές τους. Ἀπ' τὴ θάλασσα ἔφτανε ἡ βοὴ τοῦ κυμάτου, ποὺ κυλοῦσε ἀφροὺς ξεκουρασμοῦ, ἀνάριες οἱ φωνές τῶν βαρκάρηδων, κ' ὕστερα τὸ σφύριγμα τοῦ βαποριοῦ, μακρυνά.

Ἡ Ἐλενούλα κουβέντιαζε μαζί μας· μπροστά μου πιὸ πολλὲς φορὲς τὴ στεναχωροῦσε ἡ αἰδωσύνη, μὰ σήμερα — ἴσως, ἐπειδὴ θάφρευγα, νὰ ἤθελε νὰ μοῦ παρουσιάσει καὶ μιὰ ἄλλη της ὄψη (1) — δειχνότανε σὰν πιὸ ἀγέρωχη. Ἡξαιρε τὸ πόσο ὁ θεὸς της τὴ λάτρευε καὶ μυριζόμουνε πὼς τώρα γύρευε μὲ κάθε τρῶπο νὰ μοῦ τὸ δώσει κ' ἐμένα νὰ τὸ καταλάβω. Μὰ ἐκεῖνος, μὴ παίρνοντας εἶδηση ἀπ' αὐτήνα της τὴν ἐπιθυμία, τῆς ἔλεγε χωρατά, τὴν πείραζε σὰ νὰ εἶτανε τάχα μωρέλι. Ὅλοένα γινότανε πιὸ κόκκινη, ὑπόφερε, ἰδρῶνε προσπαθώντας νὰ κρατηθεῖ. Κι ὁ θεὸς ἐξακολουθοῦσε τὰ ἴδια του τὰ πειράγματα, τᾶκανε καὶ πιότερο χοντρά, κ' ἦρθε ἡ στιγμή ποὺ ἡ Ἐλενούλα πιά ἀγρίεψε καὶ ξέσπασε. Εἶδα πολλὰ ζῶα νὰ χυμοῦνε λυσιαιγμένα, μὰ τέτοια ἀσκήμια ἔχρητας ποτὲς δὲ μοῦ ἔτυχε νὰ προσέξω. Εἶπα πὼς

(1) Ἡ μανία, ποὺ ἔχουνε οἱ περισσότερὲς οἱ γυναῖκες, νὰ δείχνουνε πὼς τὸ εἶδος τους εἶναι πολυσύνθετο καὶ πολύτροπο—ισχυρισμὸς ποὺ τὸν ἀναιρεῖ κ' ἡ πιὸ πρόχειρη παρατηρητικότητα—ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἀπ' τὴν παιδικὴ τους ἀκόμα τὴν ἡλικία. Εἶναι ὁ ἄξονας ἀλάκαιρης τῆς αἰσθηματικῆς τους ζωῆς κ' ἡ αὐτοκολακεία ἢ νικητήρια, ἢ ὀδηγήτρα.

θά τοῦβγαζε τὰ μάτια. «Σώπα, σώπα πιά, ἀκαμάτη, σκασιός!» τοῦ σφύριξε, κ' ἔφυγε ἀμέσως τρέχοντας κατὰ τὸ σπίτι. Ὁ μπάριμπα - Νικολάκης τὴν κοίταξε νὰ φεύγει καὶ ψιθύρισε, μιλώντας μονάχος του : «Ἔτσι ἔτρεχε καὶ ἡ μάνα της μὲς στὸν κῆπο τοῦ παρθεναγωγείου, τὴ μέρα ποὺ τῆς δώσανε τὰ βραβεῖα. Ἴδια κι ἀπαράλλαχτη, θαρρῶ πῶς τὴ βλέπω σὰ νὰ εἶτανε ἐκείνη ἡ ὥρα!» Στὸ χοντρό του τὸ πρόσωπο τὸ κατακόκκινο, εἶχε ἀπλώσει ἀπότομα ἓνα εἶδος ὁμορφιάς γυναικεία μαραμένης, κ' ἡ γάργη ἢ παράξενη ποὺ γλωμιάζει τοὺς πλούσιους ἀρρώστους—Ὁ,τι ἤθελα τὸ εἶχα πιά καταλάβει, κ' εἶμανε ἔτσι περίλυπος ποὺ δὲν μπορούσα νὰ μείνω περισσότερο μαζί του. Πῆγα στὸ σπίτι.

Ὅσο κι ἂν τὸ γύρευα πάλε ἀδύνατο μοῦ εἶτανε νὰ μὴ τὸν συλλογίζουμαι. Τὶ παθιασμένες ὥρες! Πόσο διαφορετικὰ τώρα ὁ νους μου τὴν ξέταξε τὴ ζωὴ του! Πῶς θὰ τᾶβλεπε ὅλα τὰ πράματα τὰ τριγυρινὰ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ τις μόνες συγκινήσεις τοῦ τις ἔδινε ἡ μνήμη, ποὺ μὲ τῆς ἀνάμνησης τὴν περηφάνεια σκορποῦσε τις καθημερινές του ἀκεφιές, καὶ ποὺ τονὲ σπαράζανε μόνε τὰ λόγια τοῦ προσώπου ἐκείνου, ποὺ ξυπνοῦσε τὴν κάποια χαμογελαστὴ μεριά τῆς μνήμης του; Πῶς θὰ τὸν ἔβλεπε τὸν κόσμο αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, τί θὰ συλλογιζότανε τὸ πρῶτὸ βγαίνοντας στὸν κῆπο, τί θὰ λογάριζε τὸ βράδι μέσα στὸ κρεβάτι του, πρὶ νὰ τονὲ πάρει ὁ ὕπνος; Πῶς ἡ τύχη τονὲ κατάντησε νὰ μὴ μελετᾷ ἄλλη τρυφεράδα ὄξω ἀπ' τῶν ὄσων ὀλοζώντανε θυμότανε;

Τὰ ἴδια αὐτὰ ρωτήματα πολλὲς φορές μοῦ ξαναῆρθανε στὸ νου, κ' εἶχε τὸ κάθε ρῶτημα μιὰ τέτοια θλίψη ποὺ μοῦ φαινότανε, ἔτσι καὶ τώρα, ὅμοιο σὰν ἀδέρφι μὲ τὴν πλατιά, τὴν περιγραφικὴ ἀπάντηση, σὰ νὰ τὴν εἶχε μέσα του ἀκέρια — —

. . . Ἀνέβηκα μιὰ στιγμὴ ἀπάνω νὰ πάρω κάποιο βιβλίο, ποὺ τὸ εἶχα ξεχάσει στὴν ταράτσα. Ἄκουσα βήματα στὸ δωμάτιο τοῦ μπάριμπα - Νικολάκη εἶχε γυρίσει ἀπ' τὸν κῆπο. Ἄνοιξα μὲ προσοχὴ τὴν πόρτα καὶ κοίταξα μέσα. Ἐτοιμαζότανε νὰ ξουριστῆ.

Τὴ Δευτέρα τὸ πρῶτὸ ποὺ ἔφευγα, μ' ἀποβγάλανε ὅλοι τους ἴσαμε τὸ δρόμο. Ὁ μπάριμπα - Νικολάκης δὲ γελοῦσε, ἴσως γιατί ἡ ἀναχώρησή μου δὲν εἶχε τίποτις τὸ ἀπρόσμενο. Ὁ καιρὸς εἶτανε ὑγρὸς, ψυχάλιζε. Τοὺς ἀγκάλιασα μὲ τὴ σειρὰ ὅλους, μὰ τὴν Ἐλενούλα ἀπόφυγα νὰ τὴν φιλήσω. Πρῶτη φορὰ ποὺ δὲν ἐνωθθα εὐγνωμοσύνη γιὰ ἓνα πρόσωπο, ποὺ μοῦ στάθηκε χρήσιμο στὸ νὰ μάθω κάτι παραπάνω.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΝΟ ΞΥΠΝΗΜΑ

Μύρωσε ὁ κέδρος, τὸ σγουρὸ θυμάρει,
τὴν αἶθρα πὸν διαβαίνει ἀπ' τὴν αὐλή,
κι ὄλο χλωμαίνει ἓνα λευρὸ φεγγάρι
στοὺς οὐρανοὺς, ὅπ' ἄργησε νὰ βγῆ.

Στὸ παραθύρι, θ' ἄλεγε προσμένει
ἢ κρεμεζά, πὸν ἀνθεῖ, γαρουφαλιὰ
κάποια πὸν τὴν ἀγροῦλα πάντα βγαίνει
μὲ τὴ μαντήλια γύρω στὰ μαλλιά.

Κάποια πὸν στοργικὰ θαρῶν νὰ σκύνῃ
μὲ τὸ γλυκὸ της βλέμμα καὶ βαθύ,
μὲ δίχως λόγια νὰ τῆς πῆ μιὰ θλίψη
γιὰ τὸν κρυφὸ, πὸν ξέβγαλε, ἐραστή.

Κι ὅταν ἡ μέρα πιά καλοφωτίζει
τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, καὶ τίς αὐλές,
καὶ τὸ κοπάδι πάει γιὰ νὰ βοσκίση
μέσα ἀπ' τοὺς δρόμους κάποιος μὲ φωνές,

Ἐνα τραγοῦδι ἀρχίζει ἢ ἀνυφάντρα,
πὸν τὸ ζηλεύει καὶ τ' ἀκολουθεῖ
μελωδικά, τοῦ σπιτικοῦ ἢ γαλιάντρα
μέσα ἀπ' τὸ καλαμένιο της κλουβί.

Καὶ τοῦ χειλιδοιοῦ, μαζύ του, οἱ τριλλίες
— ὅπου ἀγαπᾷ τὴν ὁμορφη κυρά,
καὶ τὰ φτερά του ὀλοχτυπάει, στίς γριλλίες —
σμίγουν σ' ἓνα τραγοῦδι ὄλο χαρά.

Κι ὁ γέροντας ὅπου τ' αὐτί του σταίνει
σὴν μελωδία αὐτή, καὶ δὲ μιλεῖ,
σὰν ἀποκάνει μόνος του νὰ πλένει
τὴν κάδη του σὴν μαρμαρένια αὐλή,

Σ' ἓνα πεζούλι θὰ καθήσῃ, ὁ δυόσμος
μέσα σὴν γλάστρα πὸν μυροβολεῖ
νὰ πῆ σκυφτὸς «εἶναι ὁμορφος ὁ κόσμος
κι ὄλους ἄς τρώει πάντα ἢ μαύρη γῆ»

Κι όταν ο ήλιος άπλωθει, σέ γεΐσα
μισσοτυμένα, κάποιου άρχοντικοϋ,
και βάφει τίς κορφές σιά κυπαρίσσα,
ποϋναι μές στήν αύλή τοϋ "Αη Γιωργιοϋ,

Κι άρχίσει στό μαρμάρινο πηγάδι
— όπου νερό τραβάει ή κορσά —
μέσα άπ' τό κλήμα γά σκορπάει, σά χάδι
στό πρόσωπό της, ξέφτια όλοχρυσά'

Τό κάθε πλάσμα τότε, πού σκεπάζει
τό φώς, κοιμάται σ' όνειρα τερπνά,
κι ό,τι κοιτάξεις μυστικά σέ κράζει
μέσα στή θεία ποϋναι λησμονιά.

Κι όσα γελάδια άκόμη, γίδια, πλήθη
βόσκουν πάνω σ' άλλώνια, στίς όχτιές
νομίζεις πώς κι αυτά τά βρήκε ή λήθη,
και δέ θυμοϋνται τίποτ' άπό χτές.

Ζερμενός — Κορινθίας

Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΗ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΧΥΑ

Σέ κάποιες ώρες μυστικές πού τ' άστεράκια κλαΐνε
κ' έρωτικές άποθυμίες σκορποϋν τριγύρω οί τόποι,
γέρονον τά στάχυα πρός τή γή, τήν προσκυνάν και λένε :
— "Ωρα καλή μαροϋλα μου, και θά μās φάν οί άνθρώποι.

Σέ κάποιες ώρες γαληνές πού τ' άγεράκι πνέει
και δίνει ανάσα στά δεντρά, μοσκοβολιές στούς κρίνους,
οιομιλάει κ' ή μάνα γής—ώρα καλή—και λέει :
'Εσās οί άνθρώποι θά σās φάν, κ' έγώ θά φάγω έκείνους !
(Παράδοση)

ΛΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

Η ΑΝΑΞΙΑ

Στόν αγαπημένο μου ξάδερφο
καὶ φίλο Γεώργιο Δεκάριστο.

Κατάντικρα στὸ Ρουμελικὸ Καβάκι στέκονταν χτισμένη ἡ οἶρα, Πλατειά, τετράγωνη μὲ τὴν κάθε μιάντα της πενήντα ἑξήντα ὄρες πλεμάτι, στερέωνε τὶς ὄρθιες τῆς ἀκριεὶς ἀπάνω σὲ μεγάλα παλούκια καρφωμένα στὸ βυθό. Ἔτσι περικλείει στὴν ἀγκαλιά της ἓνα πλατὸ θαλασσινὸ τετράγωνο ἔνω τὸ καθεαυτὸ κορμί της ξαπλωμένο κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ψάρευε κοπάδια ψαριῶν, κατέβασμα ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα.

Ἄπὸ τὴ μιὰ της μεριά δυὸ τσερνίκια περίμεναν διαταγὴ νὰ ξενερίσουν τὰ πλεμάτια ἅμα θὰ γέμιζαν κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη καθισμένος στὸ σκαμνὶ τῆς βάρδιας, ἀπάνω στὸν πανύψηλο στύλο του ὁ Ἄρτέμης, ξερενουῖσε μὲ τὸ δυνατό του μάτι τὰ νερά περιμένοντας τὸ κατέβασμα τῶν σμαριῶν.

Ἐκεῖ στὰ ὕψη του ὁ βαρδιάνος φύλαγε ὀχτὼ ὥρες τὸ μερόνυχτο «νομπέτι» κάτω ἀπὸ τὸ δυνατόν ἥλιο, κάτω ἀπὸ τὴ βροχὴ, κάτω ἀπὸ τὸ χτύπημα τοῦ ἀέρα. Ὁλομόναχος, γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴ στενοχώρια του, τὴν ὥρα ποὺ τραβοῦσε τὸ μάτι ἀπὸ τὸ παραμόνεμα τῶν κοπαδιῶν, παρακολουθοῦσε τὸ Βοσπορίτικο ρέμα νὰ κατεβαίνει ἀσταμάτηχο πρὸς τὴν Προποντίδα, παρατηροῦσε τὶς καταπράσινες πλαγιές, κοίταζε τὸ πέταγμα τῶν θαλασσοπουλιῶν ποὺ τὸν περικλείει κάποτε μ' ἓνα παρθένο κυκλικὸ φτερούγιμα.

Συντρόφους ἐκεῖ κοντινοὺς εἶχε τὶς πιὸ ἀψηλές σταύρωσες τῶν καραβιῶν, τὰ πούμπουλα τῶν ἄλμπουρων, τὶς πολυχρώματες σημαῖες τῶν βαποριῶν. Αὐτὲς τὶς ἔβλεπε μὲ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον. Πέρα κατὰ τὸ Μπέικαζ καὶ τὸ Μπουγιούκ-Δερέ, ἀπάνω στ' ἀραγμένα πελώρια ἐμπορικὰ ἀνέμιζαν περὶφανεὶς σὰν κυρίαρχοι ἀφεντιάδες. Αὐτὲς ὁ Ἄρτέμης τὶς θαύμαζε καὶ τὶς ζήλευε σὰν ἀνώτερους καὶ μεγάλους. Ἄλλες, τῶν γολετῶν καὶ τῶν τρεχαντηριῶν τὶς κοίταζε περιφρονητικὰ γιὰτὶ περνοῦσαν μὲ ταπείνωση χαμηλότερα ἀπὸ κεῖνον. Ἰδιεὶς μ' αὐτὸν εἶταν οἱ παντιέρες τῶν φορηγῶν καὶ τῶν μάρκων καὶ γιὰ τοῦτο αὐτὲς τὶς ἀγαποῦσε σὰν ἀδέρφια.

Κατάντικρα, τὰ λίγα σπίτια τοῦ Ρουμελικοῦ Καβακιοῦ στέκουνταν στὰ πόδια τῆς πλαγιᾶς χαϊδεμένα ἀπὸ τὸ στερνὸ ξέπνεμα τῶν

κυμάτων τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ περικυκλωμένα ἀπὸ τὴν πρασι-
νάδα γλῶσς ἀδύνατης, ἄγρια σπάρτα καὶ πουρνάρια.

Ἐκεῖ βρίσκονταν τὸ σπίτι τοῦ Ἀρτέμη.

Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ στύλου του ὁ βαρδιᾶνος τὸ κοίταζε σήμερα μὲ
πιδὸ πολλὴ ἀπογοήτευση. Στέκονταν σὲ μιὰν ἄκρια κλειστό, μισογκρέ-
μιστο ἀπὸ τὸ βοριά κι' ἀπὸ τὸ χιόνι.

Ὁ Ἀρτέμης κούνησε μὲ λύπη τὸ κεφάλι.

Τι τὸ ἤθελε καὶ τὸ καλύτερο αὐτὸς ἕνας μονάχος ἄνθρωπος, ἔρη-
μος στὸν κόσμον ;

Ἀφοῦ ἔτσι εἶχε καταντήσει, ἀφοῦ δὲν εἶχε μπορέσει νὰ κλείσει
ἐκεῖ μέσα ὅτι περισσότερο λαχάρησε.

Ἀθέλητα γύρισε τώρα πρὸς τὴν ἄλλην ἄκρια τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ
πάνω, σ' ἕνα μικρὸ ὕψωμα στέκονταν ἕνα ἄλλο σπιτάκι.

Σ' αὐτὸ κάθονταν ἡ Ἄνθη.

Ὁ βαρδιᾶνος τὸ παρατήρησε καὶ τὸ ξαναπαρατήρησε. Πόσες
θύμησες στιγμῶν γλυκῶν καὶ λαχταρισμῶν δὲν τοῦφεργε τὸ κοί-
ταγμα ἐκεῖνο. Τότε πού ἀγαπιοῦνταν ἀκόμα μὲ τὴν κοπέλλα. Εἶχε ἐρθεῖ
καιρὸς νὰ νομίσει πὼς θὰ εἶταν ὀλότελα δική του ἡ Ἄνθη, πὼς
αὐτὸν καὶ μόνο θὰ κοίταξαν τὰ ὄμορφα καστανά της μάτια καὶ θὰ
ὑπόταζε αὐτὸς μονάχα στὴν ἀγκαλιά του τὸ σφιχτό, τὸ ζουμερό της
κορμί. Τὸ ζουμερό της κορμί ! Αὐτὸ τὸν τρέλλαινε ὅταν εἶταν κοντὰ
καὶ τὸ παρατηροῦσε νὰ τρεμουλιάζει στὸ περπάτηγμα. Ὁ Ἀρτέ-
μης ἀνιστόρησε.

Μιὰ νύχτα πρὸ πάντων τοῦ ἔρχονταν στὸ νοῦ. Τὴν εἶχε πετύχει
τὴν Ἄνθη ὀλομόναχη πίσω ἀπὸ κάποιον βράχο τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Τὸ
σκοτάδι εἶταν βαθὺ καὶ τὰ κύματα μούγγριζαν. Τὴν εἶχε τότες ἀρπά-
ξει ὀρμέμφυτα μέσα στὴν ἀγκαλιά του χωρὶς τίποτα νὰ τῆς μιλήσει
κι' ἄρχισε νὰ τῆς φιλεῖ ἀτελείωτα τὰ χεῖλια. Ἐννοιοσε ὀλόκληρο τὸ
κορμί της κολλημένο ἀπάνω του μὲ τὶς σφιχτὲς δυνατὲς του σάρκες.

Ὁ βαρδιᾶνος ἀνατρίχιασε ἀπάνω στὸ γλυκὸ ἀνιστόρημα. Τ' ἀνα-
πόλησε πολλὴ ὥρα.

Τὰ κύματα τὸν ἔβρεχαν, ὁ χειμωνιάτικος ἀέρας τὸν ξεπάγιαζε
κι' ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀφίσει. Ἐκείνη τὴ νύχτα ἂν ἡ μάνα της
δὲν ἀνοίγε ξαφνικὰ τὴ θύρα καὶ δὲν τὴν ἀναζητοῦσε ξεφωνίζοντας
μέσα στὴν ἀκρογιαλιά, ὁ Ἀρτέμης θάκανε κάτι πού θὰ τὸν κουβα-
λοῦσαν τὸ ἄλλο πρωὶ στὰ Θεραπειὰ στὸν Μητροπολίτη γιὰ νὰ τὸν
παντρέψουν μὲ τὸ ζῶρι . . .

Κι' ὅμως ἡ ἴδια αὐτὴ ἡ Ἄνθη, ξεγνῶντας τὰ πάντα, λησιμονῶντας

τοὺς δικούς της τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαποῦσε σήμερα ἕναν ἄλλο, κάποιον λοστρόμον ἐνὸς μπάρκου ποὺ ἔκανε ἐπισκευὴν στὴ Στένη. Ὁ λοστρόμος αὐτὸς βρισκόνταν κάθε βράδου στὸ σπῆλι της.

Ἀπὸ τὰ χεῖλια τοῦ Ἄρτεμη ἔσταζε τώρα ἡ πίκρα.

Σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ παρατήρησε ἀφαιρεμένος τὰ νερά.

Κατέβασμα ψαριῶν δὲ φαίνονταν πούθενά.

Ἄς μὴν κατέβαιναν ποτὲ τους. Τί τὸν ὠφελοῦσαν τώρα τὸν Ἄρτεμη τὰ ψάρια καὶ τὸ διπλὸ μερικτὸ ποὺ ἔπαιρνε γιὰ μοιρασιά, ἀφοῦ εἶχε χάσει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τὸν ἔρωτα γιὰ νὰ μπάσει τὸ μῖσος ;

Κούνησε σκεφτικὰ τὸ κεφάλι καὶ ξακολούθησε τὸ κοίταγμα. Τίποτε δὲν ξεχώριζε.

Κάποια πανιά ποὺ πρὶν φαίνονταν ἀόριστα στὰ βάθια τῆς Μανύρης Θάλασσας εἶχαν προσδιοριστεῖ τώρα γιὰ νὰ μένουν γιὰ ἕνα μεγάλο μπάρκο ποὺ ἔφτανε. Μερικοὶ καπνοὶ συρτοὶ στὰ οὐρανοθέμελα φανερώθηκαν πὸς εἶταν δυὸ μεγάλα σταράδικα βαπόρια κατεβασμένα ἀπὸ τὸν Ποταμό. Ἐμπαιναν ὅλα στὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου ἀργὰ ἀργὰ κρατώντας ἀπόσταση ἀναμεταξύ τους γιὰ τὸ φόβον τοῦ ρεύματος. Ὁ βαρδιάνος ξαναγύρισε τὸ μᾶτι πρὸς τὸ παράθυρον τῆς Ἄνθης. Ξαφνίστηκε.

Εἶταν ἀνοιχτὸ κ' ἕνα μεγάλο ἄσπρο μαντίλι κυμάτιζε στὸν ἀέρα.

Ὁ Ἄρτεμης αἰστάνθηκε μιὰ εὐχαρίστηση ἀνακατωμένη μεθ' ἑαυτοῦ. Τὸν περγελοῦσε ; Σήκωνε τὸ ἴδιον σημάδι ποὺ τοῦδειχνε, καὶ πρὶν, τὸν καιρὸ τοῦ ἔρωτά τους ὅταν τὸν περιμένε τὸ βράδον. Σήκωνε σημάδι σ' αὐτὸν, ἐνῶ περιμένε τὸ λοστρόμον ;

—Μωρὲ ἀδιαντροπία, μουρμούρισε ὁ βαρδιάνος.

Κι' ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ τραβήξει τὸ μᾶτι ἀπὸ τὸ ἄσπρο ἐκεῖνον ἀνέμισμα. Ἐ! πόσο τὸ εἶχε ἀγαπήσει τὸν καιρὸ ποὺ εἶταν ἐνωμένοι καὶ τὸν καλοῦσε σ' ἕνα ὁμορφὸ βραδυνὸ σμίξιμον.

Τώρα τί πηγαινε νὰ πεῖ τὸ σημάδι; Τὸν περιπαίξει ἡ Ἄνθη, ἤθελε μαζὺν κι' αὐτὸν καὶ τὸν λοστρόμον, ἴσως καὶ κανέναν ἄλλον ;

Θυμωμένος γύρισε τὴν πλάτη ποὺ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὸ ἴδῃ.

Ὁ ἥλιος κατέβαινε λίγο λίγο γιὰ νὰ χάσῃ πίσω ἀπὸ τὰ ἀψηλά δέντρα τῶν ρουμλικῶν πλαγιῶν τοῦ Μπουγιούκ-Δερέ. Ἐνα μικρὸ κομπὸ βαποράκι ποὺ στέκονταν ἀραγμένο λίγο πιὸ ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὴ σῆρα κοκκίνιζε στὶς τελευταῖες ἀχτίνες, ἐνῶ τὸνομά του γραμμένο μεθ' ἑαυτοῦ γράμματα στὴν πρῆμην καθρεφτίζονταν ὀλόχρουσος καὶ καθαρὸ ἀπάνω στὴ θάλασσα. Μπουροῦσε νὰ τὸ διαβάσει.

Σὲ λίγο σουρούπασε.

Ἀπὸ τὴν ἀντικρυνὴ τότε μάντα τῆς σίρας, ἀπὸ τὰ τσερνίκια, χούγιαξαν στὸν Ἀρτέμη πὼς εἶχε τελειώσει τὸ νομπέτι του. Ὁ βαρδιάνος πρὶν κατέβει γύρισε μιὰ στερηνὴ φορὰ πρὸς τὸ σπιτάκι τῆς Ἀνθης. Τὸ ἄσπρο σημάδι κυμάτιζε ἀκόμα.

— Ἀδιάντροπη, ξαναμουρούρισε.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ στῦλο καὶ κωπηλάτησε ἀργὰ ἀργὰ μὲ τὴ βάρκα πρὸς τὴ σκοτεινὴ παραλία.

B

Τράβηξε ἴσια στὸ καπελιό· ὁ πρῶτος πού ἀντίκρουσε ἀνοίγοντας τὴ θύρα, εἶταν λοστρόμος.

Κάθονταν ἀνάμεσα σὲ μιὰ μεγάλη παρέα, τριγύρω σ' ἓνα τραπέζι ὅπου πηγαινοέρχονταν τὰ καραφάκια τοῦ ρακιού, ἐνῶ μιὰ λατέρνα στὸ πλάι ἔπαιζε μὲ μονότονο ἦχο. Ὅλοι φαίνονταν μεθυμένοι.

Ὁ λοστρόμος μιλοῦσε μὲ φράσεις ἀσύνδετες, μικρὲς κι' ἐμπιτευτικά στοὺς συντρόφους· Ὁ Ἀρτέμης κάθισε κοντά τους ἀπὸ περιέργεια νὰκούσει. Κάτι τοῦλεγε πὼς ἡ κουβέντα εἶταν γιὰ κείνη.

Διάταξε ρακί, ἔστριψε τσιγάρο καὶ τέντωσε τὰφτια του.

Ἄξαφνα μέσα στις ἀσύνδετες λέξεις τοῦ λοστρόμου ἄκουσε τὸνομα τῆς Ἀνθης.

Πρόσεξε καλλίτερα.

Ὁ λοστρόμος διηγοῦνταν πῶς εἶχε περάσει τὴ χτεσινὴ βραδιά στὸ σπίτι της κι' οἱ ἄλλοι κοίταζαν μὲ μάτια πού ἀστραφταν ἀπὸ περιέργεια καὶ πόθο.

Ὁ Ἀρτέμης παρακολουθοῦσε ἐνῶ τὸ κεφάλι του ζαλίζονταν. Ἡ διήγηση ξακολουθοῦσε δυναμωμένη μὲ χειρονομίες, χωρὶς ὁ λοστρόμος νὰ φροντίζει ἀν ἄκουαν τριγύρω.

Ὁ βαρδιάνος ἐννοιοθε ἓνα φοβερὸ σφιξιμο ψυχῆς.

Ἐ! ὡς ἐδῶ εἶχε κατανησει ἐκείνη, νὰ παίρνουν τὸνομά της στὸ στόμα μέσα στὰ καπελειά! Κι' ὅμως πόσο διαφορετικὰ τῆς εἶχε φερθεῖ ὁ ἴδιος. Κ' ἔφερε στὸ νοῦ του ἓνα ὄμορφο ἀπομεινόμερο ἦταν ἡ Ἀνθη εἶχε ἐρθεῖ στὴν κάμαρά του νὰ μιλήσουν. Εἶχαν κάμει κουβέντα γιὰ τὸ γκρεμισμένο του σπιτάκι καὶ τῆς εἶχε ὑποσχεθεῖ νὰ τὸ σιάξει, εἶχαν πεῖ γιὰ τὸ ψάρεμα τῆς σίρας καὶ τὸ διπλό του μερτικό, γιὰ ὅλες τις ἐλπίδες του γιὰ τὸ μέλλο.

Μὰ ὅσο κι' ἂν ἐκείνη τὴ μέρα ὁ Ἀρτέμης καμάρωσε μὲ λαχτάρα τὸ ζουμερότης κορμί, ἢ κι' ἂν κάθισε ἐκείνη κοντά του ἀκουμπώντας

μέ τὸν τρεμουλιαστό της κόρφο τὸν ὄμο του, ὁ βαρδιᾶνος δὲν εἶχε πεῖ τίποτα σὲ κανένα καθὼς εἶχε βάλλει καὶ κλειδί στὰ χεῖλια γιὰ τὴν ἀξέχαστη ἐκείνη νύχτα τῆς Ἰκρογιαλιάς.

Βέβαια ὁ ἴδιος τῆς εἶχε φερθεῖ ὅλως διόλου ἀλλοιώτικα, ὅμως τί εἶχε ὠφεληθεῖ ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ πῆγαιναν τώρα στὰ χαμένα.

Ὁ βαρδιᾶνος ρουφοῦσε σιγὰ σιγὰ τὸ ποτηράκι τοῦ ρακιοῦ του ξαναγεμίζοντάς το, ὅταν ἀδειαζε ἀπὸ τὸ καραφάκι. Ἄμα τελείωνε τὸ τσιγάρο του ἔστριφτε ἀμέσως ἄλλο καὶ τᾶναβε τρίβοντας ὕσκα ἀπάνω στὸ χάρτινο κουτί.

Στὸ πλαιῖο τραπέζι ὁ λοστρόμος ξακολουθοῦσε μὲ τὸν ἴδιον ἀσυνάρτητο τρόπο τῆ διήγησή του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἄκουαν σιωπηλοί. Ὅταν ἡ ἱστορία τελείωνε τὴν ξαναδιηγούνταν ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ μέση, ἀπὸ τὸ τέλος, ὅπως τύχαινε.

Ὁ Ἄρτέμης ἔτρεμε ὀλόκληρος.

Μιά στιγμή τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ νὰ πεταχτεῖ ἀπάνω κι ἀναποδογυρίζοντας τὰ τραπέζια νὰ χτυπήσει τὸ λοστρόμο μὲ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο μαχαίρι πὺν σκότωνε τὰ ἐπικίντυνα ψάρια. Ὅμως μὰ σκέψη τὸν συγκρατοῦσε. Τὶ δίκιο εἶχε, ἀφοῦ πιά εἴταν χωρισμένοι, ἀφοῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε;

Ἄν εἶχε δεθεῖ μ' ἓνα πλάσμα ἀνάξιο τί ἔφταιγε ἐκείνη; Αὐτὸς πὺν εἶχε λαθῆσει ἔπρεπε νὰ πληρώσει τὸ σφάλμα τὸ δικό του. Ἐκείνη μποροῦσε νᾶταν ὅτι ἤθελε γιὰ λογαριασμό της κι ἀθῆλτα τοῦ ἔρχονταν τώρα στὸ νοῦ ἓνας λόγος γιὰ κείνη πὺν τὸν εἶχε ἀκούσει πρίν, τὸν καιρὸ ἀκόμα πὺν ἀγαπιοῦνταν.

— Ἄν εἴταν καλὸ ὑποκείμενο, δὲ θᾶβαζε στὸν πειρασμό τὸν παπᾶ, νὰ τὴν χαϊδέψει κάτω ἀπὸ τὸ πετραχήλι τὴν ὥρα πὺν τὴν ξεμολογοῦσε.

Ἡ λατέρνα ἔπαιζε τώρα ἓνα γλῆγορο ἀντικρυστὸ κι ὁ λοστρόμος σηκώθηκε. Ἄρχισε νὰ χορεύει τρίβοντας μὲ κρότο τὸ μεγάλο δάχτυλο ἀπάνω στὸ μεσιανὸ καὶ ξεφωνίζοντας συχνά.

— Ἄϊντε, ὄπλα.

Ἄργα ἡ παρῆα χωρίστηκε. Οἱ σύντροφοι ἔφυγαν ἐνῶ ὁ λοστρόμος καβαλλίκεψε κάποιον ἄλογο δεμένο στὴ θύρα τοῦ καπελειοῦ κ' ἔτσι καβαλλάρης καὶ μὲ τὴ λατέρνα μπροστὰ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τῆς Ἄνθης. Ὁ Ἄρτέμης τὸν παρακολούθησε ἀπὸ μακριά. Ὅταν ἔκλεισε ἡ θύρα, κρύφτηκε πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα γιὰ νὰ παραμονέψει.

Μέσα στὸ σπίτι τώρα, ὁ λοστρόμος τραγουδοῦσε. Τὸ αἶμα ἔπνιγε πιά τὸν Ἄρτέμη καὶ τὰ μηνίγγιά του πῆγαιναν νὰ σπάσουν.

Οἱ πρωτινοὶ στοχασμοὶ τοῦ καπελειοῦ τοῦ ξανάρχονταν πίσω ἀγριώτεροι. Τὸ σπιτάκι εἶταν ξύλινο μὲ σαρακοφαγωμένους τοίχους, ἔτσι μ' ἓνα ἄναμα σπύρου τοῦ θάπαιρνε φωτιά καὶ θὰ καίονταν μέσα οἱ δύο τους ὡς τὰ ποντίκια. Κι' ὁ βαρδιάνος θὰ ἐκδικιοῦνταν.

Ἔνα αἱματωμένο χαμόγελο τοῦ ξεχώρισε τὰ χεῖλια· ὅμως ἡ ἴδια σκέψη τὸν σταμάτησε.

Τὶ τὸν ἔμελλε ἀφοῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε, ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ τῆ δεῖ στὰ μάτια; ἄς γίνονταν ὅ,τι ἤθελε.

Περίμενε λίγο.

Ἡ Ἄνθη ξαναβῆκε στὸ παράθυρο. Μέσα στῆ φεγγαρολουσιά τὸ δυνατὸ μάτι τοῦ βαρδιάνου ξεχώρισε τὰ ὄμορφα χαρακτηριστικά της, τὰ πλούσια της μαλλιά δεμένα σ' ἓνα μεγάλο κόμπο, τὸ καλογραμμμένο στήθος της. Ἄξαφνα πνιγμένα βήματα ἀκούστηκαν στὸ λιθόστρωτο, κι' ἀπὸ μακρὰ φάνηκε κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα τοῦ λουστρόμου. Μὲ προφύλαξη τὴν πλησίασε κι' ἄρχισε νὰ τῆς μιλεῖ, ἐνῶ ἐκείνη ἀπαντοῦσε πνίγοντας τὸ γέλιο. Ὁ Ἀρτέμης ἔπιασε τὸ κεφάλι. Ὡστε εἶταν καὶ τρίτος, ἴσως ἀργότερα καὶ τέταρτος.

Ὁ βαρδιάνος ἐννοιωθε τώρα ἓνα λιγότεμα τοῦ πόνου του. Τώρα δὲν ἄξιζε πιά οὔτε νὰ τῆ σκοτώσει οὔτε νὰ τὴν κάψει ζωντανή. Ἔνας οἶχτος περνοῦσε τὴν καρδιά του.

Μήπως ἡ Ἄνθη σέρνονταν σὲ κακὲς στράτες; Ἔσφιξε τὸ μέτωπο μέσα στὰ χέρια. Συλλογίστηκε.

Μέσα στὸ σπίτι ὁ λουστρόμος θὰ κοιμοῦνταν μεθυσμένος ἀπὸ τὸ ρακί, στὸ παράθυρο ὁ ἄλλος γλυκοκουβέντιαζε μὲ κείνη, πὺ ἀργὰ ἴσως ἄλλος, ὁ ἴδιος ὁ Ἀρτέμης κρυμένος πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα νὰ παραμονεύει . . . Στὸ τέλος τῆς ἱστορίας κάποια σπίτια κάτω στὸ Γαλατᾶ, ὅπου γυναῖκες βαμένες, καθιστὲς στὶς πόρτες μ' ἀνοιχτὰ τὰ στήθεια καὶ τὰ μπράτσα καὶ μὲ κοντὰ φουστανάκια, σὲ καλοῦσαν γιὰ νᾶμπεις.

Ὁ Ἀρτέμης εἶχε ξεχάσει πιά τὸ δικό του ἐγωϊστικὸ πόνο. Αὐτὸς εἶχε λαθέψει ἀγαπώντας μιὰν ἀνάξια, τώρα ὅμως ἴσως χάνονταν ἓνα πλάσμα. Ἔσκυψε τὸ κεφάλι κ' ἔφυγε μὲ περίλυπη τὴν ψυχὴ. Ἄν πήγαινε ἔτσι ἡ Ἄνθη θὰ τῆς κρεμνοῦσαν κόκκινο φαναράκι στὴ θύρα.

Γ

Ὁ Ἀρτέμης ἀνέβηκεν ἀψηλὰ στὴ βάρδια, καὶ κάθησε στὸ σκαμνὶ του. Δὲν ἤθελε οὔτε νὰ κοιτάξει κατὰ τὸ χωριό, οὔτε νὰ ἰδεῖ τὸ σπιτάκι ἐκεῖνο. Γύρισε τὸ μάτι πρὸς τὴν ἀντικρυνὴ μεριά κατὰ τὴν

ἀνατολή ἀπάνω σὲ πλαγιὲς ἄδεντρος, σκεπασμένες μ' ἀτελείωτη μόνον πρασινάδα.

Ἐκεῖ σὲ κάποια κορυφή ἀναμεταξὺ τοῦ Ἀνατολικοῦ Καβακιοῦ καὶ τοῦ Μπεϊκὸς χτυπημένος ἀπὸ τὸν ἀέρα τῆς Μαύρης Θάλασσας κοιμοῦνταν ὁ Γίγαντας. Τὸ κολοσσιαῖο του μνήμα ξαπλώνουνταν σὲ πολλὰς δεκαριῆς μέτρα, σκεπασμένο μὲ πελώριες πέτρες καὶ πνιγμένο κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺν ἥσκιον ἄγριων δέντρων.

Χιλιάδες χρόνια ἐκεῖ ἀψηλὰ ὁ γίγαντας κοιμοῦνταν ἥσυχος κι' ὀλομόναχος χωρὶς κανέναν νὰ τὸν συλλογιέται. Οἱ πελώριες πέτρες τὸν πλάκωναν μ' ἀσήκωτο βάρος κ' οἱ ρίζες τῶν δέντρων περιπλεγμένες στὸ κολοσσιαῖο του κορμὶ τὸ κρατοῦσαν παράλυτο. Ὁ γίγαντας εἶταν ἐκεῖ τελειωτικὰ πεθαμένος· ὁ τρισμέγιστος ἥσκιος του δὲν ἔβγαине ποτὲ νὰ στοιχειώνει τὴ νύχτα, οὔτε τὸ κορμὶ του πρόβελνε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ γεμίσει τρομάρα τὸν κόσμον.

Ὁ βαρδιαῖος κοίταξε τὸ κολοσσιαῖο ἐκεῖνον μνήμα. Σήμερα τὸ ζήλευε. Ἔτσι νὰ εἶταν καὶ ὁ ἴδιος θαμένος καὶ ξεχασμένος χωρὶς κανέναν ν' ἀρθῆ νὰ τὸν κλάψει ἢ νὰ τοῦ ψάλει τρισάγιο. Ἀπάνω στὴν ἀνεμοχτύπητην ἐκείνη κορυφή πλάϊ στὸ γίγαντα σκεπασμένος μὲ τίς πελώριες πέτρες!

Ὁ Ἀρτέμης σήμερα πονοῦσε τόσο πολὺ!

Δυὸ μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὴ νύχτα ἐκείνη τοῦ καπελιοῦ καὶ τὸ καλοκαίρι εἶχε ξεψυχήσει. Τὸ φθινόπωρον κιτρινίζει τώρα τίς πλαγιὰς καὶ θάλωνε τὰ οὐράνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ εἶχε συναντήσει πολλὰς φορὰς τὴν Ἀνθη χωρὶς νὰ θελήσει ν' ἀλλάξει οὔτε μιὰ λέξη μαζύ της, ἢ νὰ τῆς δώσει συμβουλή ἢ ἀρμύθεια. Γιατὶ νὰ τὸ κάμει ἀφοῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε πιά κι' ἀφοῦ τὴ μισοῦσε;

Στὸ μεταξὺ ὁ λοστρόμος εἶχε χαθεῖ ἓνα πρωὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ κυνηγημένος ἀπὸ τοὺς χρεοφελῆτες του, τὸ μάγερα, τὸν κάπελα, τὸ χασάπη, τὸ μπακάλη κι' ὅταν τὸ μάρκο ἔχοντας τελειώσει τὴν ἐπισκευὴ του στὴ Στένη σαλπάρισε γιὰ τὴν Ἀγγλία, ἔχασε ἢ Ἀνθη καθε ἐλπίδα νὰ ξαναῖδει τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της.

Χωρὶς νὰ στεναχωρεθεῖ βρῆκε ἄλλον. Ἀγαποῦσε τώρα στὸ φανερὸ ἓναν ψαρά τῆς Ἀλαμάνας, ποὺ ἔλεγε πὼς θὰ τὴν πάρει, καὶ στὸ μυστικὸ πολλοὺς ἄλλους.

Πόσο ὅλα αὐτὰ ἔκαναν νὰ πονεῖ τὸν Ἀρτέμη! Τώρα ὅμως ὁ βαρδιαῖος ξέταξε καὶ κάτι ποὺ τοῦ τάραιε βαθύτερα τὴν ψυχὴ. Εἶχε μάθει πὼς ἢ Ἀνθη σκόπευε νὰ φύγει μὲ τὸν καινούριον, κανέναν δὲν γνώριζε γιὰ ποῦ.

Ἐὖ Ἀρτέμης προπάθησε νάβρει κάποια ἄκρια στίς σκέψεις του. Ἀφοῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε πιά, ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ τὴν δεῖ στὰ μάτια γιατί τὸ πρῶί, ὅταν πέρασε μπροστά ἀπὸ τὸ σπιτάκι τῆς ἔνοιωσεν ἕναν πονεμένο σαραγαμὸ καὶ τὸ κοίταξε σὰν ἑτοιμοθάνατο κορμί, σὰν κλουβὶ ἀπ' ὅπου θάφευγε σὲ λίγο τὸ γλιγκόλαλο καναρίνι;

Μιά στιγμή ἦρε δικαιολογία.

Δὲν εἶταν οὔτε ἀπὸ ἔρωτα οὔτε ἀπὸ ἀγάπη. Εἶταν ἡ ἀνησυχία του γιὰ ἕναν ἄνθρωπο. Ἄν ὁ καινούριος τὴν ἄφινε στὴν ξενητεία, ἢ τὴν πουλοῦσε στὰ κακὰ σπίτια.

Ὁ βαρδιᾶνος κούνησε μὲ λύπη τὸ κεφάλι.

Ὁ χινοπωριάτικος ἀέρας πὺ ἀπὸ τὸ πρῶί φυσοῦσε εἶχε τώρα φρεσκάρει μὲ τὸ πλησίασμα τῆς νύχτας. Τὸ τρέξιμο τοῦ ρεμάτου δυνάμωνε καὶ ἄσπρες κορυφὲς μικρῶν κυμάτων χτυπιοῦνταν μέσα στὴν ἀγκαλιά του.

Σὲ λίγο θὰ τελείωνε τὸ ψάρεμα τῆς σίρας καὶ ὁ Ἀρτέμης θὰ περνοῦσε τὸ χειμῶνα κλειστός στὸ μισογκρέμιστό του σπίτι μέσα στὸ χιόνι, πολεμῶντας νὰ ψωμοζήσει μὲ τοὺς γρίπους. Τὶ σκληρὸς πὺν ἔρχουνταν ὁ χειμῶνας! Ἐκείνη φευγάτη στὴν ἀγκαλιά τοῦ καινούργιου καὶ ὁ Ἀρτέμης ὀλομόναχος χωρὶς καὶ τὴν παρηγοριά νὰ μπορεῖ νὰ περάσει μπροστά ἀπὸ τὸ σπιτάκι τῆς καὶ νὰ τὴ δεῖ καθιστὴ στὸ χαμηλὸ τζάμι τὸ κορνιζωμένο ἀπὸ τὸ χιόνι.

Κατόπι, τὴ νύχτα, ἀπὸ τὸ καπελιὸ στὸ κρῦο τὸ μισογκρέμιστο σπίτι, χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς ὄνειρο, μὲ τὸν πόνο μονάχα στὴν καρδιά. Τὶ τοῦ χρειάζονταν ἕνας τέτοιος δακρυσμένος ψεύτικος κόσμος; Ὁ γίγαντας μονάχα θὰ κοιμοῦνταν εὐτυχισμένος ἀπάνω στὴν κορυφή του.

Τ' ἄφυλλα ξερὰ κλαδιά τῶν δέντρων θὰ χτυπιοῦνταν μὲ κρότο ναναρίζοντας ἄγρια τὸ μεγάλο του ὕπνο καὶ τὸ χιόνι θὰ σκέπαζε τίς κολοσσιαῖες του πέτρες.

Νὰ τέτοιος ὕπνος ἀτάραχος καὶ ξεμοναχιασμένος. Ὁ Ἀρτέμης βυθίστηκε σὲ μελαγχολικοὺς λογισμοὺς.

Ὁ βραδινὸς ἀέρας φρεσκάριζε ὀλοένα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη τότε μάντα τίς σίρας, ἀπὸ τὰ τσερνίκια, χούγιαξαν στὸ βαρδιᾶνο πὺς ἡ ὥρα εἶχε περάσει καὶ εἶταν καιρὸς νὰ κατέβει. Πέρα κατὰ τὸ Μπεϊκόξ τὰ πελώρια ἐμπορικά ἄναψαν ὅλα τὰ φῶτα τους καὶ ἄστραψαν ἀπὸ τὴ μιάν ἄκρια ὡς τὴν ἄλλη τὰ μεγάλα κορμιά τους.

Ὁ Ἀρτέμης ἐπίμενε νὰ μένει ἀκόμη στὴ βάρδια. Ἄξαφνα τὸ δυνατό του μάτι παρατήρησε κάτι. Ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιά τοῦ Καβακιοῦ ἔφευγε μιὰ μικρὴ βάρκα.

Με τὸ δυνατό μῆτι τοῦ ὀ βαρδιᾶνος διαπέρασε τὴν ἀπόστασι.
Στὴν πρῶμνη τῆς βάρκας κάθονταν ἡ Ἄνθη, ἐνῶ ὁ καινούριος κω-
πηλατοῦσε με δύναμη· τὸ ἑλαφρὸ πλεούμενο χόρευε ἀπάνω κάτω στὰ
κύματα.

Ἐἰς τὴν Ἄρτέμη στυλώθηκε καλὰ καλὰ νὰ βλέπει. Τί γίνονταν;
Ἐφευγε ἡ Ἄνθη; Τὸ εἶχε λοιπὸν ἀποφασίσει νὰ φύγει; Ἡ μικρὴ
βάρκα φαίνονταν πὼς ἤθελε νὰ περάσει στὴν ἀντικρινὴ παραλία.

Ἐἰς τὸν ἀέρα φρεσκάριζε ὀλοένα καὶ τὸ ρέμα κατέβαινε ὀρημητικότε-
ρο. Ἐἰς τὸν στυλὸς τοῦ Ἄρτεμη ἐσειῶταν τώρα ὀλόκληρος. Ἐἰς τὸν βαρδιᾶνος
ἔτρεμε ἀπὸ χτυποκάρδι, ἡ ψυχὴ τοῦ συγκεντρῶνονταν στὰ μάτια.
Ἄξαφνα χτύπησε τὸ μέτωπο.

Ἡ βάρκα δὲν ἔκοπτε τεχνικὰ τὰ ρέματα. Ἄντι νὰ πέφτει πλά-
για καὶ ν' ἀφίνει προσεχτικὰ νὰ σέρνεται ἀπ' αὐτὰ, πῆγαινε ἐνάν-
τια στὴν ὀρημὴ τους. Μιὰ τρυφερὴ ἀνησυχία κυρίεψε τὸν Ἄρτέμη.
Μὴ τυχὸν ὁ καινούριος δὲ γνώριζε τὰ ρέματα

— Θὰ πνιγοῦν, μούγγρισε, θὰ πνιγοῦν χωρὶς ἄλλο. Θέλησε μιὰ
στιγμὴ νὰ γυρίσει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά νὰ μὴ βλέπει καὶ κατάφυγε
στὴ συνειδησιμένη του δικαιολογία.

Τί τὸν ἔμελλε ἀφοῦ τὴ μισοῦσε. Ἐἰς τὸν ξακολούθησε ὀλότρεμος
νὰ κοιτάζει.

Ἄξαφνα μ' ἔνα ἀνάποδο χτύπημα ἀπάνω στὸ κύμα ἡ μικρὴ βάρκα
κόντεψε ν' ἀναποδογυρίσει. Εἶταν φανερὸ πιά πὼς ὁ καινούριος δὲ
γνώριζε τὰ ρέματα.

— Αἶ, ἀπὸ τὴ βάρκα προσοχὴ στὰ ρέματα, θὰ πνιγῆτε, θὰ πνι-
γῆτε.

Ἐἰς τὴ φωνὴ τοῦ βαρδιᾶνου χάθηκε μέσα στὸ βόγγο τοῦ ἀέρα.

Ἐἰς τὴ βάρκα χτυποῦνταν τώρα σ' ὄλες τὶς μεριές, καὶ ἀπὸ τὶς κο-
ρυφές τῶν κυμάτων ὁ Ἄρτέμη ξεφώνησε πάλι καὶ τοὺς ἔκαμε ση-
μάδια ἀπελπισίας.

Ἐἰς τὸν ὀ! θὰ πνιγόνταν ἡ Ἄνθη, μακρὰ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὴ
βοηθήσει. Μιὰ στιγμὴ σὰν ἀστραπὴ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του ἡ ἰδέα
τοῦ μίσους. Τὸν εἶχε κάμει τόσα καὶ τόσα νὰ ὑποφέρει!

Πέταξε ἀμέσως τὴν ψεύτικη ἰδέα. Τὴ μισοῦσε αὐτὸς ποῦ τὴν
ἀγαποῦσε ἀπὸ τὰ βάθια τῆς ψυχῆς του! Ἐἰς τὸν ἰδίος νὰ γελᾷσει
λοιπὸν τὸν ἑαυτό του μ' ἀνάξεις καὶ τιποτένιες πρόφασες; Αὐτὸς
τὴν ἀγαποῦσε πάντα μ' ὄλη του τὴ δύναμη, ἐκείνη τὴν ἀνάξια, ποῦ
τοῦ εἶχε σταθεῖ τόσο ἄπιστη.

Ἡ βάρκα πάλευε ἀτελεισμένα πιά μὲ τὸ ρέμα. Ὁ Ἄρτέμης τὴν ἔβλεπε πῶς σέρνονταν ἀκυβέρνητη. Ἄξαφνα ἓνα χτύπημα κυμάτου ἀναποδογύρισε τὸ ἀνάλαφρο ξύλο σὰν ἓνα κομμάτι καρυδόφλουδο.

Ὁ Ἄρτέμης δὲ συλλογίστηκε τίποτα πιά.

Μιά στιγμή οἱ πράσινες πλαγιές, τὸ μνήμα τοῦ γίγαντα, πέρασαν στριφογυρνώντας μπροστὰ στὰ μάτια του.

—Θεέ μου, βοήθησε νὰ τὴ σώσω, μούγγρισε. Ἐκαμὲ τὸ σταυρό του καὶ οἴχηκε ἀπὸ τὸ φοβερό του ὕψος στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ρέματος. Σὲ λίγο ξαναφάνηκε στὴν ἐπιφάνεια, ὅμως τὰ κύματα σκοντηγμένα ὀρηκτικὰ ἀπὸ τὸ φρεσκάρισμα τοῦ ἀέρα, γλήγορα παράλυσαν τὴ δύναμη τοῦ Ἄρτέμη. Σὲ λίγο τὸ ἀναίσθητο κορμί του σύρθηκε γλήγορα, πότε ἀνεβαίνοντας στὴ σκοτεινὴ ὕψη τῶν κυμάτων πότε βουλιαγμένο στὰ βαθιὰ, μακριὰ γιὰ νὰ ξεβραστεῖ ἀγνώριστο καὶ ρημαγμένο, ποιὸς γνωρίζει σὲ ποιά θλιβερὴ καὶ περιίλητη παραλία.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Μ Ε Υ Τ Υ Χ Ι Α

(Μίμηση τοῦ καταλάνικου El Cel del Amor
τοῦ Pere d'Alcantara Fenya).

Στὸ δρόμον ὅπου πῆγαινα, στὸ διάβα μου τὸ πλάνο,
ἀντίκρυσαν τὰ μάτια μου παράθυρο ἀνοιχτό.

Ἄχ Θεέ μου, ἄχ Βαγγελίστρα μου! στὸ παραθύρι ἐπάνω
σὲ γλάστρες εἶδ' ἀραδιαστὲς πυκνὸ βασιλικό.

Βασιλικὸ ὄλοπράσινο σὰν τὴν κρυφὴ μου ἐλπίδα,
βασιλικὸν ὀλάνθιστο σὰν ἀγοριοῦ καρδιά.

Ἄχ ἡ καρδιά μου πῶς χτυπᾷ! μὲς ἀπ' τὰ φύλλα του εἶδα
δυὸ μάτια λαμπερά.

Δυὸ μάτια λαμπερά, ὅλο φῶς, πῶς μοῦ χαμογελοῦσαν!
πόσο γλυκὰ μὲ κοίταζαν! δυὸ μάτια ὅλο ζωὴ,
κ' εἶδα πίσω ἀπ' τὰ μάτια αὐτὰ, γι' ἀγάπη πὺν μιλοῦσαν,
μὴν ὄμορφη ψυχὴ.

Κ' εἶταν ψυχὴ χαρούμενη κι ἀγνή, πὺν μοῦ ὑποσχόταν
γλυκειὰ ζωὴ σ' ἐνάρετη συζυγικὴ ἀγκαλιὰ.

Ἄντιο χρόνια θλιβερά... πίσω ἀπ' αὐτὴν βρισκόταν
ἡ εὐτυχία στὸν ἔρωτα κι ὁ ἔρωτας στὴν καρδιά.

A. ΑΡΓΗΣ

ΑΓΓΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

A LIGHT WOMAN

(Μιά ελαφριά γυναίκα)

Ἄφοῦ ἡ ἱστορία μας σιμώνει στὸ τέλος της,
ποιὸν περισσότερο λυπάστε ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς τρεῖς,
τὸ φίλο μου, ἢ τὴ φίλη τοῦ φίλου μου
μὲ τ' ἀκόλαστα μάτια της, ἢ ἐμένα;

Ὁ φίλος μου ἦτανε κίολας πολὺ καλὸς γιὰ νὰ χάσῃ,
κι ἐμοῖαζε πὼς ἦταν στὸ δρόμο τοῦ καλλιτερομοῦ,
ὅταν ἐκείνη διᾶβηκε τὸ κατῶφλι του μὲ τὰ δίχτυά της
κι ἔρριξε ἀπάνω του τὸ δόλωμά της.

Ὅταν τὸν εἶδα τυλιγμένο στὰ ἔργα της,
τί ντροπή, εἶπα, ἀν προσθέσῃ κι αὐτὸν
στὰ ἐννενηντα ἐννιά της τ' ἄλλα τὰ λάφυρα,
γιὰ λίγο της κέφι, τὸ ἑκατοστό.

Καὶ πρὶν ἀκόμη ὁ φίλος μου γίνῃ ὀλότελα δικὸς της,
τί εὐκόλο, ποὺ θᾶναι, νὰ τοῦ δείξω, εἶπα,
πὼς ἐνὸς ἀητοῦ τὸ παιγνίδι προτιμᾷ ἢ περφάνεια της,
ἀν καὶ εἶχε πιασμένον μόνο ἓνα σπουργίτη.

Κι ἔτσι ἄφησα τὰ μάτια μου νὰ πέσουν στὰ μάτια της,
τὸ χέρι μου ἀναζήτησε τὸ δικό της σὰν ἀπὸ ἀνάγκη ἀληθινή,
κι ἀφοῦ γύρισε ὀλόγυρα γιὰ τὸν εὐγενικό μου ἑαυτό,
τέλος μοῦ δόθηκε ὀλόκληρη.

Ὁ αἰτὸς εἶμ' ἐγώ, μὲ τὴ φήμη στὸν κόσμον,
ὁ σπουργίτης εἶν' αὐτὸς μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ κοριτσιοῦ.
—Κυτᾶξεις, καὶ φεύγεις καὶ τὸ χεῖλι σου εἶνε διπλωμένο;
Ἐπομονή, περιμένε λίγο ἀκόμη.

Γιὰ ἰδές, ὁ φίλος μου πηγαίνει τρικλίζοντας καὶ χλωμός,
μὲ βλέπει καθὼς ὁ βασιλίσκος
φαίνεται πὼς ἄλλαξα τὴ μέρα του σὲ νύχτα,
σβύνοντας τὸ δίσκο τοῦ ἡλίου.

Και τὸ ἔκαμα, νομίζει, ἀπαράλαχτα σὰν κλέφτης·
 ἂν και τὴν ἀγαπῶ—ἔτσι φανιάζεται—
 ἔπρεπε νὰ ὑποτάσῃ κανεὶς τὸ πάθος του (τὸν ἔρωτα πρὸ πάντων)
 και νὰ μένη πιστὸς σ' ἓνα του φίλο.

Κι ἐκείνη—κίτται στὰ χέρια μου καθὼς
 τὸ ἀργοπορημένο ἀχλάδι πὸν λιάζεται ἀπάνω στὸν τοῖχο·
 Κ' ἓνα μου ἀγγιγμα μόνο εἶν' ἔτοιμο νὰ πέσῃ.
 Εἶναι δικό μου. Νὰ τ' ἀφήσω νὰ πέσῃ ;

Χωρὶς σκέψη νὰ τὸ φάω, αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο.
 Ἐν εἶχε πέσῃ στὸ δρόμο θὰ ἦταν καλλίτερα ἔτσι ;
 θὰ ἦταν σὰν νὰ ξεδίψαγα δῶδεκα φτερωτὰ ἔντομα
 ἂν ἔστριβα λίγο τὸ κοτσάνι του.

Κι ἐγώ, μὲ τί μοιάζω στὸ φίλο μου, τὸ βλέπετε·
 μὲ τί σὲ λίγο θὰ μοιάζω στὴν ἀγάπη του, τὸ μαντεύετε·
 πὼς μοιάζω στὸν ἑαυτό μου, μοῦ τὸ ρωτᾶτε κι αὐτό ;
 ὄχι ἤρωας βέβαια.

Εἶναι δύσκολο πρᾶμα νὰ παίξῃ κανεὶς μὲ τὶς ψυχές,
 κι εἶναι ἀρκετὸ νὰ σώσῃ κανεὶς τὴ δική του·
 μὰ σκεφθῆτε τὸ φίλο μου και τ' ἀναμένα κάρβουνα
 πὸν ἔπαιζε μ' αὐτὰ καθὼς μὲ βότσαλα.

Μᾶς ἀρέσει νὰ δείχνωμε τὴν ἀλήθεια στὴν ἀλήθεια·
 πὼς ἡ γυναίκα ἦταν ἑλαφριά, αὐτὸ εἶν' ἀληθινό·
 μὰ φαντάσου ἂν μοῦλεγε: Δὲν πειράζει γιὰ τὸ νέο·
 ἀλλὰ ἐγὼ τί κακὸ σοῦ ἔχω καμωμένο ;

Ἐ, λοιπόν, ὅ,τι κι ἂν εἶναι ἐδῶ τελειώνει ἡ ἱστορία,
 τοῦλάχιστον τόσο ὅσο καταλαβαίνω.

Κι ὁ Ροβέρτε Μπράουνινγκ, ποιητὴ τῶν δραμάτων,
 αὐτὸ εἶναι ἓνα θέμα δοσμένο γιὰ σένα !

Μεταφραστὴς ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(ROBERT BROWNING)

R. TAGORE

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΚΗΠΟΥΡΟ,,

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ μέσα κρύβεται ένα θλιμένο ερώτημα. Γυρεύουν να μάθουν τη σκέψη μου, όπως τὸ φεγγάρι πού βολίζει τῆς θάλασσας τὰ βάρη.

Ἔχω ξεσκεπάσει τὴ ζωὴ μου μπρὸς στὰ μάτια σου, ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη, δίχως νὰ σοῦ κρατήσω ἢ νὰ σοῦ κρύψω τίποτε. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού δὲ μὲ ξέρεις.

Ἄν εἴταν μονάχα ἓνα πολύτιμο πετράδι, θὰ μπορούσα νὰ τὸ τσάκιζα καὶ νὰ τὸ κάνω ἕκατὸ κομμάτια, καὶ νὰ τὰ κέρναγα σ' ἓνα γαϊτάνι, γιὰ νὰ στὰ βάλω στὸ λαιμό.

Ἄν εἴταν μονάχα ἓνα λουλούδι στρογγυλὸ καὶ μικρὸ καὶ γλυκό, θὰ μπορούσα νὰ τῶνοβα ἀπὸ τὸ κοτσάνι του γιὰ νὰ σοῦ τὸ βάλω στὰ μαλλιά.

Μὰ αὐτὴ ἔναι καρδιά, ἀγαπημένη μου. Ποῦ εἶναι οἱ ἀκρογυαλιές της καὶ ὁ βυθὸς της;

Δὲν τὸ ξέρεις ἕως πού τελειώνει αὐτὸ τὸ βασίλειο καὶ ὅμως εἶσαι ἡ βασίλισσά του.

Ἄν εἴταν μονάχα μιὰ χαρουμένῃ στιγμῇ, ἤθελε ν' ἀνθήσει σ' ἓνα ἀπαλὸ χαμόγελο, καὶ θὰ μπορούσες νὰ τὴν ἔβλεπες καὶ νὰ τὴ διαβάζεις σὲ μιὰ στιγμῇ.

Ἄν εἴταν μονάχα ἓνας πόνος ἤθελε ν' ἀναλύσει σ' ἓνα φωτερό δάκρυ, πού θ' ἀχτινοβολοῦσε τὸ βαθύτερό του μυστικὸ, δίχως μηδὲ μιὰ λέξη νὰ χρειαστεῖ.

Μὰ αὐτὴ ἔναι ἀγάπη, ἀγαπημένη μου.

Οἱ χαρὲς της καὶ οἱ πόνοι της εἶναι ἀπέραντοι, καὶ ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλούτια της καὶ οἱ ἐπιθυμίες της...

Βρίσκεται τόσο κοντὰ σὲ σέναν, ὅσο καὶ ἡ ζωὴ σου καὶ ὅμως δὲν μπορείς νὰ τὴν μάθεις πέρα καὶ πέρα.

Σ' ΑΓΑΠΩ, ἀγαπημένη μου. Συγχώρα με γιὰ τὴν ἀγάπη μου.

Ἐπιάστηκε ἀντὶ τὸ πουλὶ ποῦχει χάσει τὸ δρόμο του.

Τὴν ὥρα πού ἐσπαράραξε ἡ καρδιά μου, τῆς ἔφυγε τὸ πέπλο της,

κι απόμεινε γυμνή. Σκέπασέ την με τή σπλαχνικιά σου καλωσύνη, ἀγαπημένη μου, και συχώρα με για τήν ἀγάπη μου.

Ἄν δὲν μπορείς νὰ μ' ἀγαπᾷς, ἀγαπημένη μου, συχώρα με για τὸν πόνο μου.

Μὴ με κοιτάξεις με καταφρόνια σὰν ἀπὸ μακρὰ σου.

Θὰ τρυπώσω πάλι στὴ γωνιά μου, και θὰ πάω νὰ καθήσω στὸ σκοτάδι.

Μὲ τὰ δύο μου τὰ χέρια θὰ σκεπάσω τὴ γυμνή μου τὴ ντροπή.

Στρέψε τὴν ὄψη σου ἀπὸ μένα, ἀγαπημένη μου, και συχώρα με για τὸν πόνο μου.

Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἀγαπημένη μου, συχώρα με για τὴ χαρά μου.

Ὅταν ἡ καρδιά μου θ' ἀφαιθεῖ τὰ τὴν πάρει ἡ πλημμύρα τῆς εὐτυχιάς μὴ χαμογελάσεις για τὴν τόση μου ἀφροσύνη.

Ὅταν θὰ κάθομαι στὸ θρόνο μου και θὰ σὲ κυβεργάω με τὴν τυραννία τῆς ἀγάπης μου, ὅταν θὰ σοῦ παραχωρῶ τὴν εὐνοια μου σὰν κανένας θεός, ὑπόμεινε τὴν περηφάνεια μου, ἀγαπημένη μου, και συχώρα με για τὴ χαρά μου.

ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΑΤΕ πάτερ, συχώρεσε αὐτὸ τὸ ἁμαρτωλὸ ζευγάρι. Οἱ ἀνοηξιάτικοι σήμερα ἄνεμοι φυσοῦνε μ' ἄγριους στροβιλιμούς, διώχνοντας μακριὰ τὴ σκόνη και τὰ νεκρὰ φύλλα· και μαζύ τους ἐθάθησαν και τὰ μαθήματά σου.

Μὴ λές, πάτερ, πὼς ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ ματαιότητα.

Γιατὶ ἔχουμε κάνει ἀνακωχὴ με τὸ θάνατο, αὐτὴ τὴ φορὰ, κ' ἔχουμε γίνει μονάχα για λίγες μυρωμένες ὥρες ἀθάνατοι ἑμεῖς οἱ δύο.

Ἀκόμα κι ἂν ἐρχόταν τοῦ βασιλιᾶ ὁ στρατός, κι ἔπεφτε με μανία καταπάνω μας, ἤθελε νὰ κουνήσουμε λυπητερὰ τὰ κεφάλια μας, και θὰ τοὺς λέγαμε: Ἀδέρφια, μᾶς χαλάτε τὴν ἡσυχία. Ἄν εἶναι ἀνάγκη και καλὰ νὰ παίξετε αὐτὸ τὸ θορυβώδικο παιχνίδι σας, πηγαίνετε νὰ βροντήσετε τὰ ὄπλα σας ἄλλοῦ. Γιατὶ ἔχουμε γίνει ἀθάνατοι μονάχα για λίγες περαστικὲς στιγμές.

Ἄν ἐρχόντουσαν ἐδῶ τίποτα ἀγαπημένοι φίλοι και μᾶς τριγύριζαν, ἤθελε νὰ σκύψουμε μπροστά τους ταπεινά, και θὰ τοὺς λέγαμε:

Αὐτὴ ἡ πάρα πολὺ καλὴ μας τύχη μᾶς στενοχωρεῖ Ὁ τόπος εἶναι λιγοστός μέσα στὸν ἄπειρο οὐρανὸ ὅπου βρισκόμαστε. Γιατὶ ὅταν ἔρχεται ἡ ἀνοιξη, τὰ λουλούδια βγαίνουν σὲ ἀμέτρητα πλήθη, καὶ τὰκούραστα φτερὰ τῶν μελισσῶν ἀγγίζονται τῆς μιανῆς μὲ τῆς ἄλλης. Ὁ μικρὸς μας οὐρανός, ὅπου βρισκόμαστε μονάχα ἑμεῖς οἱ δυνὸ οἱ ἀθάνατοι, εἶναι ἐξωφρενικὰ στενός.

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

THOMAS CARLYLE

Ο ΗΡΩΑΣ—ΠΟΙΗΤΗΣ

Τὸ βιβλίον τοῦ Carlyle «Ἡρώες, ἡρώων λατρεία καὶ τὸ ἡρωϊκὸ στὴν ἱστορία» εἶναι ὅτι σπουδαιότερο μᾶς ἔχει ἀφήσει ὁ μεγάλος Ἀγγλος φιλόσοφος. Ἡ ἀρχὴ ἀπ' ὅπου ξεκινᾷ εἶναι πὼς ἡ Παγκόσμιος ἱστορία εἶναι κατὰ βάθος ἡ ἱστορία τῶν Ἡρώων ποὺ φάνηκαν καὶ δουλέψανε στὴ γῆς. Ἀπὸ δὴ ξεκινώντας σὲ ἔξη κεφάλαια γιὰ τὸν Ἡρωα-Θεότητα, Ἡρωα-Προφήτη, Ἡρωα-Ἱερέα, Ἡρωα-Διανοούμενο, Ἡρωα-Βασιλιά, ξετάζει προσεχτικὰ τὸ κάθε φαινόμενον τοῦ ἡρωϊκοῦ στὸν κόσμον.

Βέβαια σήμερον ποὺ ἡ φιλοσοφία κ' ἡ αἰσθητικὴ εἶναι πὸ ἐπιστημονικὰ βασισιμένες, μὲς στὸ ἔργο τοῦ Carlyle βλέπει κανεὶς κάποια ἀξιώματα καὶ κάποιους δογματισμοὺς ποὺ δὲ στέκονται πιά. Ὅμως, μεγάλως καθὼς εἶναι, κ' ἐκεῖ ποὺ ἀντὶς γιὰ τὴν καθαρὴ κρίση μεταχειρίζεται τὴ διαίστησιν, πολὺ συχνὰ διαισθάνεται τὸ σωστό. Κ' εἶναι ἀληθινὰ μεγάλως, ἀφοῦ τὸ στοιχεῖον ποὺ παραδέχονται ὅλοι πὼς χαρακτηρίζει μιὰ μεγαλοφυΐα εἶναι τὸ ἀπλοποιητικὸ πνεῦμα. Ὁ Carlyle εἶν' ἓνας μεγάλως ἀπλοποιητής.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου του ὅπου ξετάζει τὸν Ἡρωα-Ποιητὴ, χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Ἐνα, τὸ γενικόν, ποὺ δίνουμε παρακάτω, καὶ δεύτερον τὸ εἰδικόν ὅπου μιλάει γιὰ τὸν Dante καὶ γιὰ τὸ Shakespeare ἐφαρμόζοντας καὶ ἀναπτύσσοντας τὰ ὅσα ἔδωσε στὸ γενικὸ μέρος.

Στὴ μετάφραση, κρατήσαμε τὰ ἀρχικὰ κεφάλαια τῶν οὐσιαστικῶν ὅπως εἶναι καὶ στὸ πρωτότυπον, καὶ ὅπως ἔκαναν ὅλοι οἱ μεταφραστὲς τοῦ Carlyle.

Ὁ Ἡρωας σὰ Θεότητα καὶ ὁ Ἡρωας σὰν Προφήτης εἶναι προϊόντα παλιᾶς ἐποχῆς καὶ δὲ θὰ μπορούσαν πιά νὰ ἐπαναληφτοῦνε. Προϋποθέτουμε κάποια χοντροκοπιὰ στὴν ἀντίληψιν ποὺ ἡ καθαρὴ ἐπιστημονικὴ γνώση τῆς ἔδωκε τέλος. Χρειαζέται νὰ ποῦμε ἓνας κόσμος κενός ἢ σκεδὸν κενός ἀπὸ ἐπιστημονικὰς μορφὰς γιὰ νὰ μπορούσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ φανταστοῦνε μὲς στὸ θαυμασμό τους καὶ τὴν ἀγάπην τους πὼς ἓνας ὁμοίός τους εἶναι εἴτε θεός, εἴτε πρόσωπον ποὺ μιλάει μὲ τὴ γλῶσσαν τοῦ θεοῦ. Θεότητα καὶ Προφήτης, ἔχουνε

περάσει. Τώρα έχουμε να δοῦμε τὸν Ἡρώα μας στὸ λιγότερο φιλόδοξο μὰ καὶ λιγότερο ἀμφισβητήσιμο χαρακτήρα τοῦ Ποιητῆ. Χαρακτήρας πού δὲν περνάει. Ὁ Ποιητὴς εἶναι ἡρωϊκὴ μορφή πού ἀνήκει σὲ ὅλες τὶς ἐποχές. Πού ὅταν μιὰ φορὰ γεννηθεῖ, γίνεται χτήμα ὄλων τῶν ἐποχῶν, καὶ πού ἡ πιὸ παλιὰ καθὼς κ' ἡ πιὸ νέα ἐποχὴ μπορεῖ νὰ γεννήσῃ. Καὶ θὰ γεννήσῃ, κάθε φορὰ πού θὰ τὸ θελήσῃ ἡ Φύση. Ἄς σταλθεῖ μιὰ ψυχὴ Ἡρώα ἀπὸ τὴ Φύση, καὶ σὲ κάθε ἐποχὴ θὰ μπορεῖ νὰ πάρει τὴ μορφή Ποιητῆ.

Θεότητα, Προφήτης, Ποιητὴς, —Τόσα διαφορετικὰ ὀνόματα ἀλήθεια, πού δίνουμε σὲ διαφορετικὸ τόπο καὶ χρόνο, στοὺς Μεγάλους Ἀνθρώπους. Κατὰ τὶς ποικιλίες πού βρισκόμε μεσα τους, κατὰ τὸν κύκλο ὅπου ἔχουν ἀναπτύχτει. Καὶ σύμφωνα μαυτὴ τὴν ἀρχὴ θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε πολὺ περισσότερα ὀνόματα. Ὅμως θὰ πάρατηρήσω ἀκόμα, σὰ γεγονός πού ἀξίζει νὰ τὸ ἐννοήσουμε, πὼς ἡ διαφορὰ τοῦ κύκλου ἀποτελεῖ τὴν κυριώτερη αἰτία αὐτῆς τῆς διάκρισης. Πὼς ὁ Ἡρώας μπορεῖ νὰ γίνῃ Ποιητὴς, Προφήτης, Βασιλιάς, Ἱερέας ἢ ὅτι ἄλλο θέλετε κατὰ τὴν περιγυριὰ ὅπου θὰ γεννηθεῖ καὶ θάναπτύχτει. Ὅμοιωγὼ πὼς δὲ γνώρισα κανένα ἄνθρωπο ἀληθινὰ μεγάλο πού δὲ θὰ μπορούσε νάναί ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ποιητὴς πού δὲ θὰ μπορούσε παρὰ νὰ καθίσει καὶ νὰ συνθέτῃ στροφές, ποτὲ δὲ θ' ἄγραφε μιὰ στροφή μεγάλης ἀξίας. Δὲ θὰ μπορούσε νὰ τραγουδήσῃ τὸν Ἡρωϊκὸ πολεμιστὴ ἃ δὲν εἶτανε κι αὐτὸς τουλάχιστο ἓνας Ἡρωϊκὸς πολεμιστὴς. Φαντάζομαι πὼς μέσα του ὑπάρχει ὁ Πολιτικὸς, ὁ Στοχαστὴς, ὁ Νομοθέτης, ὁ Φιλόσοφος. Στὸν ἓνα ἢ στὸν ἄλλο βαθμὸ αὐτὸς θὰ μπορούσε νάναί καὶ εἶναι καθέννας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί ἓνας Mirabeau, αὐτὴ ἡ μεγάλη φλογερὴ καρδιά, μὲ τὴ φωτιὰ πού εἶχε μέσα του, μὲ τὰ ξεσπάσματα τῶν θρήνων πού ἔφερνε μέσα του, δὲ θὰ μπορούσε νὰ γράψῃ στίχους, ποιήματα, τραγωδίε, καὶ νὰ γγίξει ἔτσι κάθε καρδιά, ἂν ὁ δρόμος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνάπτυξῆς του τὸν ἔστρεφε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Ὁ μεγάλος βασικὸς χαρακτήρας γιὰ τὸ Μεγάλο Ἄνθρωπο εἶναι αὐτὸς : νάναί ὁ ἄνθρωπος μεγάλος. Ὁ Ναπολέοντας εἶχε πρὸς φράσεις πού κι αὐτὲς εἶναι σὰν μάχες Ἀούστερλιτς. Κ' οἱ στρατάρχες τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ εἶναι τὸ ἴδιο, ἓνα εἶδος ποιητικῶν ἀνθρώπων. Τὰ πράματα πού εἶπεν ὁ Turenne εἶναι γεμάτα ἀπὸ βάθος καὶ μεγαλοφυΐα, σὰν τὰ λεγόμενα τοῦ Samuel Johnson Ἡ μεγάλη καρδιά, τὸ ξάστερο μάτι πού βλέπει βαθιά. Αὐτὸ εἶν' ὄλο. Κανένας ἄνθρωπος, ὅτι καὶ νάναί, δὲν μπορεῖ νὰ εὐδοκμήσῃ δίχως αὐτὰ τὰ πράματα. Ὁ Πετράρκας κι ὁ Βοκάκιος ἔχουν ἐκτελέσει ἄμπερὰ, καθὼς φαίνεται, διπλωματικὲς ἀποστολές. Εὐκόλα τὸ πιστεύουμε. Εἶχανε κάνει πράματα κάπως δυσκολώτερα ἀπ' αὐτό. Ὁ Burns, ἓνας προικισμένος τραγουδιστὴς, μπορούσε νὰ κάνει ἓνα Mirabeau ἀκόμα καλύτερο. Ὁ Shakespeare—δὲν ξαίρουμε τί πράμα δὲ θὰ μπορούσεν ἐκεῖνος νὰ κάνει στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ.

Ἀλήθεια ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ λεπτότητες τῆς Φύσης. Ἡ Φύση δὲν κατασκευάζει τοὺς Μεγάλους Ἀνθρώπους, ὅπως κι ὅλους τοὺς ἄλλους, ἀκριβῶς στὸ ἴδιο καλοῦσι. Ποικιλίες ὡς πρὸς τὴν κλίση ὑπάρχουνε ἀναμφίβολα. Μὰ ἀπειρως περισσότερες ὡς πρὸς τὰ περιστατικά. Κι ἀκόμα, συχνότατα, μόνον τὶς τελευταῖες πρέπει νὰ κοιτάζουμε. Μ' αὐτὸ εἶναι σὰν τὸν κοινὸ ἄνθρωπο στὴν ἐκμάθησιν μιᾶς τέχνης. Παίρνεις ἓναν ἄνθρωπο πού δὲν ἔχει ἀκόμα παρὰ

κηνές ικανότητες άνθρωπου και μπορούσε νάναι κάθε είδους τεχνίτης και τὸν κάνετε σιδηρουργό, μαρυγκό, χτίστη. Ἀπὸ κει καὶ μπρὸς εἶναι τοῦτο καὶ τίποτ' ἄλλο. Κι ἂν, ὅπως παραπονιέται ὁ Addison βλέπετε κάποιος ἕνα χαμῶλη νὰ τρικλοποδιῆει στὸ δρόμο κάτου ἀπὸ τὸ φορτίο του, πᾶνου σὲ πῶδια σὺν καλάμια, κ' ἐκεῖ κοντὰ ἕνα ράφτη μὲ τὸ μπόι τοῦ Σαμφῶν νὰ δουλεύει πᾶνω σ' ἕνα κομμάτι πανὶ μ' ἕνα βελονάκι τοῦ Whitechapel—δὲν μπορούμε νὰ δεχτοῦμε πῶς σαυτὴ τὴν περίπτωσι ἔχει ρωτηθεῖ μονάχα ἡ φυσικὴ κλίσι. Ὁ Μεγάλος Ἄνθρωπος πάλι, ποῦ πρέπει νὰ πάει γιὰ μαθητευόμενος; Γενήθηκεν ὁ Ἡρώας. Θὰ γίνεῖ Καταχτητής, Βασιλιάς, Φιλόσοφος, Ποιητής. Ἐνας ὑπολογισμὸς ἀνεξήγητα περίπλοκος κι ἀντιφατικὸς γίνεται ἀνάμεσα στὸν κόσμον καὶ σαυτόν. Θὰ διαβάσει τὸν κόσμον καὶ τοὺς νόμους του. Ὁ κόσμος μὲ τοὺς νόμους του θὰ βρῆσκειται κει γιὰ νὰ διαβαστεῖ. Αὐτὸ ποῦ ὁ κόσμος πᾶνου σὲ τοῦτο τὸ θέμα θὰ ἐπιτρέψει καὶ θὰ ἐπιβάλλει, εἶναι ὅπως εἶπαμε, τὸ πῶ ἐνδιαφέρον γεγονός, ὡς πρὸς τὸν κόσμον.

Προφήτης καὶ Ποιητής διαφέρουν πολὺ στὴ στενὴ μας νωότερη ἀντίληψη γι' αὐτοὺς. Μὰ σὲ κάποιες παλιές γλώσσες οἱ ἔννοιες εἶναι συνώνυμες. Vates σημαίνει Ποιητὴ καλὰ καὶ Προφήτη. Κι ἀλήθεια σὲ κάθε ἐποχῇ ὁ Προφήτης καὶ ὁ Ποιητὴ καλὰ ἐννοημένος ἔχουνε μεγάλη συγγένεια ἔννοιας. Βασικά. ἀλήθεια, κ' οἱ δυὸ τους εἶν' ἕνας ἄνθρωπος. Τοῦλάχιστον σαυτὴ τὴν ἄποψη ποῦ πολὺ μᾶς ἐνδιαφέρει! Πῶς κ' οἱ δυὸ ἔχουνε εἰσδύσει στὸ ἱερὸ μυστήριον τοῦ Κόσμου. Αὐτὸ ποῦ ὁ Goethe λέει «τὸ ἀνοιχτὸ μυστικόν». «Ποῦ εἶναι τὸ μεγαλύτερον μυστικόν»; ρωτᾷ κάποιος— «Τὸ ἀνοιχτὸ μυστικόν»—ἀνοιχτὸ γιὰ ὅλους καὶ ποῦ δὲν τὸ βλέπει σκεδὸν κανένας. Αὐτὸ τὸ θεϊκὸ μυστήριον ποῦ βρῆσκειται παντοῦ μέσα σὺλα τὰ ὄντα, «ἡ Θεία Ἰδέα τοῦ Κόσμου ποῦ βρῆσκειται στὸ βάθος τῶν Φαινομένων» ὅπως λέει ὁ Fichte. Ποῦ τὸ κάθε του φαινόμενο ἀπὸ τὸν κατὰστρογον οὐρανὸ ἴσαμε τὴ γλῶσσι τοῦ κάμπου, μὰ εἰδικώτερα τὸ Φαινόμενο τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἔργου του δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἐνσάρκωσι, τὸ ντῦμα ποῦ τὸ κάνει ὄρατό. Αὐτὸ τὸ θεῖον μυστήριον ὑπάρχει μέσα σὺλους τοὺς καιροὺς καὶ σὺλους τοὺς τόπους. Ἀληθινὰ ὑπάρχει. Στους πῶ πολλοὺς τόπους καὶ καιροὺς εἶναι πολὺ παραγνωρισμένο. Καὶ τὸ Σῶμα ποῦ κάθε μέρα προσδιορίζεται στὴ μιὰ ἢ στὴν ἄλλη γλώσσα, περνᾷ γιὰ ὕλη γεμάτη βαρβαρότητα, ἀδράνεια, προστυζιά—σάμπως, λέει ὁ Σατυρικὸς, νᾶναι ἕνα πράμα νεκρὸ ποῦ κάποιος ἐπιπλοποιὸς ἔχει ταιριᾶσει. Δὲ χωρεῖ, αὐτὴ τὴ στιγμὴ νὰ μιλήσουμε πολὺ γι' αὐτὸ τὸ θέμα. Μὰ εἶναι κριμα γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς, ἂ δὲν τὰ ξαίρουμε αὐτὰ κι ἂ δὲ ζοῦμε πάντα μὲς στὴ γνώσι τους. Ἀλήθεια, εἶναι πολὺ κριμα—μιὰ χρωκοπία τῆς ζωῆς ὀλόκληρη, ἂ ζοῦμε ἀλλιῶτικα.

Μὰ τώρα λέω πῶς, ὅποιος κι ἂν μπορεῖ νὰ ἔξωμε αὐτὸ τὸ θεῖον μυστήριον, ὁ Vates, εἴτε Ποιητὴς εἴτε Προφήτης, ἔχει μπεῖ μὲς σ' αὐτὸ. Εἶν' ἕνας ἄνθρωπος ποῦ στάλθηκε στὴ γῆς γιὰ νὰ μᾶς κάνει νὰ τὸ γνωρίσουμε μὲ τὸ χτυπητότερον τρόπο. Αὐτὴ πάντα εἶναι ἡ ἀποστολὴ του. Πρέπει νὰ μᾶς τ' ἀποκαλύψει—αὐτὸ τὸ ἱερὸ μυστήριον ποῦ μπροστά του ζεῖ πάντα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τὸ ξαίρει ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὸ ξεχνᾶνε—θὰ μπορούσα νὰ πῶ πῶς εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τὸ ξαίρει. Χωρὶς ἡ συγκατάθεσι του νὰ τοῦ ζητηθεῖ βρῆσκειται πῶς ζεῖ ἐκει μέσα, πῶς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ζεῖ ἐκει μέσα. Μιὰ φορὰ ἀκόμα ἐδῶ δὲν εἶναι καμιά γνώσι ἀπὸ διδαχὴ ἢ διαβάσματα, παρὰ μιὰ Μύσι καὶ

μιὰ Πίστη. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἀκόμα δὲ θὰ μπορούσε νὰ μὴν εἶν' ἕνας εἰλικρινῆς ἄνθρωπος. Ἄν ὅποιος ἄλλος μπορούσε νὰ ζήσει μὲς στὰ Φαινόμενα τῶν πραγμάτων γι' αὐτὸν εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη νὰ ζεῖ μὲς στὴν οὐσία τῶν. Ἀκόμα εἶν' ἕνας ἄνθρωπος ποῦ παίρνει στὰ σοβαρὰ τὸ Σύμπαν ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ παίζανε μ' αὐτό. Εἶν' ἕνας Vates πρὶν ἅπ' ὅλα, ἀκριβῶς γιατί εἶναι εἰλικρινῆς. Σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη ὁ Ποιητὴς κι ὁ Προφήτης ποῦ μοιράζονται τὸ «ἀνοιχτὸ μυστικὸ» εἶναι ἕνα.

Τώρα ὡς πρὸς τὴ διαφορὰ τους : Ὁ Vates Προφήτης θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἔχει ἀδράξει αὐτὸ τὸ ἱερὸ μυστήριον πρὸ πολὺ ἀπὸ τὸ ἠθικὸ τοῦ μέρους σὰν καλὸ καὶ κακὸ, σὰν ἐπιβεβλημένο κι ἀπαγορευμένο. Ὁ Vates Ποιητὴς ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ οἱ Γερμανοὶ τὸ λένε αισθητικὴ, σὰν Ὁρατῖο κι ἄλλα ὅμοια πράγματα. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ὁ ἕνας μᾶς ἀποκαλύπτει τί πρέπει νὰ κάνουμε κι ὁ ἄλλος τί πρέπει ν' ἀγαποῦμε. Μὰ στὴν πραγματικότητά οἱ δύο αὐτοὶ κύκλοι μπαίνουνε ὁ ἕνας μὲς στὸν ἄλλο καὶ δὲ μπορεῖ νὰ τοὺς χωρίσουμε. Ὁ Προφήτης, ἔχει κι αὐτὸς τὸ μάτι γυρισμένο πρὸς ἐκεῖνο ποῦ πρέπει ν' ἀγαποῦμε. Ἄλλωθς πῶς νὰ μάθαινε τί πρέπει νὰ κάνουμε ; Ἡ δυνατῶτερη φωνὴ ποῦ ἀκούστηκε ποτὲ σ' αὐτὴ τῆ γῆς εἶπε : «Βλέπετε τὰ κρῖνα τοῦ κάμπου δὲν κοπιάζουνε μῆτε ὑφαίνουνε. Κι ὅμως ὁ Σολωμὼν σ' ὄλη του τὴ δόξα δὲν εἶτανε ντυμένος σὰν ἐν' ἅπ' αὐτά». Μιὰ ματιὰ κι αὐτὴ στὸ βαθύτερο βᾶθος τῆς Ὁμορφιάς. Τὰ κρῖνα τῶν κάμπων καλύτερα ντυμένα ἀπὸ τοὺς ἐπιγειοὺς βασιλιάδες ξεχύνονται κεῖ, μὲς στὸ ταπεινὸ χαντάκι τοῦ κάμπου. Ἐνα μάτι ὄρατο ποῦ κοιτάζει ἔξω, πρὸς ἐσᾶς, ἀπὸ τὸ βᾶθος τῆς μεγάλης κ' ἐσωτερικῆς Θάλασσας τῆς Ὁμορφιάς. Πῶς ἡ ἄγρια Γῆς θὰ μπορούσε νὰ γεννήσει αὐτὰ τὰ πράγματα ἂν ἡ Βάση τῆς, τραχειὰ καθὼς φαίνεται κ' εἶναι, δὲν εἶτανε στὸ βᾶθος, ἐσωτερικᾶ ; Μ' αὐτὴ τὴν ἄποψη μιὰ φράση τοῦ Goethe ποῦ ἔφερε πολλοὺς σὲ μεγάλη ἐκπλήξη, μπορεῖ νάχει σημασία «Τὸ Ὁρατῖο» διακηρύττει, «εἶναι ψηλότερα ἀπὸ τὸ Καλὸ. Τὸ Ὁρατῖο περιέχει μέσα του τὸ Καλὸ» Τὸ ἀληθινὰ Ὁρατῖο ποῦ ἄλλωστε, ὅπως τόχω ξαναπεῖ κάπου, διαφέρει ἀπὸ τὸ ψεύτικο ὅπως ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὸ Vaux Hall». Αὐτὰ γιὰ τὴν ταυτότητα καὶ γιὰ τὴ διαφορὰ τοῦ Ποιητῆ καὶ τοῦ Προφήτη.

Στὶς ἀρχαῖες καὶ στὶς νεώτερες ἐποχὲς βρίσκουμε ἕνα μικρὸ ἀριθμὸ Ποιητῶν ποῦ περνοῦν γιὰ τέλειοι. Καὶ θὰ εἶτανε νὰ ποῦμε ἁμαρτία νὰ βρεῖς σφάλμα σ' αὐτούς. Αὐτὸ εἶν' ἀξιοσημείωτο. Αὐτὸ εἶναι καλὸ. Ὅμως, γιὰ νὰ μιλήσουμε αὐστηρᾶ, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀνταπάτη. Κατὰ βᾶθος, ἀρκετὰ φανερά, δὲν ὑπάρχει κανένας τέλειος Ποιητὴς. Μιὰ φλέβα Πόησης ὑπάρχει στὶς καρδιὰς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Κανεὶς ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι ὀλάκερος καμωμένος ἀπὸ ποίηση. Ὅλοι εἴμαστε ποιητὲς ὅταν διαβάζουμε καλὰ ἕνα ποίημα. Ἡ φαντασία ποῦ ἀνατριχιάζει στὸ βιάσασμα τῆς Κόλασης τοῦ Dante δὲν εἶναι σὲ μικρότερο βαθμὸ. Ἡ ἴδια ιδιότητα τοῦ Dante ; Κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τὸ Shakespeare δὲν μπορεῖ νὰ ἐνσαρκώσει, παίρνοντάς τὴν ἀπὸ τὸ Saxo Grammaticus τὴν ἱστορία τοῦ Hamlet ὅπως ὁ Shakespeare τόκανε. Ὅμως ὁ καθένας μπορεῖ νὰ βγάλει καὶ νὰ διαπλάσει ἀπὸ κεῖ κάποιον εἶδος ἱστορίας. Ὁ καθένας τὴν ἐνσαρκώνει καλύτερα ἢ χειρότερα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ χάνουμε τὸν καιρὸ μας σὲ ὀρισμούς. Ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπάρχει καμιά εἰδικὴ διαφορὰ ὅπως ἀνάμεσα στὸν κύκλο καὶ στὸ τετράγωνον, ἀναγκαστικὰ ὁ κάθε

όρισμός θάνατι αυθαίρετος. "Ένας άνθρωπος πού τὸ ποιητικὸ στοιχείο εἶναι μέσα του ἀρκετὰ ἀναπτυγμένο ὥστε νὰ τὸ παρατηρήσουνε κ' οἱ ἄλλοι θὰ ὀνομαστῆι Ποιητῆς ἀπ' αὐτούς. Οἱ Ποιητῆς τοῦ Κόσμου πάλι αὐτοὶ πού πρέπει νὰ τοὺς παίρνουμε γιὰ τέλειους ἔχουνε ξεχωριστῆι ἀπὸ τοὺς κριτικούς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ποιητῆς πού ὑψάνεται τόσο ψηλότερ' ἀπὸ τὸ γενικὸ ἐπίπεδο τῶν ἄλλων Ποιητῶν θὰ φανεῖ σὲ κάποιους κριτικούς Παγκόσμιος Ποιητῆς. "Ἔτσι πρέπει νάνα. Κι ὅμως εἶναι, καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νάνα αυθαίρετη διάκριση. "Ὅλοι οἱ Ποιητῆς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουνε κάποια στοιχεῖα τοῦ Παγκόσμιου. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν εἶν' ὀλότελα καμωμένος ἀπ' αὐτά. Οἱ πῶ πολλοὶ Ποιητῆς ξεχνιοῦνται πολὺ γρήγορα. Μὰ καὶ τοῦ πῶ εὐγενικοῦ "Ὀμηρου ἢ Shakespeares ἢ μνήμη δὲν μπορεῖ νὰ βαστάξει γιὰ πάντα. Θάρθει μιὰ μέρα πού θὰ σβῆσει κι αὐτή.

"Ὅμως, θὰ πῆτε, πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ κάποια διαφορὰ μεταξύ τῆς ἀληθινῆς Ποίησης καὶ τοῦ ἀληθινοῦ λόγου τοῦ ὄχι ποιητικοῦ. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ; Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπάνου ἔχουνε γραφτῆι πολλὰ πράματα, εἰδικότερα ἀπὸ τοὺς τελευταίους Γερμανοὺς Κριτικούς, καὶ κάποια ἀπ' αὐτὰ τὰ πράματα δὲν εἶναι τόσο εὐκολονόητα ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχή. Λένε λόγου χάρι πὼς ὁ Ποιητῆς ἔχει κάτι τὸ ἀπειρο μέσα του. Δίνει μιὰ Unendlichkeit, κάποιο χαραχτήρα τοῦ ἀπειρου σ' ὅτι γράφει. Αὐτό, ἂν καὶ δὲν εἶναι πολὺ ἀκριβολογημένο, ὅμως πάνω σ'ενα τόσο ἀόριστο θέμα, ἀξίζει νὰ τὸ κρατήσουμε. Καὶ καλὰ μελετώντας το, θὰ βροῦμε βαθμηδὸν πὼς ἔχει κάποια σημασία. "Ὅσο γιὰ μένα, βρισκω πὼς εἶναι μιὰ σημαντικὴ ἐξήγηση ἢ παλιὰ κοινὴ διάκριση, πὼς ἡ Ποίηση εἶναι μετρικὴ, ἔχει μιὰ μουσικὴ μέσα της, εἶναι τραγοῦδι. "Ἀλήθεια ἂν κανεὶς εἶτανε ὑποχρεωμένος νὰ δώσει κάποιον ὀρισμὸ, μποροῦσε νὰ δώσει αὐτὸν ὅπως καὶ κάθε ἄλλου. "Ἄν ἴ, περιγραφῆι σας εἶναι αὐθεντικὰ μουσικὴ, μουσικὴ ὄχι μονάχα στὴ λέξη μὰ καὶ στὴν καρδιά καὶ στὴν ὑπόστασή της, σ' ὅλες της τίς σκέψεις καὶ τίς ἐκφρασεις, σ' ὀλάκερη τὴ σύλληψή της, τότε θάνα ποιητικὴ, ἀλλιῶς ὄχι.—Μουσικὴ: Πόσα πράματα βρισκονται δὴ μέσα. Μιὰ σκέψη μουσικὴ εἶναι μιὰ σκέψη εἰπωμένη ἀπὸ ἓνα πνεῦμα πού ἔχει εισδύσει βαθιὰ μὲς στὴν καρδιά τῶν πραγμάτων. Πού ἀνακάλυψε τὸ πῶ ἐσώτερο μυστικὸ τους, δηλαδὴ τὴ μελωδία πού βρίσκεται, κρυμμένη μὲς σ' αὐτά. Τὴν ἐσωτερικὴ συνταιριαστικὴ ἀρμονία πού εἶναι ἡ ψυχὴ τους καὶ πού μ' αὐτὴν ὑπάρχουνε κ' ἔχουνε τὸ δικαίωμα νὰ ὑπάρχουνε σ' αὐτὸ τὸν κόσμου. "Ὅλα τὰ πῶ βαθιὰ πράματα μποροῦμε νὰ ποῦμε, εἶναι μελωδικά. Φυσικὴ τους ἐκφραση εἶναι τὸ τραγοῦδι. Ἡ σημασία τοῦ Τραγοῦδιού πάει βαθιά. Ποιὸς μπορεῖ μὲ λογικὲς ἐκφρασεις νὰ ἐκφράσει τὸ ἀποτέλεσμα πού ἔχει ἡ μουσικὴ ἀπάνω μας; "Ἐνα εἶδος ἀναρθροῦ κι ἀκαταμέτρητου λόγου πού μᾶς φέρνει στὴν ὄχθη τοῦ ἀπειρου καὶ μᾶς ἀφήνει νὰ βυθίσουμε ἐκεῖ τὸ βλέμμα γιὰ λίγες στιγμές.

Ναί, κάθε λόγος, κι ὁ κοινότερος λόγος ἀκόμα, ἔχει μέσα του κάτι ἀπὸ τὸ τραγοῦδι. Κάθε χωριὸ σ' ὄλο τὸν κόσμου, ἔχει καὶ τὸν ἰδιαίτερό του χωριάτικο τόνο. Τὸ ρυθμὸ ἢ τὸν τόνο πού μ' αὐτὸν ὁ κόσμος τραγοῦδει ὅτι ἔχει νὰ πεῖ. Ἡ τοπικὴ προφορὰ εἶναι ἓνα εἶδος τραγοῦδιού. Κι ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸν ἰδιαίτερό του τόνο, ἂν καὶ δὲν παρατηρεῖ παρὰ τὸν τόνο τῶν ἄλλων. Προσέφε ἀκόμα πὼς μιὰ ὀμιλία μὲ πάθος, γίνεται πραγματικὰ μονάχη της μουσικὴ—μὲ

μουσική ὁμορφότερη ἀπὸ τὴν καθαρά τοπικὴ προφορά. Καὶ τὰ λόγια ἀκόμα ἐνὸς ἀνθρώπου μὲς στὴ θέρη τοῦ θυμοῦ του γίνονται μουσικὴ, τραγοῦδι. "Ὅλα τὰ βαθιὰ πράματα εἶναι τραγοῦδι! "Ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, φαίνεται πὼς τὸ τραγοῦδι εἶναι ἡ κεντρικὴ βάση τῆς ὑπαρξῆς μας. "Ὅλα τᾶλλα εἶναι φλοῦδια κ' ἐξωτερικὰ περιβλήματα. Τὸ πρῶτο στοιχεῖο μέσα μας. Μέσα μας καὶ μὲς σ' ὅλα τὰ πράματα. Οἱ Ἕλληνες εἶχανε φανταστῆ τὸ μῦθο τῆς; Ἀρμονίας τῶν σφαιρῶν. Ἔιτανε ἡ αἴσθησις ποὺ εἶχαν τῆς ἐσώτερης ὕψης τῆς Φύσης: Πὼς ἡ ψυχὴ κάθε τῆς φωνῆς καὶ κάθε τῆς ἔκφρασις εἶτανε μιὰ τέλεια μουσικὴ. Τὴν ποίησις λοιπὸν θὰ τὴν ὀνομάσουμε *μουσικὴ σκέψη*. Ποιητῆς εἶν' ὅποιος σκέπτεται ἔτσι. Κατὰ βάθος κὶ αὐτὸ ἀνάγεται στὴ δύναμη τῆς διάνοιας. Ἡ ἐλλικρίνεια καὶ τὸ βάθος τῆς ἐνόησις ἐνὸς ἀνθρώπου τὸν κάνει ποιητῆ. Κοιτάξτε πολὺ βαθιὰ καὶ ἴδητε μουσικά. Ἡ καρδιὰ τῆς Φύσης ὄντας παντοῦ μουσικὴ, δὲ μένει παρὰ νὰ μπορέσετε νὰ τὴ φτάσετε.

Ἄνθρωπος ποιητῆς μὲ τὴ μελωδικὴ τοῦ Ἀποκάλυψη τῆς Φύσης φαίνεται πὼς κατέχει μιὰ ταπεινὴ θέσις ἀναμεσὸ μας, ἂν τότε συγκρίνομε μὲ τὸ Vates Προφήτη. Ἡ λειτουργία του, ἡ ἐχτίμησις ποῦχομε γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὴ λειτουργία του, φαίνονται πολὺ ἀδύνατες. Ὁ Ἡρώας παρμένος γιὰ Θεός. Ὁ Ἡρώας παρμένος γιὰ Προφήτης. Ὑστερα ὁ Ἡρώας παρμένος μοναχὰ γιὰ Ποιητῆς. Δὲ φαίνεται πὼς ἡ ἐχτίμησή μας γιὰ τοὺς Μεγάλους Ἀνθρώπους, ἀπὸ ἐποχὴ σ' ἐποχὴ, ὅλο κ' ἐλαττώνεται; Στὴν ἀρχὴ τὸν παίρνομε γιὰ Θεό, ἔπειτα γιὰ ὃν ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ τώρα, στὴ φάσις ποὺ ἀκολουθεῖ, ὁ θαυμαστός τοῦ λόγος καταφέρει νὰ τὸν ἀναγνωρίσομε μοναχὰ γιὰ Ποιητῆ, κατασκευαστὴ στίχων, ἄνθρωπο μεγαλοφυΐας, ἢ ἄλλα ἀνάλογα. Φαινομενικὰ ἔτσι εἶναι. Ἐγὼ ὅμως, τὴν πίστιν πὼς οὐσιαστικὰ δὲν εἶναι ἔτσι. Ἄν προσέξομε καλὰ θὰ ἴδοῦμε ἴσως πὼς ὑπάρχει ἀκόμη μὲς τὸν ἄνθρωπο ὁ ἴδιος ὀλότελα ξεχωριστὸς θαυμασμός ποὺ ὑπαρχε καὶ ὅποιαν ἄλλη ἐποχὴ γιὰ τὸ Ἡρωϊκὸ, μ' ὅποιον ὄνομα κὶ ἂν τὸ φανερόνομε.

Θάλεγα πὼς ἂν δὲν περνοῦμε ἓνα Μεγάλον Ἀνθρώπο κυριολεκτικὰ γιὰ θεῖο, εἶναι γιὰτὶ οἱ ἀντίληψές μας γιὰ τὸ Θεό, τὴν ὑπέρατη κὶ ἀφθαστὴ Πηγὴ τῆς Λάμψης, τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Ἡρωϊσμοῦ, ὅλο καὶ ἀνεβαίνουνε ψηλότερα. Ὅχι ὅμως πὼς ὁ σεβασμός μας γιὰ τὰ χαρίσματα τῶν Μεγάλων Ἀνθρώπων λιγοστεύει. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ στοχαστοῦμε καλὰ. Ὁ σκεπτικιστικὸς ἐρασιτεχνισμός, ἡ μάλιστα τῆς ἐποχῆς μας, μιὰ μάλιστα ποὺ δὲ θὰ βασιάζει αἰώνια, ἐχτελεῖ ἀλήθεια σαυτὴ τὴν ψηλότερη σφαῖρα τῶν ἀνθρωπίνων, καθὼς καὶ σὲ κάθε ἄλλη σφαῖρα, μιὰ θλιβερὴ ἐργασία. Κὶ ὁ σεβασμός μας γιὰ τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους, σακάτης, τυφλός, παραλυτικὸς καθὼς εἶναι, δείχνεται σὲ ἄθλια κατάστασις, δυσκολογνωρίστος. Οἱ ἄνθρωποι λατρεύουσι τὸ ἐξωτερικὸ τῶν μεγάλων ἀνθρώπων. Οἱ πῶς πολλοὶ δὲν πιστεύουσι πὼς ἀλήθεια ὑπάρχουσι μεγάλοι ἄνθρωποι, γιὰ νὰ τοὺς λατρεύουσι. Ἡ πῶς θλιβερὴ, ἢ πῶς μοιραία πίστις. Πιστεύοντας αὐτὸ, ἀπελπίζεις ὀλότελα τ' ἀνθρώπινα. Τοῦλάχιστον προσέξτε, ἄς ποῦμε, τὸ Νικολέοντα. Ἐνας Κορσικανὸς ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Νὰ τὸ ἐξωτερικὸ του. Κὶ ὅμως, τοῦ ὑποταχτήκανε καὶ τότε λατρεύανε, κατὰ τὸν τρόπο του πάντα, τόσο ὅσο δὲν μπορέσανε ὅλοι μαζί ὅσο φοροῦνε Διὰδῆμα καὶ Τιὰρα στὸν κόσμον νὰ λατρευτοῦνε; Μεγάλαις Δούκισσις καὶ χωριατοπαῖδα νὰ μαζεύονται γύρω στὸ Σκωτσέζο χωρικό, τὸν Burns. Μέσα

τους όλοι έχουν ένα παράξενο συναίσθημα, πώς ποτέσ δέν άκούσανε ένα άνθρωπο σαν κι αυτόν. Σύντομα, πώς αυτός είν ό Άνθρωπος. Στο μυστικό τής καρδιάς αυτών των ανθρώπων κάτι αποκαλύπτεται σκοτεινά κι όχι για την ώρα τόσο καθορισμένα, πώς αυτός ό χωριάτης μέ τά μαύρα του φρύδια και την πύρινή του ματιά, τη γεμάτη λάμψες, και τά παράξενά του λόγια, πού σου φέρνουνε τό γέλιο και τό κλάμα έχει μιá αξία πολύ άνώτερη άπ' όλους τούς άλλους, άσύγκριτη μ' όλους τούς άλλους. Έτσι δέν τό νιώθουμε ; Μά τώρα, άν ό Έρασιτεχνισμός, ό Σκεπτικισμός, ή Χυδαιότητα κι όλη ή άξιολόγητη αυτή γενιά ξεριζωνότανε άπό μέσα μας, όπως, μέ την εϋλογία του Θεού πρέπει νά γίνει μιá μέρα, άν ή πίστη στο έξωτερικό των πραγμάτων σαφώντανε όλότελα, αντικαταστημένη άπό την ξásτερη πίστη μέσα στα πράγματα σέ τρόπο πού ό άνθρωπος νά δρώ κάτω άπό την ώθηση αυτής μοναχά και νά λογαριάζει πώς ή άλλη δέν υπάρχει, τι καινούριο και πιο ζωηρό αίστημα για τον Burns θά νιώθαμε !

Πιο πολύ ακόμα, σαυτές τις εποχές και τέτοιες πού είναι, δέν έχουμε δυό άγνους Ποιητές άν όχι θεοποιημένους, άγιοποιημένους όμως.

Ό Shakespeare κι ό Dante είναι οι Άγιοι τής Ποίησης. Άλήθεια άν τό σκεφτούμε έχουν μπει στον κανόνα σέ τρόπο πού νά ναι άσέβεια νά τούς γγίξεις. Το άνοδήγητο ένστιχτο του κόσμου πού δουλευε ένάντια σόλα αυτά τά διάστροφα μπόδια έφτασε σένα τέτοιο άποτέλεσμα. Ό Dante κι ό Shakespeare είναι μιá Δυάδα Έξχωριστή. Κατοικούνε ξεχωριστά σ' ένα είδος βασιλικής μόνωσης. Κανείς δέν είναι ίσος των, κανείς δέν είναι δεύτερός των. Στο γενικό αίστημα του κόσμου μιá δόξα σαν άπό πλέρια τελειότητα, περιβάλλει αυτή τη Δυάδα. Έχουνε μπει στον κανόνα, μόλο πού μήτε Πάπας μήτε Καρδινάλιος δέ συντελέσανε σαυτό. Έτσι, κ' ύστερ' άπό κάθε διαστραμένη επίδραση μέσα στους πιο άντιηρωϊκούς καιρούς, μένει πάντα τόσο μεγάλη ή άκατάλυτή μας λατρεία για τον ήρωϊσμό.

ΗΛΙΑΣ Φ. ΗΛΙΟΥ

PAUL HARTWIG

Α ΤΥΧΟΣ ΓΑΜΟΣ

Μές στο παλάτι, των χορών του γάμου οι τόνοι άχούνε,
έξω στη χώρα ήχοι βιολιών και αυλών ήχοι πετούνε.
Άπ' τά παράθυρα ψηλά σκίβουν μέ τις λορνέττες
οί Καμπανίδες οί δημοφες φανταχτερές κοκέττες.

Κάτου στο πάρκο ό χωρισμός πικρότατος σημαίνει.
Είναι οι δυό φίλοι Σου πού άργά, κρυφά Σε παρατούνε
μέ την καρδιά στα στήθια τους άπ' τον καμηδ καμένη,
όσο τά μάτια Σου κ' οι δυό μέ πόθο άγνό κοιτούνε.

Ω, μήν κοιτάς, μήν τούς κοιτάς μ' αυτά τά πρῶτα Σου μάτια
και μήν κρατάς στα χέρια Σου τά ματογάλια πιά !
Άπό τά δάκρια τά καρτά θά σου βραχούν τά μάτια
και τά γυαλιά θά γίνουμε θολά . . .

(Späte Lieder)

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΙΑΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1903 — 1922)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,” = ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ-ΣΤΟΣ ΡΥΣΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ { ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡ. . . . 50
                  { ΓΙΑ ΤΟ ΞΕΝΕΡΙΚΟ “ ” . . . 100 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 6

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ “ΤΥΠΟΣ,”
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΥΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΣΗΝ ΤΟΥ “ΝΟΥΜΑ,”
ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝΤΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1923

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΕ τὸ σημερινὸ τοῦ τεύχους ὁ «Νουμάς» συμπληρῶνει τὸ πρῶτο ἑξάμηνο ἀπὸ τῆ νέας λογοτεχνικῆς τοῦ περιόδου. Ἡ ἐργασία ποὺ φανερώθηκε στὶς σελίδες τοῦ, σημαντικὴ σὲ πρωτότυπα καὶ μεταφράσματα, δικαίωσε τὴν πρόβλεψή μας γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ διανόηση, ὅσα γράφαμε στὸ μανιφέστο τοῦ πρώτου φύλλου. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα, ὕστερ’ ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῆς Δημοτικῆς, ἐμφανίζεται πλουσιώτερο, γονιμότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴ· κινεῖται, δημιουργεῖ ἀρτιώτερα. Ὁ ξάστερος Ἑλληνικὸς ὀρίζοντας πλαταίνει. Κ’ εἶναι τιμὴ γιὰ τὴ Φύλη μας ποὺ δείχνει τέτοια ζωτικότητα, τέτοια ἀνθήση δημιουργικῆς. Ἄς ἐλπίσουμε, χωρὶς νὰ χαρακτηριστοῦμε ὑπερβολικὰ αισιόδοξοι, πὼς μὲ τὴν ἐξέλιξη ποὺ παίρνει ἡ Φιλολογία μας τελευταία, πολὺ γρήγορα θὰ μπορέσει νὰ στηθεῖ ἀντιμέτωπη καὶ μὲ τὴν καλλίτερη Εὐρωπαϊκῆ. Ἄρκει νὰ μὴν παρασυρθεῖ ἀπὸ τὰ τυχόν ψευτοφιλολογικὰ ρεύματα καὶ χάσει τὸ χαραχτήρα της καὶ ἀφομοιωθεῖ. Μὰ γι’ αὐτὸ ὑπόσχεται ὁ «Νουμάς» νὰ πολεμήσει παλληκαρίσια, ὅπως πάντα.

ΣΤΙΣ 22 τούτου τοῦ μηνῆ δημοσιεύτηκε στὸν «Ἐλεύθερο Λόγο», στὴν τρίτη σελίδα τοῦ, σὲ τιμητικὴ θέση, ἓνα γράμμα τοῦ Ψυχάρη, σταλμένο ἀπὸ τὶς 16 τοῦ Μάη στὸ νέο Διευθυντῆ τοῦ «Νουμά». Τὸ

γράμμα, γενικώτερο, απευθυνότανε στους Δασκάλους που ψηφίσανε τὸ μπάσιμο ξανὰ τῆς Δημοτικῆς μας στὴν ἐκπαίδευση. Κι ὁ Ψυχάρης, καλόκαρδος πάντα, κι ἀκατάβλητος ἀπὸ τοὺς μακρόχρονους ἀγῶνες, δῆλωνε ξανὰ τὴ μεγάλη του πίστη στὴ νέα μας γλώσσα, τὴν Ἑθνικὴ, ἀρχηγὸς μαζί καὶ σύντροφος στὸ πλευρὸ κεινῶνε που δημιουργήσανε τὸ ριζοσπαστικὸ αὐτὸ κίνημα. Στὰ «Φαινόμενα» τοῦ περασμένου φύλλου ὁ «Νουμάς» μίλησε σχετικὰ γιὰ διὰ τοῦτα. Σήμερα δημοσιεύουμε παρακάτω ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Ψυχάρη που ἔχει πλατύτερη γιὰ μᾶς σημασία, λογοτεχνικὴ, ἀφοῦ σ'αὐτὸ μᾶς δηλώνεται πὼς ὁ Δασκαλὸς μας, ἔξον ἀπὸ τ'ἄλλα, εἰτοιμάζει καὶ τὴ σύντομη, τὴν κλασσικὴ γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς, που μᾶς εἶναι τόσο μὰ τόσο ἀπαραίτητη. Μὰ καλῆτερα νὰ μᾶς τὰ πεῖ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τοῦ Ταξιδιοῦ :

« Ἡ καθαρῆβουσα καταστρέφει τὴν ποίηση καὶ τὴν ἐπιστήμη, καταστρέφει τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καταστρέφει τὴν ἀρχαιότητα, καταστρέφει τὴν ἀγάπη, καταστρέφει τὴ συνείδηση, καταστρέφει πάσα ἠθικὴ.

Καταστρέφει καὶ κάτι ἄλλο που σὲ μερικὸς μοιάζει σὰν ἀσημαντο καὶ που εἶναι τὸ σημαντικώτερο, γιὰτι χωρὶς τὸ κάτι ὄφθ, πάνε χαμένα ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦρανοῦ, καταστρέφει τὴν ΠΡΟΣΟΧΗ.

Πρέπει νὰ τὴ μάθουμε, νὰ τὴν ἀποχτήσουμε. Καὶ γιὰ τοῦτο, στὴ σπουδαία τὴ μεταδρῦθμισή σας, καλοὶ μου δασκάλοι καὶ συναδέρφοι, σὰ νὰ λείπη μιὰ γραμματικὴ. Θὰ σᾶς τὴ φτειάσω. Τοῦ Φιλῆντα μας ἡ γραμματικὴ, γιὰ τὰ παιδάκια πάρα πολὶ ἐπιστημονικὴ. Τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ πραχτικώτερη. Κι ὅμως νομίζω πὼς χρειάζεται ἄλλη, σύντομη καὶ κλασσικὴ, μιὰ γραμματικὴ τῆς κοινῆς.

Εἶναι ἀπαραίτητη. Ἀπὸ τὴ γραμματικὴ, ἀπὸ τὴ γραμματικὴ τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὸν ΚΑΝΟΝΑ, θὰ καταλάβουνε στὸ τέλος τὰ ρωμιόπουλα τὰ παινεμένα, ἢ προσοχὴ τί πράμα εἶναι».

ΤΟ αἰώνιο ζήτημα τῶν Παλιῶν καὶ τῶν Νέων ἦρθε πάλι στὴν ἡμερησία διάταξη. Οἱ Σόλνες ἀρνοῦνται τοὺς Ράγναρ. Ὁ παλιὸς διανοητικὸς κόσμος ἀγνοεῖ τοὺς νεώτερους. Καὶ ἡ παρερμηνεῖ, ὅπως τοῦρχεται βολικώτερα, κάποιες γνῶμες, καθαρὰ διατυπωμένες, ἢ εῖχνε στὸ γενικὸ ἀνάθεμα πρόσωπα καὶ κείμενα, ὀπωσδήποτε σεβαστά. Εἶδαμε δά, σὲ καθημερινὴ φημερίδα, νὰ χαρακτηρίζονται οἱ προσπάθεις τῶν νέων ὡς «κωμικὲς κι ἀπεγνωσμένες». Καὶ γελάσαμε! Οἱ Νέοι - τίμιοι, ριψοκίντυνοι, καὶ περήφανοι, μὴ μπορώντας γιὰ πάντα νὰ θυμιατίζουνε κάθε ξαναξεσταμένη ἀνοησία, χιλοειπωμένη καὶ

κοινή, αίστάνουνται τὴν ὑποχρέωση πρὸς τὸν ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὴν Τέχνην νὰ ξακολουθήσουνε τὸ δρόμον πὸν χαράζουσιν μετὰ τὴν ὁμαδικὴν κίνησιν τελευταῖα, ἐν ἀνάγκῃ καὶ μόνοι, ἀδιαφορώντας ἂν στὸ τέλος - τέλος ἀγνοοῦνται ἢ ὄχι ἀπὸ τοὺς παλιούς - παλιούς καὶ καθυστερημένους λογίους.

ΚΑΙ γὰρ νὰ μιλήσουμε πιὸ ἀνοιχτά: Δὲ μᾶς λέει ὁ κ. Ξενόπουλος πὸν κάθε τόσο εἰς Κάλχας χρησιμοδοτεῖ ἐναντίον τῶν Νέων πότε καὶ σὲ ποίαν ἐποχὴ παρουσιάστηκε τέτοια σημαντικὴ κίνησιν στὰ Γράμματα, τέτοια λυρικὴ ἀνθήσιν στὴν Ποίησιν μας, ὅπως τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια; Μήπως τὸν καιρὸν πὸν δὲ βραβεύατε τὰ ἔργα του κ. αὐτοῦ ἐβγάξε κατακριτικὰ φυλλάδες; Ἡ μήπως τότε πὸν γράφατε ποιήματα, στιχογραδιάζοντες στὰ τραπέζια τῆς . . . «Ὡραίας Ἑλλάδας»; Ἄν ὁ κ. Ξενόπουλος, ἄξιος λογοτέχνης σὲ ὅλα, αἰσθάνεται νὰ σαλεύει τὸ ἔδαφος πὸν πατᾶ ἅς κοιτάξει νὰ κρατηθεῖ κάποιον καλῆτερα. Τὸ νὰ ξαναμασᾶει κάθε τόσο στὸν καθημερινὸν τύπον θέματα χιλιεπωμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ νὰ στρέφει τὰ βέλη τῆς πολεμικῆς του ἐναντίον μας, δὲν τὸ βρίσκουμε οὔτε πρωτότυπον πιά οὔτε καὶ τόσο γενναῖον - καὶ νὰ μᾶς συμπαθᾶ!

ΜΙΑΣΤΑΝΤΑΣ γὰρ Νέους παραπάνω βέβαια δὲν υἱοθετοῦμε κάθε τι πὸν φανερώθηκε ἀπ' αὐτοὺς στὴ λογοτεχνία μας. Ὅπως γὰρ τοὺς Παλιούς ἔχομε σωρὸν ἐπιφύλαξες, τὸ ἴδιον καὶ γὰρ τοὺς νεώτερον, πολὺ περισσότερο γὰρ μιάν ὀρισμένη συντροφιά, κρατᾶμε τὶς ἐπιφύλαξες μας, αὐστηροὶ καὶ γὰρ τὰ νιάτα ὅπως καὶ γὰρ τὰ κάτασπρα γηραιά. Ὅμως γὰρ τὴν ὁμάδα πὸν ἐκδηλώνεται ἡρωϊκά, τίμια καὶ παλληκαρίσια μὲς ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ Νουμά, μὲ γνώσιν τῆς Τέχνης, τοῦ τι θέλει καὶ τι ζητᾶ, μὲ ἄρτια μόρφωσιν λογοτεχνικὴ καὶ μὲ ἀντιληψιν συγχρονισμένη τῆς ζωῆς, γὰρ τοὺς λυρικοὺς ποιητὰς μας, ὅχι μόνο δὲν ἔχομε τὴν παραμικρότερην ἐπιφύλαξιν ἀλλὰ τιμώντας τὴν μεθοδικὴν ἐργασίαν πὸν μᾶς παρουσιάζουσιν, τὴν ἐστηλώνουμε ἀγνάντια σὲ κάθε ποιητικὸν κατασκευάσμα, εἴτε ἀπὸ τοὺς νεώτερον φανερόνται αὐτὸ, εἴτε ἀπὸ τοὺς παλιούς - παλιούς, — τοὺς γνωστοὺς πεζογράφους τοῦ ἔμμετρον λόγου!

ΣΑΝ ἀστρολίθιν πὸν πέφτει σὲ μιὰ βάλτονερίαν κὶ ἀναταράζει τὰ κοιμισμένα νερά της, ἔτσι καὶ τοῦ «Ἐλευθεροῦ Λόγου» ἢ ἔκδοσιν, ἴδιον ἀστρολίθιν, χτύπησε κὶ ἀνατάραξε κοιμισμένα νερά, φέρ-

νοντας γενική ἀναστάτωση. Φροντισμένος, πολυσέλιδος, ριζοσπαστικός, με πλατειὰν ἀντίληψη γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα, πολιτικά, οἰκονομολογικά, κοινωνικά, φιλολογικά, κατάρφερε ἀπὸ τὸ πρῶτο του φύλλο νὰ ἐπιβληθεῖ στὴν κοινὴ συνείδηση, πὺν διψοῦσε, θαρρεῖς, γιὰ ἓνα φύλλο τῆς προκοπῆς τέλος πάντων. Ὁ «Νουμάς», πὺν χαίρεται ἀληθινὰ γιὰ τὴ σημαντικὴ αὐτὴ συμβολὴ στὴν Ἑλληνικὴ Δημοσιογραφία, εὐχεται στὸν «Ἐλεύθερο Λόγο» κάθε προκοπὴ καὶ στοὺς νέους ἄντρες, πὺν ἀπαρτίζουνε τὰ στελέχη του, θάρρος κ' ἐπιμονὴ στὸν ἀγῶνα πὺν ἀναλάβανε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ γενικώτερα.

ΝΕΒΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Γ. Σημηριώτη : ΣΤΗ ΦΙΛΗ ΜΟΥ. Ἀθήνα 1923. Σελ. 80. Σχ. 8°.—Καθυστερημένος ρομαντικὸς στὸ τελευταῖο του βιβλίο ὁ κ. Σημηριώτης, δίχως τὴ φλόγα καὶ τὸ πάθος (τὸ ψεύτικο ἔστω καὶ ρητορικὸ) κάποιων καλιότερων ρομαντικῶν μας. Ἴσως γι' ἀντίκρουμα, νὰ εἶναι ἡ φόρμα του λίγο καλύτερη, πολὺ μακριὰ πάντα ἀπὸ τὸ ἄρτιο, γιὰτὶ καὶ κακοτεχνίες τοῦ στίχου πολλὰς ἀπαντᾷ κανεὶς μὲς στὴν ποιητικὴ τούτη συλλογὴ. Κ' ἔτσι τὸ βιβλίο τοῦτο, πὺν παρουσιάζει πολλὰς ἀναλογίες μετὰ τὴν τέχνη τοῦ κ. Τυμφορηστοῦ, μᾶς ἀφίνει ψυχροὺς κὶ ἀδιάφορους, μὴ μπορῶντας νὰ ἱκανοποιήσει τις πλατύτερες καὶ πολὺ ἀνθρωπινότερες ἀντίληψεις τῆς ἐποχῆς μας γιὰ τὴν τέχνη, γιὰ τὸ λόγο ἀκόμα τῆς ὑπαρξῆς τῆς τέχνης.

Κώστα Α. Ἀθανασιάδης : ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΣΥΘΑΜΠΟΥ. Ἐκδότης Ι. Ν. Σιδέρης, Ἀθήναι. Σελ. 176. Σχ. 8°.—Κοινοτυπίες στὴν ἔμπνευση καὶ στὴν ἐχτέλεση, τὰ τραγούδια τοῦ κ. Ἀθανασιάδης, μετὰ ἄγνοια τῶν νόμων τῆς ποιητικῆς ἔκφρασης καὶ τῆς καλῆς στιχογραφικῆς, ἔχουνε κάποια λεπτομερειακὰ προτερήματα, μὲ κάποια χάρη καὶ δροσιὰ πὺν πρόξενεῖ σὲ μερικὰ τραγούδια εὐχάριστη ἐντύπωση, χωρὶς βέβαια αὐτὸ τὸ πρᾶμα νὰ τοὺς προσθέτει κάτι πὺν δὲν ἔχουνε, κάποια ἀνώτερη τεχνικότητα. Παρακάτου δίνουμ' ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τραγούδια τῆς συλλογῆς :

Καὶ ξαναπῆγα πάλι στὸ νησί
Καὶ ξαναπῆγα πάλι
Ὅπως τὸ ἀφήσαμε εἶταν τὸ νησί
Καὶ τὸ ἀκρογιαλι.

Τὸν ἴδιον ἴσχιό πάντα καρτερεῖ
 Κεῖνη ἢ γριὰ στὸ παραθύρι
 Ἴσως λίγο περισσότεροὶ σταυροὶ
 Στὸ κοιμητήρι.

Ἡ βάρκα πού ἀρμενίζαμε μαζί
 Ὅξω ἀπ' τὸ σπίτι μου ἔχει ἀράξει
 Καὶ τίποτα ἄλλο ἀπ' ὄλο τὸ νησι
 Δὲν ἔχει ἀλλάξει.

Παναγιώτης Ἰ. Φαρμακόπουλος: Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΣΑΤΑΝΑ.

Ἐκδότης Ἰ. Ν. Σιδέρης, Ἀθήναι 1923. Σχ. 8° Δραχ. 7,50—Βιβλίο αἰσχρὸ γιὰτὶ εἶναι κακόγραμμéνο, καὶ κακογραμμéνο γιὰτὶ ἔχει αἰσχρό-
 τητες πού δὲ θὰ μπορούσε νὰ μὴν εἶναι κακογραμμéνες. Δὲν παραθέ-
 τουμε κάποιους στίχους πού θάποτελούσανε τὸ αἰώνιο αἶσχος τοῦ
 ποιητῆ (;) ὄχι ἀπὸ ὑποκριτικὴ σεμνοτυφία, παρὰ γιὰτὶ θαρροῦμε
 πὼς κάποια πράματα ἑνὸς ἀνθρώπου καλοαναθρεμμένος ἔχει καθῆκον
 νὰ μὴν τὰναφέρει. Ἐχουμε ὑποχρέωση ὅμως ἐδῶ νὰ σημειώσουμε
 πὼς οἱ νέοι ποιητῆς μας τῆς décadence μαθαίνοντας ἀπὸ βιογραφίες
 πὼς κάποιοι Εὐρωπαῖοι καλλιτέχνες τῶν τελευταίων πενήντα χρόνων
 εἶχανε ὀρισμένα ἑλαττώματα ἢ κακὰς συνήθειες, νομίζουν πὼς θὰ
 τοὺς φτάσουνε ὄχι γράφοντας ἐξίσου καλὰ μέκεινους παρὰ παίρνον-
 τας τὰ ἑλαττώματά τους ἢ τουλάχιστον ὑμνώντας τὰ ἑλαττώματά τους.
 Ἔτσι φαντάζονται πὼς θὰ γίνουν Μπωντελαίρ, Οὐάιλντ, Βερλαῖν,
 Μαλλαρμέ, Μορεάς, Ρεμπώ, Πόε, κτλ., ὄχι μὲ τὸ νὰ γράψουν ἔργα
 ἰσαξία τῶν «Στροφῶν» ἢ τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» παρὰ μὲ
 τὸ νὰ ὑμνοῦν διαστροφῆς ἡδονῶν, νὰ γράφουνε ποιήματα γιὰ μορφίνες,
 γλωράλει, κοκαΐνες, στρυχνίνες, νὰ φορᾶνε μονόκλ καὶ νὰ γυρίζουνε στὰ
 καφενεῖα ἀλλὰ Μορεάς. Καὶ τὸ πὸς χτυπητὸ σύμπτωμα αὐτῆς τῆς
 νοστροπίας εἶναι ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Φαρμακόπουλου.

Ὡστόσο μπορεῖ κανεὶς δικαιολογημένα νὰ ἔκφρασει τὴν ἀγανά-
 χτησὴ του γιὰτὶ νόμισε ὁ νέος αὐτός, πού σκάρωσε τὸ ποίημα τῆς
 «Κοσμικῆς» κτλ. κτλ., πὼς τοῦ ἐπιτρεπότανε νὰ παραθέσει μέσα στίς
 κακότεχνες βωμολοχίες του, ποίημα ἀφιερωμένο σὲ μιὰ ἠθικὴ προσω-
 πικότητα, σάν τοῦ σεβαστοῦ ποιητῆ Παλαμά. Καὶ νὰ ἔκφρασει ἀκόμα
 καὶ τὴν ἀγανάχτησὴ του στοὺς κ. κ. ἐκδότες πού τελευταῖα, μὲ
 σύστημα, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, σερβίζουνε στὸ κοινὸ τέτοια βιβλία,
 αἰσχρολογήματα τοῦ χειρότερου εἶδους, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ πετυ-
 χουνε μιὰν εὐκόλη ξόδεψη πού βέβαια δὲν τοὺς δίνει τὸ μὴ γαργαλι-
 στικὸ λογοτεχνικὸ δημιούργημα. Γενικὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκδοτικῆς ἀτα-

σθαλίας έχει μεγαλύτερη ἔχταση καὶ ἀξίζει εἰδικώτερη μελέτη, πού ἴσως τὴν καταπιαστοῦμε ἀργότερα.

Ζάν Ρισπέν: «ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΒΟΡΓΙΑ», Ἱστορικὸν Μυθιστόρημα, Μετ. Γ. Ἀρβανιτάκη. Ἐκδότης Ἄγγ. Κασσιόνης, Ἀλεξάνδρεια, 1923.

Ι. Ε. Χρυσάφη: «Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ», Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἐλευθερουδάκη, Ἀθήναι 1923.

Τίμου Μωραϊτίνης: «ΟΛΟΚΑΗΡΗ ΖΩΗ», Ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα, Ἐκδοτικὸς οἶκος Ζηκάκη, Πεσματζόγλου καὶ Πανεπιστημίου, Ἀθήναι 1923.

Η ΚΟΛΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΤΗ

Β'.

Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζοντας τὴν «Κόλαση» προσπάθησε νὰ τηρήσῃ τὴ σύντομη καὶ περιεχτικὴ φράση τοῦ πρωτοτύπου. Ἐτήρησε καὶ τὴν ἰσοστιχία, ὅχι ὁμως καὶ τὴ δυσκολώτατη τριπλῆ ὁμοιοκαταληξία, πού εἶναι ἀκατόρθωτο πρᾶμα στὴ γλῶσσα μας, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ποδώσῃ τὸ χρῶμα τῆς φράσης τοῦ πρωτοτύπου καὶ τὴν παραστατικότητα. Ἡ λέξη τοῦ Καλοσγοῦρου εἶναι χλωμὴ καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται πάντα στὴ λέξη τοῦ πρωτοτύπου, πού κυριολεκτικῶς σκαλίζει, κ' ἐμφανίζει ἀναγλυφικὰ τὸ νόημα στὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ σπουδαιότερη τοῦ μεταφραστῆ, καὶ ἡ κυριώτερη αἰτία πού ἡ μετάφραση φαίνεται τόσο ξεθαριασμένη. Ἀκόμα, δὲν κατορθώνει συχνὰ ν' ἀποδώσῃ τὶς λεπτότητες τοῦ νοήματος τοῦ πρωτοτύπου, ὅχι γιατί τὶς παρανοεῖ, μὰ γιατί ἀδυνατεῖ νὰ συνθέσῃ τὴν κατάλληλη ἑλληνικὴ φράση. Ἐπίσης ἀδυνατεῖ ν' ἀποδώσῃ τὰ ἠχητικὰ καὶ στιχογραφικὰ παιγνίδια πού μεταχειρίζεται ὁ Δάντες, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ αἰσθάνεται τὸ παραστατινόμενον συναίσθημα ἢ τὴν εἰκόνα μ' ὅσο τὸ δυνατό περισσότερες ἀπὸ τὶς αἰσθησές του. Καὶ γενικὰ οἱ στίχοι τὸν εἶναι ψυχροί, καὶ στερημένοι τελείως μουσικότητας. Γιὰ νὰ δειχτοῦν ὅλ' αὐτὰ μὲ παραδείγματα, ἀντὶς νὰ τὰ ζητήσουμε ἐκλεχτικὰ στὸ σύνολο τῆς μετάφρασης, προτιμήσαμε νὰ ἐξετάσουμε λεπτομερῶς τὸ πρῶτο ἄσμα τῆς μετάφρασης καὶ νὰ τὸ παραβάλομε μὲ τὸ κείμενο, ἀπ' ὅπου πάντα ἀναλογικὰ, θάχει ὁ ἀναγνώστης μας κάποια συνολικὴν ἰδέαν τῆς μετάφρασης τοῦ Καλοσγοῦρου.

‘Ο Δάντες στὸν 8 στίχο γράφει: *Chè la diritta via era smarrita* δηλαδή: Γιατί ἐχάθηκε ἀπὸ μένα ὁ ἴσιος δρόμος. ‘Ο Καλοσγοῦρος μεταφράζει: *Κι ὁ ἀληθινὸς δρόμος γιὰ μένα εἴταν χαμένος. Τὸ γιατί τῶκαμε καί, καὶ τὸ ἴσιος δρόμος, τῶκαμε ἀληθινὸς δρόμος.* Τὸ πρῶτο διαστρέφει τὸ νόημα, τὸ δεύτερο ἀδυνατίζει τὴ φράση. ‘Ο Δάντες γράφει πὼς βρέθηκε σ’ ἓνα σκοτεινὸ δάσος γιατί ἔχασε τὸν ἴσιο δρόμο, ἐνῶ ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει πὼς ἐπειδὴ βρέθηκε στὸ σκοτεινὸ δάσος ἔχασε τὸν ἴσιο δρόμο· δηλαδή τὸ ἀντίθετο. Ἐπειτα δὲ λέει ἀληθινὸς δρόμος, μὰ ἴσιος δρόμος, ἢ σωστὸς δρόμος. Καὶ τὸ ἓνα λέγεται σὲ ἠθικὸ νόημα, ἐνῶ τὸ δεύτερο σὲ πραγματικὸ νόημα. Ἐδῶ, ἐπειδὴ τὸ νόημα εἶναι ἠθικόν, ταιριάζει τὸ ἴσιος δρόμος, ὅπως ἄλλως τε ἔχει καὶ τὸ κείμενο: *diritta via*. Ἀλήθεια εἶναι πὼς στὸ 12 στίχο ὁ Δάντες γράφει: *verace via* δηλαδή, ἀληθινὸς δρόμος· μὰ ἴσα—ἴσα, γιὰ νὰ λείψῃ ἡ ἐπανάληψη αὐτῆ, ὁ μεταφραστὴς ἔπρεπε νὰ προτιμήσῃ τὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ ἔκφραση ἀπὸ τὴν ἰταλική. Τὸ ὅτι ἄλλως τε μεταχειρίστηκε καὶ ὁ Δάντες συνόνυμη λέξη, δείχνει φανερὰ πὼς τῶκαμε γιὰ ν’ ἀποφύγῃ τὴν ἐπανάληψη τῆς ἴδιας λέξης· μὰ ὁ Καλοσγοῦρος ἀποβλέποντας κυριώτερα στὸ νόημα, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀναγνώστη του νὰ ἐμβαθύνῃ στὴ μεταφορικὴν ἔννοια τῆς λέξης, παράβλεψε τὸ καλαισθητικὸ μέρος, καὶ τὴ δημοτικὴ ἔκφραση.

‘Ο Δάντες στὸν 7 στίχο γράφει: *Tanto è amara, che poco è più morte* δηλαδή: Τόσο εἶναι πικρὸ πὸν λίγο ἀκόμα εἶναι θάνατος. ‘Ο Καλοσγοῦρος μεταφράζει: *Πικρὸ τόσο, πὸν ἢ πίκρα εἶναι σχεδὸν θανάτου.* Ἡ φράση τοῦ Καλοσγοῦρου εἶναι ἀόριστη. Πίκρα σχεδὸν θανάτου, μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ διάφορες αἰτίες· ἢ ἀπὸ τρίτου πρόσωπο ἢ γιὰ πάθημα προσωπικόν· ἢ πὸν φέρνει θάνατο, ἢ πὸν προέρχεται ἀπὸ θάνατο. Ἡ φράση ὅμως τοῦ πρωτοτύπου εἶναι καθαρῆ: τόσο τρομερὸ εἴτανε τὸ δάσος πὸν μιὰ τρίχα ἔλειψε νὰ τὸνε κάμῃ νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πίκρα του. Ἡ λέξη πίκρα πρέπει νὰ παρθῇ στὴν ἔννοια τῆς θλίψης· μὲ τέτοιο νόημα ἄλλως τε τὴ λέξη ἔχει κι ὁ λαός. *Αὐτὸς εἶναι πικραμένος.* Καὶ λέγεται γιὰ θλίψης δυνατές. Ἐπειτα: πίκρα θανάτου δὲν εἶναι δημοτικὴ ἔκφραση, συναντιέται στὸ Εὐαγγέλιο, μὰ ὑποθέτω πὼς δὲν εἶναι ἡ καλῦτερη γλωσσικὴ πηγὴ τὸ Εὐαγγέλιο γιὰ νὰ βροῖσκῃ τοὺς φραστικὸς τρόπους τοῦ ἐκείνου πὸν μεταχειρίζεται τὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σχολιαστὰς ἐρμηνεύουν: «Τόσο εἶναι πικρὸ, πὸν λίγο περισσότερο εἶναι ὁ θάνατος», κ’ ἔτσι μετάφρασαν οἱ περισσότεροὶ στὴ γλῶσσα.

μας, ὅμως μοῦ φαίνεται πὼς ἡ ἔννοια αὐτὴ βάζει στὸ Δάντε διαλογισμούς, πού δὲν εἶναι βέβαιο ἂν τοὺς εἶχε. Γιατί, τέλος πάντων, εἶναι ἀβέβαιο ἂν ὁ Δάντες θεωροῦσε καὶ τόσο πικρὸ πράμα τὸ θάνατο. Καὶ ὑποθέτω πὼς διαφέρει νὰ λέη κανεὶς πὼς ἀπὸ τὸν καημὸ του κόντεψε νὰ πεθάνη, ἀπὸ τὸ νὰ λέη πὼς πικράθηκε τόσο πολὺ πού λίγο πιὸ πικρὸς εἶναι ὁ θάνατος. Ὁ Καλοσγοῦρος φαίνεται πὼς δεχότανε τὴν ἐρμηνεῖα πού παραδεχόμαστε καὶ μεῖς, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὴ διατυπώσῃ μὲ ἀκρίβεια· σύνθεσε μιὰ φράση, πού δὲν ἀνταποκρίνεται στὸ φραστικὸ τρόπο πού ἀνάπτυξε ἡ γλῶσσα μας στὴν ἐξέλιξί της.

Ὁ Δάντες γράφει στὸν 24 στίχο: *acrua perigliosa*: δηλαδή: νερὰ ἐπικίντυνα. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει: στὰ νερὰ τοῦ κινδύνου. Ὅμως τὰ νερὰ τοῦ κινδύνου δὲν ἀποδίδουν τὴ φράση τοῦ πρωτοτύπου. Τὰ νερὰ τοῦ κινδύνου μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι καὶ ἐπικίντυνα, μὰ τὰ νερὰ ὅπου συνέβηκε κάποιος κίντυνος. Ἔτσι, στὰ γαλήνια νερὰ μπορεῖ νὰ κιντύνεψῃ κάποιος βρέφος, μὰ γιὰ ἕναν κολυμπιστὴ εἶναι ἀπόλαυση. Τὸ ἐναντίο, τὸ κείμενο μιλεῖ καθαρὰ γιὰ νερὰ ἐπικίντυνα, γιὰ ὁποιαδήποτε. Τὰ ἐπικίντυνα νερὰ τὰ μεταχειρίζεται ὁ Δάντες γιὰ παρομοίωση τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐβγήκε, καὶ ὁ ὁποῖος εἶταν τόσο ἐπικίντυνος, ὥστε δὲν ἄφησε ποτὲ πρόσωπο ζωντανὸ πού βρέθηκε σιμὰ του. Ὁ Καλοσγοῦρος δὲν παρανόησε τὴν ἔννοια τοῦ πρωτοτύπου, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ συνθέσῃ τὴν κατάλληλη φράση γιὰ νὰ τὴν ἐκφράσῃ στὴ γλῶσσα μας.

Ὁ Δάντες γράφει: *il corpo lasso*: δηλαδή: Τὸ κουρασμένο σῶμα. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει: τὸ κομμένο σῶμα. — Δίνει στὴ λέξη τὴν μεταφορικὴν ἔννοια πού δίνει ὁ λαὸς, μὰ ὁ λαὸς δὲ λέει κομμένο σῶμα ποτὲ μὰ ἢ προσθέτει τὴ λέξη κούραση ἢ τὴ λέξη κόπος: ἐκόπηκα ἀπὸ τὴν κούραση, ἢ λέει μοῦ κόπηκαν τὰ ἥπατα, ἐκόπηκε τὸ κουφάρι μου, ἢ λέει μονάχα: ἐκόπηκα.

Ὁ Δάντες γράφει: *Bestia senza pace*: δηλαδή: Χτῆνος χωρὶς εἰρήνη. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει: ἀσίγητο θηρίο. Ἡ φράση τῆς μετάφρασης χωρὶς ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου, δὲν ἀποδίδει τὴν ἐντονοτήτά του. Καὶ δὲν ἔννοῶ, γιατί νὰ μεταφέρῃ τὴν ἔννοια ἀπὸ τὴ λέξη εἰρήνη, στὴ λέξη σιγή. Γιατί νὰ πῆ ἀσίγητο καὶ ὄχι, ἀνειρήνευτο. Περίεργο!

Ὁ Δάντες στὸ στίχο 60 γράφει: *dove il sole tace*: δηλαδή: ὅπου ὁ ἥλιος σωμαίνει. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει: ἐκεῖ π' ὁ ἥλιος σιγαλιάζει. Ἡ λέξη σιγαλιάζει δὲν εἶναι εὐχρηστική, καὶ γίνεται ἀπὸ

τῆ σιγαλιά. Καὶ δὲν ἐννοῶ, ἀφοῦ διατήρησε τὸ μεταφορικὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου, γιατί νὰ μὴ βάλῃ τῆ λέξη σωπαίνει, μὰ νὰ μεταχειριστῆ μιὰ πλαστὴ λέξη ποὺ λέει τὸ ἴδιο πράμα λιγώτερο ἐντονο. Γιατί ἡ σιγαλιά δὲν εἶναι καὶ σιωπὴ, καὶ ὁ ἥλιος μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος δὲν ἔφεγγε καθόλου, ἐπομένως ἐσώπαινε ἀπολύτως.

Ὁ Δάντες γράφει στὸ στίχο 61 : *in basso loco* : δηλαδή: σὲ χαμηλὸ μέρος. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει : πρὸς τὸ σιάδι. Μὰ σιάδι δὲν εἶναι καὶ χαμηλὸ μέρος. Γιατί, ὡς ἀφήσουμε πῶς σιάδι, ἴσιωμα δηλαδή, μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καὶ σὲ κάποιο μέρος τῆς πλαγιᾶς ἐνὸς βουνοῦ, δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ καὶ τὰ χαμηλὰ μέρη ἐνὸς βουνοῦ, ὅταν μάλιστα αὐτὰ εἶναι κάποιο σκοτεινὸ δάσος. Ὅπως δὴποτε ὁ Δάντες δὰ μᾶς πληροφορεῖ γι' αὐτό, κ' ἐμεῖς δὲν ἔχουμε δικαίωμα νὰ τὸ φανταστοῦμε. Ἐπειτα, θαυμάσιο σιάδι εἶναι τὸ σκοτεινὸ, ἄγριο καὶ τραχὺ δάσος !

Ὁ Δάντες γράφει στὸ στίχο 102 : *la farà morir di doglia* : δηλαδή: θὰ τὴν κάμῃ νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὸν πόνο. Ὁ Κ. μεταφράζει : θὰ τὴν κάμῃ νὰ πεθάνῃ πονεμένη. Ἡ φράση τῆς μετάφρασης καὶ ἀδύνατη εἶναι καὶ ἀκαθόριστη. Γιατί ἓνας πεθαίνει πονεμένος γιὰ πλῆθος αἰτίες. Πεθαίνει πονεμένος ὅποιος πεθαίνει μὲ κάποιον πόνο, ὁ ὁποῖος εἶναι ποικίλης ἔντασης : πεθαίνει πονεμένος κάποιος πάλι γιατί πεθαίνει, μὰ τὸ κείμενο λέγει ρητῶς *di doglia* : ἀπὸ πόνο. Δηλαδή ὁ πόνος ποὺ θὰ τῆς δώσῃ θάνατο καὶ ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς.

Ὁ Δάντες γράφει στὸ στίχο 129 : *cu' inì elegge* : δηλαδή: τοῦς ὁποίους διαλέγει γιὰ κεῖ. Ὁ Καλοσγοῦρος μεταφράζει : κεῖ μέσα κράζει. Θαρρῶ πῶς δὲν ἔχει ὑπ' ὄψη τοῦ ἄλλῃ γραφῆς τοῦλάχιστον ἐγὼ δὲν μπόρεσα νὰ τὴν εὔρω. Μὰ ἐὰν δὲν ἔχη ὑπ' ὄψη τοῦ ἄλλῃ γραφῆς, ἐδῶ παρανόησε τὴ βαθύτητα τοῦ νοήματος. Γιατί τὸ διάλεγμα ποὺ κάνει ὁ Θεὸς τῶν ἱκανῶν ψυχῶν ν' ἀνέβουν στὸν Παράδεισο, δὲν ἔχει καμμιά μεροληψία, κ' ἐπομένως ἀδίκαια τὸ ἀπόφυγε ὁ μεταφραστής. Ὁ Θεὸς διαλέγει ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν, ποὺ ἔχουν πὰ τελειώσει τὴ δοκιμασία τῆς ζωῆς, τίς ἱκανές. Ἐπειτα ἐκεῖνο τὸ *ἐκεῖ μέσα*, δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ κλειστοῦ χώρου, ποὺ εἶναι ἀταιριασμένη γιὰ τὸν Παράδεισο, ὅπου βασιλεύει ὁ ἄπειρος Θεός. Καὶ τέτοιο δὲ λέει τὸ πρωτότυπο.

Ἐχτὸς ἀπὸ τίς φραστικὰς αὐτὰς ἀδυναμίες, ποὺ ἀδυνατίζουν τὸ πρωτότυπο, ἔχει καὶ ἄλλες συντακτικὰς καὶ γλωσσικὰς. Π. χ. Ὁ Καλοσγοῦρος γράφει : κατὰ τὸ μέρος ποὺ τελείωνε ἡ κοιλιάδα. Ἡ πρόθεσις κατὰ, ἔχει τὴ σημασία τῆς κίνησης, ἐνῶ τὸ πρωτότυπο

λέγει ρητῶς: la ove: ἐκεῖ ὅπου. Δηλαδή, ὄχι πρὸς τὸ μέρος ποῦ τελείωνε ἢ κοιλάδα, μὰ ἐκεῖ ποῦ τελείωνε ἢ κοιλάδα. Τὸ βουνὸ ποῦ συμβολίζει τὴν ἐνάρετη ζωὴ, καθὼς σημειώνει καὶ ὁ Καλοσγοῦρος, ἀρχίζει ἀμέσως μόλις τελειώνει τὸ δάσος, ποῦ συμβολίζει τὴν ἀμαρτωλὴ ζωὴ, καὶ ὄχι σὲ κάποια ἀπόσταση. Μὰ ὁ Καλοσγοῦρος, μεταχειρίστηκε τὴν πρόθεση κατὰ, ποῦ ἐκφράζει κίνηση, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ στάση. Αὐτὸ εἶναι σφάλμα.

Ὅμοίως γράφει: Εἶδα ποῦχε πιά τὲς πλάτες περιντυμένες τὲς ἀχιτίδες τοῦ πλανήτη. Ἐδῶ ἡ σωστὴ φράση εἶναι: Εἶδα τι πλάτες του ντυμένες πιά μὲ ἀχιτίδες τοῦ πλανήτη. Vestite dei raggi ὅπως ἔχει καὶ τὸ κείμενο, δηλαδή ντυμένες μὲ ἀχιτίδες. Ἡ γενικὴ τοῦ ἄρθρου dei δηλώνει μερισμόν, ἀοριστιάν. Ἄν ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ ὀρίσῃ, θάγραφε: i raggi. Ἄλλὰ τὸ βουνὸ δὲν εἶχε περιντυθεῖ τίς ἀχιτίδες τοῦ ἡλίου, ἀπλῶς εἶχε ντυθεῖ μὲ ἀχιτίδες τοῦ ἡλίου.

Ὅμοίως γράφει: Ἐξανάρχισα δρόμο. Ξαναρχίζω δρόμο δὲ λέμε, μὰ ξαναπαίρω δρόμο, ἢ ξαναπιάνω τὸ δρόμο. Ξαναρχίζω δηλαδή νὰ περιπατῶ. Ξαναρχίζω δρόμο, σημαίνει: ξαναρχίζω νὰ φτιάχνω κάποιο δρόμο ποῦχε χαλάσει.

Τέτοιες ἀδυναμίες ὑπάρχουν ἀρκετὲς στὸ Α' Ἄσμα, καὶ ἀναλόγως σ' ὅλη τὴ μετάφραση, μὰ, ἂν ὄχι στὸ Ἄσμα ποῦ ἐξετάζουμε, στὸ ὑπόλοιπο κείμενο ὑπάρχουν καὶ στρουφνότητες συντακτικὲς γι' αὐτὲς δὲ θὰ προστέσουμε τίποτα, γιατί τίς βρίσκει καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀναγνώστης μ' εὐκολία. Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ σημειώσουμε ἀκόμα λίγα λόγια γιὰ τίς στιχογραφικὰς ἀδυναμίες τοῦ μεταφραστῆ.

Στὸ στίχο 3, κάνει παρατονισμό:

Κι' ὁ ἀληθινὸς δρόμος γιὰ μένα εἶταν χαμένος.

Τονίζει τὴν τέταρτη συλλαβὴ καὶ τονίζει καὶ τὴν πέμπτη ὁμοίως μὲ γερῶτερο τόνο, σὲ τρόπο ποῦ ἀκούεται περισσότερο ὁ τονισμὸς τῆς πέμπτης. Δυὸ τόνοι κύριοι μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν σὲ δυὸ συλλαβές, ἀρκεῖ ὁ ἰσχυρότερος νὰ μὴ φεύγῃ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ, μὰ ἐδῶ ἴσα-ἴσα ὁ δεύτερος φεύγει ἀπὸ τὸ ρυθμὸ, μεταβάλλοντας τὸν ἰαμβικὸ σὲ τροχαϊκὸ.

Στὸ στίχο 79 κάνει μιὰν ἀνυπόφορη χασιμωδία:

ὦ! ὁ Βεργίλιος κλπ.

Ἐκεῖνα τὰ δύο ω, ο σιμὰ-σιμὰ καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου, εἶναι ἔξωφρενικά, γιατί μὲ κανέναν τρόπο δὲν κρύβεται ἡ ἀσχημία τους.

Μὰ τὰ τέτοια μικροστιχογραφικὰ λάθη θ' ἀποφεύγαμε καὶ νὰ τ' ἀναφέρουμε, ἂν ὁ μεταφραστὴς κατορθῶνε νὰ δώσῃ περισσότερὸ παλμὸ στὸ στίχο του, περισσότερη μουσικότητα καὶ τέχνη. Ὅπου

ζητάει ο ποιητής και με τοῦ ρυθμοῦ τὸ τσάκισμα νὰ δυναμώσῃ τὴν ἔκφραση, ὁ μεταφραστὴς περνάει ἀσυγκίνητος. Π. χ.

Στὸ στίχο 7, μεταχειριζόμενος ὁ Δάντες τὴ γνωστὴ παρατονία, πού ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὀνομάστηκε δαντέσκα, τονίζει τὴ λέξη poco στὴν ἔβδομη συλλαβῆ, ἀντὶ νὰ τονίσῃ τὴν ἔχτη ἢ κάποιαν ἄλλη ἀπὸ τὶς ζυγές. Καὶ ὁ παρατονισμὸς αὐτὸς δίνει τὴν ἐντύπωση τῆς ζωντανῆς ὀμιλίας, σὰν ὁ μιλητὴς νὰ σινόδευε κάποια λέξη του καὶ μὲ χειρονομία, γιὰ νὰ τῆς ἀυξήσῃ τὸ νόημα. Ἔτσι, μὲ τὸν παρατονισμὸ στὴ λέξη poco, λίγο εἶναι σὰ ν᾿ἄλεγε : πάρα πολὺ λίγο. Αὐτὸ τὸ μέρος ὁ μεταφραστὴς τὸ ἀπόδωσε σὰ νὰ τὸ διηγότανε κάποιος ἀνθρώπος ἀσυγκίνητος, σὰ ν᾿ἄτανε μιὰ ἔννοια πού δὲν ἀγγίξε τὰ αἰσθητάματα ἐκείνου πού τὴ λέει. Μὰ ὁ Δάντες ἴσα ἴσα γράφοντάς το, θυμότανε πὼς πραγματικὰ κιντύνει ἡ ζωὴ του.

Ὅμοιος, τὸν ἴδιο παρατονισμὸ μεταχειρίζεται στὸ στίχο 22 :

E comme quei, che con lena affanata

Μὲ τὸν παρατονισμὸ, στὸ στίχο αὐτὸ δίνει ἓνα τόσο κουρασμένο βᾶδισμα, πού θαρρεῖ κανεὶς πὼς βλέπει τὸν ἀνθρώπο νὰ λαχανιάζῃ. Ἐπειτα ὅλα ἐκεῖνα τὰ α στὴ λέξη affanata καὶ ἡ συνίζηση τῶν δυὸ α στὶς λέξεις lena καὶ affanata, ἀναγκάζουν τὸν ἀναγνώστη ν' ἀπαγγεῖλῃ σὰ νὰ λαχάνιαζε καὶ ὁ ἴδιος. Ὁ μεταφραστὴς ἀρκέστηκε ν' ἀποδώσῃ μονάχα τὸ νόημα, διηγούμενος μὲ ἀπάθεια. Ἔτσι, γενικά, ἀφαίρεσε τὰ πῦρ σημαντικὰ μέρη τοῦ ποιήματος, κατασταίνοντάς το γλωμὸ καὶ στερημένο ζωηρότητας καὶ παραστατικότητος.

Ὡς τόσο, καὶ μὲλες αὐτὲς τὶς ἀδυναμίες, ἡ μετάφραση τοῦ Γ. Καλοσγούρου, ἀκόμα καὶ σήμερα, ἀπομένει ἡ καλύτερη πού ἔγινε στὴ δημοτικῆ. Κι' ὅσο κι ἂν σ' ἄλλα σημεῖα ἀδυνατίζει κι' ἀδικεῖ τρομερὰ τὸ πρωτότυπο, σὲ μερικὰ ἄλλα κατορθώνει νὰ παρουσιάσῃ πολλὰ ἀπὸ τὶς χάρες του. Κι' ἂν ὁ Καλοσγούρος εἶχε τὴ σημερινὴ μας δημοτικῆ, χωρὶς ἀμφιβολία θ' ἀπύλλαζε τὴ μετάφρασή του ἀπὸ πολλὰς φραστικὰς ἀδυναμίας, καὶ ἴσως καὶ ἀπὸ στιχογραφικὰς, ἂν δὲν ἐξόριζε καὶ τελείως τὸν ἄχαρο δεκατρισύλλαβο πού ἐπηηρεασμένος ἀπὸ τὸν Πολιλά, ἐπεσοτίμησε. Καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ, αἰστανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ τονίσουμε πὼς ἂν ἡ μετάφραση αὐτὴ γιὰ τοὺς πολλοὺς δὲ θᾶναι τερπνὸ ἀνίγνωσμα, γιὰ κείνον πού θὰ θελήσῃ νὰ ξαναμεταφράσῃ τὸ θεῖο ἔργον τοῦ μεγάλου Φλωρεντινοῦ, θὰ εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα βοηθήματα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ *

Εἶναι ὁ τίτλος τῶν γαλλικῶν τραγουδιῶν τοῦ πρωτοπαρουσιάζει στὰ γαλλικὰ Γράμματα ἕνας δικός μας, ὁ Ἀλέξαντρος Ἐμπειρίκος. Ἐκδότης του; εἶναι ὁ γνωστός γιὰ τὸ γούστο του, ἐκδότης μαζὶ καὶ λογοτέχνης, κ. Εὐγένιος Φιγκιέρ.

Ἡ ποιητὴς τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ Αἰγαίου» ἔχει ἀκλόνητη πίστη στὴν παντοδυναμία τοῦ Λόγου. Πιστεύει πὼς ὁ ἄξιος λογοτέχνης θὰ βρῆ—καὶ πρέπει νὰ βρῆ—τὸν τρόπο νὰ ἐκφράσῃ, μὲ λέξη πλούσια καὶ ἀτσαλένια, καὶ τὶς πιδὲ ντελικάτες ἀποχρώσεις τῆς σκέψης του ἢ τῆς ψυχῆς του, εἴτε τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου ἔχει νὰ μᾶς τραγουδήσῃ, εἴτε τὶς εἰκόνες τοῦ ἔξω κόσμου λαχταράει νὰ περιγράψῃ. Δὲ γουστάρει ὁ κ. Ἐμπειρίκος τὴ λαγγυμένη φράση, τὰ ὑποβλητικὰ μισόλογα, τὴ χαριτωμένη ἀπαλοσύνη τοῦ μουσικοῦ ρεμβασμοῦ. Δὲν παραγνωρίζει, βέβαια, τὴν ἁρμονικότητα «νεραΐδα» πού στὰ κάλλι τῆς ἔκαψε τὴ λαμπάδα τῆς μεγαλοφυΐας του ἕνας Μπερόβεν. Ὅταν ὅμως τὸ «ἀνίκητο κῆμα τοῦ Τραγουδιοῦ» πλημμυρίζει τὴν ψυχὴ του, τότε, ὦ Μουσική:

«... Tu fuis, tu meurs, tu t'évapores,
Mélodieuse fée, au manteau de splendeurs
Quand monte et gronde en moi l'éruption sonore
Et l'invincible flot du Chant intérieur.

«C'est lui qui s'en allait vers les lointains sauvages.
Avec des rêves d'or et des gestes de fer!
C'est lui qui gravissait les rocs noirs des rivages
Et dont le puissant cri faisait vibrer les mers!

Τέτοιο λαχταράει τὸ τραγούδι τοῦ ὁ κ. Ἐμπειρίκος. Εἶναι φανερό πὼς δὲν εἶναι ἐπηρσεασμένος ἀπ' τὴ μουσικὴ θεωρία τοῦ μεγάλου Βερλαίν. Ὁ Γκωτιέ, ὁ Λεκόντ Ντελίλ, εἶναι οἱ Θεοὶ του.

Ἡ κ. Ἐμπειρίκος δὲ νοστιμεύεται αὐτὴ τὶς γαλιφιές τῆς ἀγάπης. Θέλει νὰ σκορπίσῃ τὸ τραγούδι του, ἀρρενωπὰ καὶ λαμπρόχερα, στὴ Φύση, τῇ μοναδικῇ του, τὴν ἀπόλυτη ἐρωμένη:

«O Nature! c'est toi la secle qui caresses
Mon esprit, du néant des choses convaincu»...

* Alex. Embiricos: «Poèmes de l'Égée», Paris Eug. Figuière, éditeur
Prix. 2 fr. 50.

Πῶς, τώρα, ὁ κ. Ἐμπειρικός, ἓνα νησιωτόπουλο, ἀπὸ τὴν Ἄντρο, πρωτοφάνηκε σὲ μιὰ φιλολογία αἰώνων, ὅπως εἶναι ἡ γαλλικὴ, μὲ τέτοια γλωσσικὴ καὶ τεχνικὴν ἐντέλεια, εἶναι ζήτημα ποῦ δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ τὸ ἐξετάσω. Ἴσως πάλι καὶ νὰ γελάστηκα στὴν ἐχτίμησή μου. Ἐξέρω τὴν ἀδυναμία μου γιὰ τὸ ὕφος τὸ ἀρρενωπὸ καὶ τὸ λαμπρολόγο καὶ δὲ βιάζω κανέναν νὰ μὲ πιστέψη.

X. ΜΟΛΙΝΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Γρ. Ξενοπούλου: Η ΜΑΡΙΤΑΝΑ, κωμωδία (comédie) σὲ τρεῖς πράξεις. Θέατρο - θίασος Κυβέλης.—Εἶναι περίεργο πῶς λογοτέχνες σὰν τὸν κ. Γρ. Ξενοπούλο, ποῦ ἔχουνε δώσει ἴσαμε τώρα στὴ λογοτεχνία μας κάτι ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ λογαριαστεῖ, ἐπιτρέπουνε νὰ παρουσιάζονται ἔργα τους σὰν τὴ «Μαριτάνα», τὴν τρίπρακτὴ comédie ποῦ ἀνέβασε τὶς πρῶτες μέρες αὐτοῦ τοῦ μῆνα ὁ θίασος Κυβέλης.

Ἡ comédie αὐτὴ δὲν ἔχει καμμιά πρόθεση ἀνώτερης τέχνης, μήτε πάλι, ἂν εἶναι γραμμὴν γιὰ τὸ πολὺ κοινό, ἔχει ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποῦ μποροῦνε νὰ ἱκανοποιήσουνε ἓνα κοινὸ ὀπωσδήποτε μορφωμένο κι ἀπαιτητικὸ. Οὔτε κὰν ὑπάρχει κωμικὸ στοιχεῖο μὲς στὴν κωμωδία, ἐχτὸς ἀπὸ κάποια λογοπαιγνία καὶ πεταχτὲς στιχομυθίες. Ἡ ἱστορία εἶναι κοινῆ, κοινὰ εἰπωμένη. Ἡ δράση ὅλη συγκεντρωμένη σὲνα πρόσωπο, τὴ Μαριτάνα, κι ὅλα τᾶλλα παραμερισμένα, σὰν κουμπάρσοι. Μαρτυρικὴ εἶτανε ἡ θέση τοῦ καλοῦ ἠθοποιοῦ κ. Ν. Παπαγεωργίου, ποῦ ὑποχρεωμένος νάκουε ἐπὶ μισῆ ὥρα μιὰ ἐξήγηση—ἐξομολόγηση τῆς Μαριτάνας δίχως νὰ πεῖ λέξη εἶχε ρθεῖ σὲ τέτοια ἀμηχανία ποῦ δὲν ἤξαιρε πῶς νὰ σταθεῖ γιὰ νὰ μὴ φαίνεται σὰν ἄψυχο ἀντρέικελλο—ἠθοποιὸς ποῦ ξαίρει θαρροῦμε καλὰ τὴ σκηνή. Ἄπ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβει τί διάλογο καὶ τί σκηνικὰ προτερήματα ἔχει αὐτὸ τὸ ἔργο. Τώρα ἓνας κριτικὸς ὁμολόγησε πῶς δὲν ἔχει τὸ ἔργο ἄλλα προτερήματα, μὰ ἐχτελεῖ τὸν προορισμὸ του γιὰτὶ εἶτανε γραμμὸ πάνω στάχναρια τῆς κ. Κυβέλης.

Ἴσαμε τώρα θαρροῦσαμε πῶς ὑπάρχανε στὸ θέατρο δυὸ κατηγορίες ἔργων θεατρικῆς τέχνης: Ἔργα δραματικῆς τέχνης σοβαρὰ κ' ἔργα δραματικῆς τέχνης ἐλαφρά, δηλ. θεατρικὰ ἔργα ποῦ μὲ τ ἐχνη γραμμὲνα ζητᾶνε νὰ συγκινήσουν ἢ νὰ διδάξουνε τὸ θεατὴ κι ἄλλα ποῦ μὲ τ ἐχνη πάλι γραμμὲνα ζητᾶνε νὰ τόνε διασκεδάσουν. Τώρα μαθαίνουμε πῶς ὑπάρχει καὶ τρίτη κατηγορία ἔργων ποῦ μὲ τ ἐχνη ἢ δίχως τέχνη ζητᾶνε νάνα.

γραμμένα πάνω στάχναρια ενός ήθοποιού κ' είναι ικανοποιητικά ἄν αὐτὸ μόνο καταφέρουνε. Ὅσο γιὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ κ. Γρ. Ξενόπουλου πὼς ἡ ὑπόθεση τῆς Μαριτάνας δὲν εἶναι κοινὴ γιατί ἄν ἡ ἐκδίκηση τῆς ἀπατημένης γυναίκας εἶναι κοινὸ πρᾶμα, ὁ τρόπος ὅμως τῆς ἐκδίκησης τῆς Μαριτάνας δὲν εἶναι καθόλου κοινός, τοῦ θυμίζουμε πὼς δὲν ὑπάρχουνε θέματα κοινὰ καὶ μὴ κοινὰ παρὰ τρόποι κοίνοι ποὺ θὰ μεταχειριστεῖ ὁ συγγραφέας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ὑπόθεσής του. Καὶ πὼς ὁ Μοντεπέν ἔγραψε μὲ τὰ πιὸ ἀσυνήθιστα θέματα ἀηδιαστικὰς κοινοτοπίες, καὶ πάλι πὼς ἡ ὑπόθεση ὄλων σχεδὸν τῶν ἔργων τοῦ Χάμσον, ποὺ μᾶς φαίνονται καινούρια καὶ ἀσυνήθιστα, εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰ πιὸ κοινὰ καὶ συνηθισμένα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

ΗΛ. Φ. ΗΛ.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὸ ἐρχόμενο τεῦχος τοῦ «Νουμά» θὰ κυκλοφορήσει στὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, σελίδες 96, καὶ γιὰ τοὺς δύο μῆνες μαζί, Ἰούλιο καὶ Αὐγουστο, ὅπως τῶχουμε καθιερώσει ἀπὸ χρόνια τὸ καλοκαίρι. Θὰ περιέχει ποιήματα τοῦ Καρθαίου, Ν. Πετιμεζᾶ, Γιάννη Οἰκονομίδη, Κ. Καρωτάκη, Δηγήματα Καζ Καζαντζάκη, τοῦ Δ. Καμπούρογλου, Μιχ. Πετρίδη, κροῖες τοῦ Γιαλούρη, κροῖκὸ ἄρθρο τοῦ Θρ. Καστανάκη γιὰ τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Μπουρζέ, μελέτη τῆς Διδας Ἑλένης Χαλκούση γιὰ τὸ «Ξένο θέατρο στὸ Παρίσι», τὴ σύγχρονὴ ξένη φιλολογικὴ κίνηση, μεταφράσματα ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ καὶ Γερμανικὴ ποίηση, καθὼς καὶ μίαν ὠδὴν τοῦ Ὁράτιου ἀπὸ τὸ Γερμανο Σπαταλά.

— Ἐξὸν ἀπὸ τὰ παραπάνω θὰ δημοσιευτεῖ στὸ διπλὸ τεῦχος καὶ ἡ διάλεξη τοῦ συνεργάτη μας Ρήγα Γκόλφη γιὰ τὸ «Ἔργο τοῦ Βαλαωρίτη», ποὺ δόθηκε στὸ Ἑλληνικὸ Ὀδείο τὸν Ἀπρίλη 1923.

— Τὸν ἐρχόμενο χειμῶνα ἐτοιμάζονται νὰ γιορταστούνε τὰ ἐκατόχρονα τοῦ Ποιητῆ (1824 - 1924) κ' ἔτσι ἡ μελέτη τοῦ Ρήγα Γκόλφη, ἔργεται σὰν πρόλογος τοῦ γιορτασμοῦ.

— Παρ' ὅλη τὴν καλὴ θέληση ποὺ εἶχαμε νὰ φηριστήσουμε τὸν παλιὸν συνεργάτη μας, συγγραφέα τοῦ «Ὀδυσσεά», κ. Α. Γερανό, τυπώνοντας τὴ σημερινὴ πρόζα του, ὅπως τὴν εἶχε γραμμένη, χωρὶς τόνους καὶ διπλά σήματα, δὲν τὸ καταφέραμε καὶ τοῦτο ἀπὸ λόγους καθαρὰ τεχνικοὺς-τυπογραφικοὺς. Τὸ νέο σύστημα γιὰ νὰ ἐφαρμοστεῖ χρειάζεται ριζικὰ μέτρα. Δηλαδή νὰν τὸ παραδεχτοῦμε ὅλοι γιὰ νὰν τὸ παραδεχτοῦνε κ' οἱ στοιχειοθέτες. Ἀλλὰ πὼς; Κάθε Ρωμιὸς διανοούμενος μεταχειρίζεται καὶ τὸ δικὸ του σύστημα! Κ' ἐμεῖς γιὰ μίαν ὁμοιομορφίαν πασιζουμε, ὅσο μπορούμε.

— Στὶς φιλολογικὰς κουβέντες ποὺ δημοσιεύει ἡ ἐφημερίδα «Ἐλεύθερος Λόγος», εἶδαμε πὼς ὁ ποιητὴς Γουπάρης, ὁμολόγησε ὅτι δὲν ἔχει παρακολουθήσει τὴν ἐργασία τῶν νέων, γιατί πολλὰ χρόνια γύριζε στὶς ἐπαρχίες. Νομίζουμε πὼς ἡ δικαιολογία αὐτὴ δὲ στέκεται, ἀφοῦ ἕνας Ψυχάρης στὸ Παρίσι, ἕνας Πάλλης κ' ἕνας Ἑφταλιώτης στὴν Ἀγγλία, παρακολουθοῦνε καὶ

ξαιρουνε τι γίνεται στην Ελλάδα. Ο Γρυπάρης, όσο αξιόλογος ποιητής κι αν είναι, είναι μαζί και τμηματάρχης των Καλών Τεχνών, και υποτίθεται πώς πρέπει όχι να ξαιρεί μα να έχει μελετήσει ολόκληρη τη λογοτεχνία μας. Η ομολογία αυτή του ποιητή Γρυπάρη, καθώς και τα λόγια του κ. Ξενοπούλου, μάς έδωσαν αφορμή να πούμε, όσα σημειώνουμε στα «Φαινόμενα» του σημερινού φύλλου μας.

— Από τον έκδοτικό οίκο «Αθηνά» θα κυκλοφορήσει σε λίγο ή «Ανθολογία των νέων διηγηματογράφων», φροντισμένη από τον κ. Α. Παπαδήμα, με έργα των Νικολαΐδη, Λαπαθιώτη, Νταϊφά, Πάνου Ταγκόπουλου, Παπαδήμα, Φωτιάκη, Αιλής Πατρικίου (Γακωβίδη), Καστανάκη, Χρηστίδη κ. ά.

— Η γνωστή στο Αθηναϊκό καλλιτεχνικό κοινό κ. Φούλα Κενταύρου - Οικονομίδη, άλλοτε μαθήτρια της κ. Φωκά, που είναι τώρα καιρό στην Εβρώπη για την τελειοποίηση της τέχνης της, έδωσε τελευταία ένα κονσέρτο στη Δρέσδη της Γερμανίας.

Η άπτήρηση του καλλιτεχνικού τραγουδιού της έφτασε ως εδώ μέσ' από τα γερμανικά φύλλα, που καθώς γράψανε, ή κ. Οικονομίδη κατάφερε να καταχτήσει πολύ εύκολα το δύσκολο άλλωστε γερμανικό κοινό με τη δροσεράδα της φωνής της και με της τέχνης τη δύναμη. Τραγούδησε παλιά ιταλικά κομμάτια της Αναγέννησης, (Carissimi, Cassini κ.τ.λ.) καθώς και γερμανικά, του Λίστ την πέμπτη Ούγγαρέζικη Ραψωδία, Σομππερτ Μαραμένα Λουλούδια, Χαϊντελ, Μόζαρτ, κ. ά.

Η κ. Οικονομίδη θα δώσει και τον ερχόμενο χειμώνα μερικά κονσέρτα στη Γερμανία κι αργότερα θα την έχουμε στην Αθήνα.

— Στις 9 τούτου του μήνα πέθανε ο Γάλλος Ακαδημαϊκός Πιερ Λοτι (Ιουλιανός Βιό) σε ηλικία εβδομήντα τριών χρόνων. Πολυταξίδευτος, τις εντύπώσεις του από τα διάφορα μέρη που έχει επισκεφτεί τις έδωσε σε σειρά ρομάντζα, όπως «ο Ψαράς της Ισλανδίας», «ο Άδελφός μου Υβ», «Η Κυρία Χρυσάνθεμον», «οί Απογοητευμένοι», «το Ρομάντζο ενός Σπαχή», όχι ολόελα στερημένα από κάποιο αφηγηματικό ταλέντο. Αυτό δά είναι κι όλη ή μεγάλη τέχνη του Λοτι, που ό άκριτος κι εύκολοθάμπωτος από κάθε τι ξένο Ρωμιός δημοσιογράφος αναγνώριζε προκαταβολικά κάθε φορά που άποφάσιζε να χτυπήσει το Λοτι για το γνωστό μισελληνισμό του. Το έργο του Λοτι βάθος κανένα δέν έχει, και το ύφος του πάλι δέν είν' από κείνα που κάνουν ένα έργο μεγάλο. Είν' ένα ύφος που μπορεί να χαρακτηριστεί έλκυστικό. εύχάριστο, τερπνό, όχι όμως και δημιουργικό μεγάλο. Οι περιγραφές του. οί άφήγησές του, είναι όλες εύχαραστα γραμμένες κοινοτοπίες. Μόλες τις περιηγησές του σε διάφορες χώρες έχει κάποιες περιγραφές φυσικών καλλονών, που καθόλου δέ διαφέρουνε από τις περιγραφές που θάκανε ένας μαθητής γυμνασιού, κάπως άσκιμημένος στην έαθεση ιδεών. Ωστόσο, επειδή εΐτανε άκαδημαϊκός και ξένος, ή πολλές φορές άυστηρή κι άδικη για Έλληνικά έργα κριτική μας δέν είχε κανένα ένδοιασμό νάν του άναγνωρίσει τη μεγάλη του λογοτεχνική αξία.

— Στις 6 Ιουνίου πέθανε κι ό γνωστός Έλληνιστής και φιλέλληνας Άλφρέδος Κρουαζέ, μέλος της Ακαδημίας των Έπιγραφών. Το σπουδαιότερο έργο του εΐτανε ή «Ιστορία της Έλληνικής Φιλολογίας», γραμμένη σε συνεργασία μαζί με τον άδελφό του Μωρι; Κρουαζέ (1846—1922).

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Νικ. Καρ. Φελούρη, Μολάους. Ἡ «Ἀνθούλα», τὸ σονέτο πού ἐμπνεύ-
στηκες ἀπὸ τῆ «Χαμένη ζωή» τοῦ Παρορίτη, ἀρκετὰ συγκινημένο, καὶ τὸ δώ-
σαμε στὸν ἴδιο, μαζὶ μὲ τὸ γράμμα σου. Ὁ διαλεχτὸς συνεργάτης μας ἰδιαί-
τερα σ' εὐχαριστεῖ, ἀφοῦ μάλιστα, ὅπως λές, χρημάτισες καὶ μαθητῆς του.
κ. Π. Χάλαρη. Ὁ «Νουμάς» σέβεται ἀπὸ τοὺς παλιούς, ἐκείνους, πού
σεβονται τοὺς νέους. Μὰ μὴ μπερδεύεις τὰ πράματα. Νέοι δὲν εἶναι μῆτε
οἱ γκῆρίζοι, μῆτε ἁ καθαροκόλαριοι. κ. Δημο Βελουχινό, Καρ-
πενήσι. Ἐκεῖνος πού σ' ἔβαλε ἥρωα στὸ ρομάντζο του μᾶς πληροφορεῖ πὺς
εἶσαι μεγάλος λογοτέχνης, σαράντα χρονῶν. Γιὰ τὸ δεύτερο περιμένουμε νὰ
διαμαρτυρηθεῖς ἐξὸν πᾶσι καὶ ἂν ἐπιμένεις νάσαι καὶ σὺ μαίτη... «νεανίσκος».
κ. Ἐμμ. Μαρσάλη, Σικάγο. Λάβαμε τ' Ἀμερικάνικα περιοδικὰ πού μᾶς
ἔστειλες, καὶ σὲ φχαριστοῦμε πολὺ. Ἄ θέλεις, στέλνε μας ταχυκὰ, τὸ «Sha-
dowland», πού εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν Ἐξπρεσσιονιστικὴ Σχολὴ πού
ἀντιπροσωπεύει, καὶ ἀπὸ τὰ φιλολογικὰ τὸ «International Book Review»,
«Bookman», «Dial», καὶ προπαντὸς τὸ «Editor», πού ἔχει τὴ συνολικὴ φιλο-
λογικὴ κίνηση τῆς Ἀμερικῆς. Τάλλα, «Smart Set», «Theatre» κτλ. εἶναι
«magazines», καὶ περιττὸ νὰ μπαίνεις στὸν κόπο νὰ μᾶς τὰ στέλνεις. Λαβαί-
νουμε σωρὸ τέτοια στὸ «Νουμά». κ. Κ. Σαρμ. Λάρισσα. Σχετικὰ μὲ τὴν κρι-
τικὴ τοῦ Π. Τ., πού ἀναφέρεις, ἔγραψε ὁ κ. Φ. Π. στὴν «Πολιτεία». Ὅσο
γιὰ τὸν Ἀμερικανὸ πωλητὴ, πού μᾶς ρωτᾷς, ὄχι φίλτατε, αὐτὸς δὲ βρίσκεται
στὴ ζωή. Ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸ Μάρτη τοῦ 1892 στὸ κοιμητήρι τοῦ Κάμντεν.
Τὰ ἔργα του ἔχουνε μεταφραστεῖ καὶ Γαλλικὰ. Ζήτησε τὰ «Φύλλα τῆς Χλόης».
κ. Πέτρο Μαρμ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, θαρροῦμε, ἐπειδὴ ἔχεις «παραγωγικὸν
ὄργανο» νὰ ξεσπᾷς στὴ ράχη τοῦ «Νουμά» στέλνοντάς μας κάθε τόσο ἕναν
πλίκο δηγήματα, καὶ μάλιστα συστημένα! Φρόντισε τὸν «ὄργανο» σου
νὰ τὸν διαθέσεις ἄλλοῦ, μὲ μεγαλήτερον ἐθνικὴ ὠφέλεια. Δ)δα Ἐλ. Χαλι.
Παρίσι. Φχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνεργασίαν σου. Θὰ δημοσιευτεῖ στὸ ἐρχόμενο.
Περιμένουμε καὶ ἄλλα παρόμοια. κ. Γιαν. Σταμ. Εἰδικὸ σύγγραμμα γιὰ τὴν
ἱστορίαν τῆς Γερμανικῆς λογοτεχνίας, δὲν ὑπάρχει στὴ γλώσσα μας. Ὅμως
μπορεῖς νὰ μάθης ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν Γερμανῶν λυρικῶν πού γυρεύεις, ἅμα
διαβάσεις μιὰ κριτικὴ, ὅποια νάναί, τοῦ φίλου μας Λ. Κ. κ. Κ. Φ. Πολύ...
βυζαντινὸ τὸ ἐπίγραμμά σου, ἂν καὶ δημοσιευταί:

Πεζὸς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά,

Ρυθμὸς ἀπὸ τὴν ἄλλην,

Πεζόρρυθμος, Ρυθμώpezος,

—Καλὰ μᾶς τάπαν κιᾶλλοι!...

κ. Γιαν. Περγ. Σπέτσες. Φχαριστοῦμε γιὰ τὴν πρόσκληση στὸ δροσερὸ σου
νησάκι. Μὰ λέμε τοὺς δυὸ μῆνες τῆς διακοπῆς νὰ τοὺς περάσουμε κ' ἐφέτος
στὴν Ἀρχαδία, ὅπου βρίσκεται καὶ ἡ κοιτίδα τῆς γενιάς μας. Θὰ σοῦ γρά-
ψουμε ἀπὸ κεῖ πλατύτερα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΓ' ΤΟΜΟΥ

(ΧΡΟΝΙΑ Κ-1923 Α. ΕΞΑΜΗΝΟ)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- Μάρκος Αύγερης, Ἐγκώμιο, σελ. 321.
Α. Ἀργης, Εὐτυχία, σελ. 133.
Μ. Βάλασας, Τὸ Ἑλληνικὸ Τραγούδι, σελ. 148.
Κ. Βάρναλης, Οἱ Μοιραῖοι, σ. 174.—Στὸ Πέρασμά Σου, σ. 401.
Γιάννης Βλαχογιάννης, Ὁ διπλοπρόσωπος, Ἀμυδαλιές, σελ. 332.
Ἡλ. Π. Βουτιερίδης, Θλίψη, σελ. 95.—Θλιμένη νύχτα, σελ. 331.
Δημοσθένης Ν. Βουτυράς, Ἄμα Ἐφυγε, σ. 12.—Σὲ ἄλλον κόσμο, σ. 334.
Α. Γερανόσ, Γράμματα στὴ Γυναίκα μου, σελ. 402.
Ρήγας Γκόλφης, Φαντασία καὶ Ποίηση, σελ. 63.—Στοχάσου, σελ. 100.—
Πρῶτὸ θολό, σελ. 175.—Τὸ πρῶτο βιβλίο τοῦ Μαλακίου, σ. 188.—Χα-
ρακτήρας, σ. 276.—Γιατί, σ. 317.—«Τοῦ Χάρου ὁ Χαλασμός», σ. 352.
Ἄντ. Γιαλούρης, Δυὸ δῶρα, σ. 192.—Ἡ Ἀνάξια, σ. 424.
Φῶτος Γιοφύλλης, Πηνελόπη, σελ. 187.—Κάποια Περσασμένα, σ. 360.
Στέφ. Δάφνης, Ἡ Κλαπαδόρα, σελ. 201.
Αἰμιλία Στεφ. Δάφνη, Τῆς Πολιτείας οἱ δρόμοι, σελ. 186.—Ἡ Γῆ
καὶ τὰ στάχυα, σελ. 423.
Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, «Μπρουσός», σελ. 248.
Ἡλ. Φ. Ἡλιοῦ, Δυὸ βραβεῖα τοῦ Φιλαδέλφειου, σελ. 215.—Ἡ Τριλογία
τῆς Ψυχῆς μου.—Βῆματα στὴ Χλόη, 383.—Ἡ «Μαριτάνα», σελ. 457.
Γαλάτεια Καζαντζάκη, Ἀγάπη, σελ. 101.—Αἰῶνιες ἱστορίες, σ. 179.—
Ἐρημιά, σελ. 322.
Μήτσης Καλαμάς, Σονέττο, σελ. 411.
Σταῦρος Κανονίδης, Ἀπὸ τίς «Ἀπομόναχες ὥρες», σελ. 96.
Κ. Καρθαῖος, Προσχε, Ἀνάγκη, Τὸ δεῖλι, σ. 6.—Τετράστιχα, Νέα τρα-
γούδια σ. 7.—Ὁ Ποιητής, σελ. 92.—Μούσα, Ὅλα σὰν ψέματα, σ. 328.
Κ. Γ. Καρνωτάκης, Στροφές, σελ. 112.—Ὁ κῆπος εἶμαι, Τελευταῖο τα-
ξίδι, σελ. 272.
Θρ. Καστανάκης, Τὰ ἐκατόχρονα τοῦ Ρενάν, σ. 284.—Καλή του ὥρα, σ. 413.
Φ. Κόντογλους, Τασίτσα, σελ. 280.
Λέων Κουκούλας, Ἀγάπη, σελ. 273.—Εἶναι τὰ μάτια, σελ. 412.
Ἄθ. Κυριαξῆς, Σὲ μιᾶς βρυσούλας τὸ ρυθμό, σελ. 244.
Νίκος Λαϊδης, Σημείωμα γιὰ τὸν ποιητὴ Τέννυσον, σελ. 361.
Ἄγης Λεβέντης, Φεγγάρι, σ. 9.—Πρὸς κάποιους ξένους τόπους, σ. 112.—
Πόνος, σελ. 410.
Μ. Μαλακίου, Κανηφόρα, σελ. 161.—Χυνόπαρο, σελ. 367.
Ἄπ. Ν. Μαγγανάρης, Γκραϊτχεν, σελ. 360.
Δώρα Μοάτσου, Νοσταλγίες, σελ. 275.
Χ. Μολίνος, Jean-Jacques Rousseau, σελ. 73.—Ἐνα βιβλίο τοῦ Ρενάν,
σελ. 292.—Τὰ τραγούδια τοῦ Αἰγαίου, σελ. 456.

- Στέφ. Μόρφης, Αίχμαλώτων Γυρισμός, σελ. 329.
 Μυρτιώτισσα, Βάλε νά πῶ, σελ. 246.
 Γρηγόριος Ξενόπουλος, Μανόλιες, σελ. 162.
 Κωστής Παλαμᾶς, Ἐνα γράμμα σελ. 2.—Οἱ Ἄλυσίδες σελ. 3.
 Λεάνδρος Παλαμᾶς, Φθινόπωρο, Ἡ πυγολαμπίδα, Σὲ μικρὴ Γιακω-
 νέζα, σελ. 176.
 Ἰωάν. Μ. Παναγιωτόπουλος, Ὁ Δρόμος μὲ τις νερατζιές, σελ. 411.
 Σπῦρος Παναγιωτόπουλος, Οἱ Στοχασμοὶ τῆς νύκτης, σελ. 185.—
 Ἐλεγεία, σελ. 330.
 Κώστας Παρορίτης, Ἀντρέας Καρκαρίτσας, σελ. 17.—«Χαμένα κορμιά»,
 σελ. 69.—«Πεζοὶ Ρυθμοί», σελ. 113.—Χαμένη ζωὴ, σελ. 253.—«Pedro
 Cazas», σελ. 355.
 Ν. Πετιμεζᾶς-Λαύρας, Τὸ Ξορρεβόνιασμα, σελ. 92.—Σημείωμα γιὰ τὰ
 «Τσιγγάνικα Τραγοῦδια», σελ. 345.
 Μιχ. Πετρίδης, Ἡ νέα μας Ποίηση, σελ. 308.
 Γιάννης Περγιαλίτης, Τραγοῦδια τῆς Ἀκρογιαλιᾶς, σελ. 248.
 Ἰωσήφ Ραφτόπουλος, Ὡ, ματιά, Ἐνα σαλόνι, Ὑπνε, σελ. 111—Ὡ νὰ
 ὁ Διόνυσος, Ὡ! ἐγὼ ἢ χορεύτρα, σελ. 245—Ὑμέναιος, Ἴτσα, σελ. 246.
 Μιχ. Α. Ροδᾶς, Γυναῖκες, Ναυάγια, Λουλούδια, σελ. 33.—Γαλήνη, Ἀμαρ-
 τωλῶν, Ἐκδίκηση, Ἀπόγωση, σελ. 196.—Οἱ Γλάροι, Τὸ λαβωμένο
 πουλί, σελ. 344.
 Louis Roussel, Τὰ «Φιλολογικὰ Πορτραῖτα», σελ. 226,
 Γεράσιμος Σπαταλαῖς, Μὲ τὰ μελίσσια ὅταν βομβίζουν, σελ. 274.—Ἡ
 Κόλαση τοῦ Δάντη, σελ. 386, 450.
 Στέλιος Σπεράντσας, Γιὰ τὸ Ἀρμοτολός, σελ. 398.
 Γιάννης Στογιάννης, Ἄφρῳ, Νὰ εἴσουν ἄφρῳς, σελ. 93.
 Δ. Π. Ταγκόπουλος, Περικλῆς Γιαννόπουλος, 34.—Γιάννης Καμπύσης,
 σελ. 82.—Διαβάζοντας τὸ τρίτο τεῦχος τοῦ «Νουμά», σελ. 297.
 Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, Διαβατική, Φῶτα βραδινά, σελ. 8.—Ἀπο-
 στροφὴ, Τραγουδάκι, σελ. 102.—Χωρισμός, Πόνος κρυφός, Σὲ μὴν
 Ἀπελλιμένη, σελ. 184.—Ἐρώτων Λιτανεῖες, σελ. 185.—Στ. Κανονίδη
 —Ἐλεοῦσα, 213.—Οἱ ὀμιλίες τῶν Νέων, σελ. 236.—Καθὼς βογοῦν τὰ
 κύματα... σελ. 250.—Ἐσρινὴ συμφωνία, Ἐκ βαθέων, σελ. 326.—Σο-
 λωμός καὶ Παλαμᾶς, σελ. 370.—Μὲ νέα φτερά, Ἀνοιξιὰτικες πνοές σ. 407.
 Μ. Φιλήντας, Καί, τὸ εἰδικό, σελ. 75.—Γλωσσολογικά, 146, 311, 392.
 Κ. Φριλίγγος, Οἱ Μάγοι, σελ. 332.
 Hortath Endre, Τὰ ἑκατόχρονα τοῦ Πετῆφη σελ. 29.
 Ψυχάρης, Καλλιτέχνες καὶ γλῶσσα, σελ. 1.—Γιὰ τὸ Ρενάν, σελ. 291.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΑ

- Henri Barbusse, Ἀνάσταση, (Μετ. Πέτρου Χάρη), σελ. 202.
 Κ. Μάλλοντ Ζούλια, (Μετ. Σταύρου Κανονίδη), σελ. 44.
 Robert Burns, Εἰδύλλιο, Ὁ χαρούμενος χῆρος, (Μετ. Ν. Λατῆ). σ. 42.
 Γιόχαν Μπόγιερ, Β. Βλάσκο Ἰμπάνιεθ, (Μετ. Β. Δασκαλάκη), σελ. 198.
 Robert Browning, Μιὰ ἐλαφριά γυναῖκα, (Μετ. Α. Παλαμᾶ), σ. 434.

- Thomas Carlyle, Ὁ Ἡρωας—Ποιητής, (Μετ. Ἡλ. Ἡλίου), σελ. 438.
 Ριχάρδος Ντέμελ. Κάποια βράδια, (Μετ. Κ. Καρθαίου), σελ. 283
 Ralph Waldo Emerson, Δόσε τα ὅλα στὸν Ἔρωτα, (Μετ. Λέανδρου Παλαμά), σελ. 10.
 Em m. Geibel, Τετράστιχο, (Μετ. Λέοντα Κουκούλα), σελ. 370.
 Γκαίτε, Φάουστ, (Μετ. Θρ. Σταύρου), σελ. 241.
 Ἑρρίκος Χάινε, Τραγούδια, (Μετ. Κ. Καρθαίου), σελ. 196.—Heimkehr, (Μετ. Κ. Γ. Καρυωτάκη), σελ. 343.
 Κνστ Χάμσου, Οἱ σκλάβοι τῆς Ἀγάπης, (Μετ. Β. Δασκαλάκη), σ. 104.
 Paul Hartwig, Ἄτυχος Γάμος (Μετ. Ἀπ. Ν. Μαγγανάρης), σελ. 444.
 Ἴβάρ Λούντμπεργ, Ὁ Στρίντμπερ καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ Πόνου, (Μετ. Ι. Χρυσάφη) σελ. 125.
 Camille Maclair, Pastel, σ. 132.—Κρύσταλλα, (Μετ. Πέτρου Χάρη), σελ. 380.
 Jean Richerpin, Τσιγγάνικα τραγούδια, σελ. 36, 347, (Μετ. Ν. Πετμεζᾶ—Λαύρα).
 Mathurin Régnier, Ἐπιτάφιο, (Μετ. Κ. Γ. Καρυωτάκη) σελ. 11.
 Ὅσβαλντ Σπέγκλερ, Ρυθμοὶ—Ὄργανισμοί, (Μετ. Σταμν.) σελ. 207.
 R. Tagore, Σομάκα καὶ Ρίτβικ, (Μετ. Κ. Τρικογλίδη), σελ. 294.—Ἀπὸ τὸν «Κηπουρό», (Μετ. Κ. Καρθαίου), σελ. 436.
 Alfred Lord Tenpnyson, Ἡ Βασίλισσα τοῦ Μάη, (Μετ. Ν. Λαϊδη), σ. 366.
 Ἄντ. Τσέχοφ, Τὸν καταργήσανε (Μετ. Στ. Κανονίδη), σελ. 119.
 Oscar Wilde, Πεζὰ ποιήματα, (Μετ. Κ. Καρθαίου), σελ. 116.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

- Ὁ Νουμάς, Ὅσοι ἄγοι μαζί μας, σελ. 55.—Τὰ Εἰκοσάχρονα τοῦ «Νουμά» σελ. 57.—Ἡ μετάφραση τῶν τραγουδιῶν τοῦ Richerpin, σελ. 74.—Τὸ Ἔργο τοῦ Ψυχάρη, σελ. 151.—Παλιοὶ καὶ νέοι λογοτέχνες, σελ. 152.—Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο καὶ οἱ Λόγιοι, σελ. 234.—Γιὰ τοὺς λογογράφους μας, σελ. 238.
 Περιοδικά, Libre, Νέα Ζωή, Νέα Πολιτικὴ, σελ. 79.—Ξένα Περιοδικά, σελ. 80.—Ἄργω, Ἐσπερος, σελ. 396.
 Φιλικά Γράμματα, Ὑστερ' ἀπὸ τὸ Σολωμὸ (Κ. Καρθαῖος), σελ. 76.—Νουμάς καὶ Γληνὸς (Δ. Ταγκόπουλος), σελ. 77.—Ἐνα γράμμα (Α. Ἄργης), σελ. 238.—Μιά κρίση γιὰ τὸ Νουμά (Karl Dieterich), σελ. 395.
 Πικραγκάθης, Ἐπιγράμματα, σελ. 71, 398.—Αὐτοακαδημαϊκός, σελ. 154.
 Φαινόμενα καὶ Πράγματα, σελ. 61, 133, 211, 300, 381, 445.
 Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σελ. 135, 230, 302, 383, 448.
 Ἡ Γνώμη τῶν ξένων γιὰ τὴ Φιλολογία μας, σελ. 70, 391.
 Ζένη Φιλολογία, σελ. 72, 137, 231, 303, 394.
 Νέα βιβλία, σελ. 155, 313, 397.
 Θεατρικὴ Κίνηση, σελ. 398, 457.
 Τί γράφουν οἱ ἄλλοι, σελ. 156, 315.
 Ὅτι θέλετε, σελ. 79, 158, 239, 317, 399, 458.
 Χωρὶς Γραμματόσημο, σελ. 80, 160, 319, 460.

EIKONEΣ

Ἄλεξ. Πετέφη (Σκίτσο Βεντzur).....	Σελ. 28
Δ. Π. Ταγκόπουλος (Σκίτσο Μίμη Παπαδημητρίου).....	» 59
Κ. Καρθαῖος (Σκίτσο Σπ. Βανδώρου).	» 76
Γιάννης Καμπύσης, (Φωτοστιγχογραφία).....	» 81
Γρ. Ξενοπούλος (Σκίτσο Μ. Παπαδημητρίου).....	» 163
Μπλάσκο Ἰμπάνιεθ (Ἄπὸ τὸ Νορβηγικὸ Περιοδικὸ Arena).....	» 199
Στ. Σπεράντσας (Σκίτσο Μαυριάκου—Noir).....	» 219
Κ. Παρορίτης (Σκίτσο Μ. Παπαδημητρίου).....	» 253
Ἐργέστος Ρενάν (Χαλκογραφία Ζορν).....	» 285
Κ. Ι. Θεοδωρόπουλος (Σκίτσο Σπ. Βανδώρου).....	» 298
Ἰάνος Δ. Ταγκόπουλος (Σκίτσο Φ. Κόντογλου).....	» 299
Δημοσθένης Ν. Βουτυράς (Σκίτσο Φ. Κόντογλου).....	» 335
Ν. Πετιμεζᾶς—Λαύρας (Σκίτσο Φωτιάδη).....	» 345

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗ

“ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ”

(Τὸ Ποιητικὸ ἔργο του).

Δραχ. 2.50

Ἐκδοτ. Οἶκος ΖΗΚΑΚΗ

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

“ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ.”

(Πεζὴ ἢ Σάτυρα).

“ΕΡΜΟΣ ΚΟΣΜΟΣ,”

(Διήγημα)

Ἡ σειρά τῶν βιβλίων αὐτῶν τυπώνεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα μερικὰ του ἔξοδα, σὲ πεντακόσια ἀντιτυπα τὸ καθένα.

Τὸ Α'. Βιβλίον τῆς σειράς : «Τοῦ Χάρου ὁ Χιλασμός». Δραχ. 20.

Τὸ Β'. » » » » «Ἐρμος Κόσμος». » 15.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤ. ΟΙΚΟΥ ΖΗΚΑΚΗ

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ - ΕΡΩΤΕΣ - ΤΑΞΙΔΙΑ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΣ

Ἐκδόσεις πολυτελεῖς ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου καὶ με σκίτσο τοῦ συγγραφέως.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ", Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ & Σ^{ΙΑ}

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ (έντος τῆς Στοᾶς)

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

Τ' ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ :

1—ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ἀνέκδοτον μέγαλον ἱστορικὸν μυθιστόρημα τοῦ ΑΛΕΞ. ΠΑ-
ΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, εἰκονογραφημένον ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ.
Πέτρου Ροῦμπου, δεμένον . . . . . Δρ. 25.—

2—ΣΠΑΡΤΗ - ΜΥΣΤΡΑΣ

γοητευτικὸν βιβλίον τοῦ ποιητοῦ κ. ΚΩΣΤΑ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ
μὲ περιγραφὰς τῆς Σπάρτης, τοῦ Ταυγέτου, τοῦ Μυστρά, τοῦ
Εὐρώτα κλπ. καὶ μὲ εἴκοσι περίπου φωτογραφίας, ἕξ ὧν αἱ
περισσότεραι τοῦ γνωστοῦ Ἑλβετοῦ φωτογράφου Boissonas,
δεμένον . . . . . Δρ. 12.50

3—Η ΜΗΤΕΡΑ

τὸ τρίπρακτον κοινωνικὸν δράμα τοῦ κ. Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥ-
ΛΟΥ ποῦ ἐπαίχθη τὸ περασμένον καλοκαίρι εἰς τὸ « Ἀθηναίον »,
μὲ ἑπτὰ φωτογραφίας ἀναπαριστώσας τὰς πλέον χαρακτηριστι-
κὰς σκηνὰς του, δεμένον . . . . . Δρ. 12.50

4—ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΡΑΜΠΑΓΑ

τὰ ἐκλεκτότερα πολιτικά, δημοκρατικά, κοινωνικά, σατυρικά κτλ.
(Μεταφράσεις Βερατζέρον, Δερουλέδ κτλ.) ποιήματα τοῦ ΚΛΕ-
ΑΝΘΗ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ἰδρυτοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ
« ΡΑΜΠΑΓΑ », μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, δεμένον Δρ. 12.50

5—"ΤΑ ΕΙΚΟΣΑΧΡΩΝΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ.,

τὸ πανηγυρικὸν τεῦχος, περιέχον τὰς ὀμιλίας τῶν κ. κ. Κωστῆ
Παλαμᾶ, Ἡλ. Βουτιερίδη, Ρήγα Γκόλφη, Κώστα Παρορίτη,
Πάνου Δ. Ταγκοπούλου, Δ. Γληνοῦ, Θ. Συναδινοῦ, Πέτρου
Χάρη, Δ. Π. Ταγκοπούλου (τὴν γνώμην τῶν κ. κ. Πάλλη, Μ.
Φιλίππου → ποιήματα τῶν κ. κ. Πάνου Ταγκοπούλου καὶ Θα-
νάση Κυριαζῆ—ἄρθρα ἑφημερίδων κτλ.) Ἄδειον Δρ. 10.—
Δεμένον » . 12.50

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 20.000.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤ. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ > 175.000.000

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ . . . . . > 2.400.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἅγιος Νικόλαος	Ἰωάννινα	Πάφοι
Ἀργίριον	Καβάλλα	Πάτραι
Ἀδριανούπολις	Καλάβρυτα	Πειραιεύς
Αἴγιον	Καλάμαι	Πόρος
Ἀλμυρὸς	Καλλιόπολις	Πρέβεζα
Ἀμαλιάς	Καρδίτσα	Πύλος
Ἀμφισσα	Καστοριά	Πύργος
Ἀργοστόλιον	Κέρκυρα	Ραιδεστὸς
Ἄρτα	Κοζάνη	Ρέθυμνος
Ἀταλάντη	Κόρινθος	Σάμος
Βάμος	Κύθηρα	Σαρ. Ἐκκλησίαι
Βόλος	Κύμη	Σερραί
Γκιουμουλτζίνα	Κυπαρισσία	Σμύρνη
Γύθειον	Λαμία	Σουφλίον
Λεδαγαῆς	Λάρισα	Σπάρτη
Δημητσάνα	Λεβάδεια	Σύρος
Δράμα	Λευκάς	Τρίκαλα
Ἔδεσσα	Μεγαλόπολις	Τρίπολις
Ζάκυνθος	Μεσολόγγιον	Φλώρινα
Ἡράκλειον	Μεσσήνη	Χαλκίς
Θεσσαλονίκη	Μυτιλήνη	Χανία
Θήβαι	Ναύακτος	Χίος
Θήρα	Ναύπλιον	
Ἰθάκη	Ξάνθη	